

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra českého jazyka a literatury

**VÝZKUM ŽÁKOVSKÉHO POJETÍ PRAVOPISNÉ
PROBLEMATIKY NA DRUHÉM STUPNI ZŠ**

Diplomová práce

Autor práce: Jana Dvořáková

Studijní obor: ČJ-OV/ZŠ

Ročník: 5.

Vedoucí práce: Mgr. Eva Niklesová

2011

University of South Bohemia, České Budějovice
Fakulty of Pedagogy
Departments of Czech Studies

**THE RESEARCH ON PUPIL'S CONCEPTION OF
GRAMMATICAL PROBLEMS ON THE SECOND
DEGREE OF PRIMARY SCHOOL**

Diploma thesis

Author: Jana Dvořáková

Supervisor: Mgr. Eva Niklesová

2011

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

České Budějovice 20. 4. 2011

.....

Na tomto místě bych chtěla v první řadě poděkovat Mgr. Evě Niklesové, vedoucí mé diplomové práce, za vedení, zájem, připomínky, cenné rady a čas, který mi věnovala.

Dále všem, kteří mi výraznou měrou pomohli při zpracování mé diplomové práce. V neposlední řadě bych chtěla poděkovat své rodině za podporu a poskytované zázemí během celého studia.

Anotace

Diplomová práce se zabývá výzkumem žákovského pojetí pravopisné problematiky, důležitostí a relevantností gramatických jevů a gramatické korektnosti v současné komunikaci u žáků na druhém stupni základních škol.

Práce je členěna do tří oddílů. Teoretická část se zabývá samotným vymezením pojmu pravopis, pravopisnými principy a funkcemi, významem pravopisu a jeho druhy. Součástí teoretické části je pojednání o hlavních trendech a nejnovějších přístupech k pravopisu na druhém stupni základních škol. V této části je pozornost zaměřena na historii pravopisu na pravopisné nedostatky a rozbor chyb v současné škole, dále na vliv počítače pro pravopis a jeho edukační využití, na druhy pravopisných cvičení, jejich opravu a klasifikaci. Součástí je i průřez pravopisnou problematikou ve Slovenské republice a pravopisné problémy cizinců.

Praktická část se zabývá analýzou teoretického učiva převedenou do praktických úkolů. Na základě vyhodnocení dotazníků jsou uvedeny nejčastější pravopisné chyby a postoje žáků k výuce pravopisu. Ze získaných a zpracovaných výsledků jsou ve třetí, praktické, části vypracovány metody pro motivaci žáků a pro celkové zvýšení efektivity výuky pravopisného učiva v prostředí sekundární školy.

Annotation

This Diploma Thesis is concerned with the research on pupils' conception of orthographical questions, importance and relevance to grammatical phenomena and grammatical correctness in current communication used by pupils in secondary schools.

The Thesis is divided into three parts. The theoretical part deals with the definition of term 'orthography', orthographical principles and functions, the importance of orthography and its types. There is also a section in the theoretical part which is concerned with the main tendencies and the newest approaches to orthography in secondary schools. In this part attention is focused on history of orthography, orthographical limitations and analysis of mistakes in current school, further the influence of computer on spelling and its educational usage, types of orthographical exercises, its correction and marking. It also contains a cross-section of orthographical questions in the Slovak Republic and foreigners' spelling problems.

The practical part deals with the analysis of theoretical curriculum converted into practical tasks. There are also the most frequent mistakes and pupils' attitude to orthography education in this part, which we got on the basis of questionnaire evaluation. In the third part, which is also practical, there are some methods for pupils' motivation which should help to raise the efficiency of orthography education in secondary schools.

Klíčová slova

pravopis, pravopisné učivo, pravopisné znalosti, pravopisné jevy, pravopisné chyby, pravopis lexikologický, pravopis morfológický, pravopis syntaktický

Keywords

orthography, orthographical curriculum, knowledge of the orthography, misspelling, lexical orthography, morphological orthography, syntactical orthography

Obsah

1	Úvod.....	9
2	Teoretická část	11
2.1	Vymezení pojmu pravopis	11
2.1.1	Pravopisné principy a funkce.....	11
2.2	Význam pravopisu a jeho druhy	12
2.2.1	Lexikální pravopis	13
2.2.2	Tvaroslovný pravopis	14
2.2.3	Skladební pravopis.....	15
2.3	Pojednání o trendech ve výuce a nejnovější přístupy k pravopisu na 2. stupni ZŠ	16
2.3.1	Z historie pravopisu	16
2.3.2	Vyučování pravopisu na školách	16
2.3.3	Pravopisné nedostatky a rozborů chyb v dnešní škole	17
2.3.4	Počítač versus pravopis.....	18
2.3.5	Typy pravopisných cvičení na 2. stupni ZŠ.....	19
2.3.6	Oprava a hodnocení pravopisných cvičení	22
2.3.7	Diktát na 1. stupni ZŠ	22
2.3.8	Novinky pro efektivnější vyučování pravopisu v dnešní škole	23
2.3.9	Průřez pravopisnou problematikou ve Slovenské republice.....	25
2.3.10	Problémy žáků – cizinců s pravopisem.....	26
2.3.11	Pravidla českého pravopisu	26
3	Praktická část	28
3.1	Použitá metodologie.....	28
3.2	Techniky šetření	28
3.2.1	Charakteristika šetření	28
3.2.2	Výběr a sestavení pravopisných cvičení.....	29
3.2.3	Rozdělení zkoumaného vzorku podle pohlaví.....	29
3.2.4	Sběr a charakteristika souboru dat	30
3.2.5	Skladba tabulek.....	31
3.2.6	Postřehy respondentů k dotazníkovému šetření.....	31
3.3	Rozbor dotazníkového šetření – souhrnné pravopisné cvičení	32
3.3.1	Vyhodnocení souhrnného pravopisného cvičení	33
3.4	Rozbor dotazníkového šetření – pravopis velkých a malých písmen	38

3.4.1	Vyhodnocení pravopisu velkých a malých písmen	39
3.5	Rozbor dotazníkového šetření – psaní s, z	44
3.5.1	Vyhodnocení pravopisné problematiky psaní s, z	45
3.6	Rozbor dotazníkového šetření – tvary zájmena já	50
3.6.1	Vyhodnocení pravopisné problematiky tvarů zájmena já.....	51
3.7	Rozbor dotazníkového šetření – pravopis cizích/přejatých slov	56
3.7.1	Vyhodnocení cizích/přejatých slov.....	57
3.8	Rozbor dotazníkového šetření – znalosti interpunkce	62
3.8.1	Vyhodnocení interpunkční problematiky	63
3.9	Rozbor dotazníkového šetření – shoda přísudku s podmětem.....	68
3.9.1	Vyhodnocení cvičení na shodu přísudku s podmětem.....	69
3.10	Rozbor dotazníkového šetření – koncovek podstatných jmen	74
3.10.1	Vyhodnocení pravopisu koncovek podstatných jmen	75
3.11	Rozbor dotazníkového šetření – koncovek přídavných jmen.....	80
3.11.1	Vyhodnocení pravopisu koncovek přídavných jmen.....	81
3.12	Diskuse	86
4	Metody pro motivaci žáků a zvýšení efektivity výuky pravopisného učiva na druhém stupni základních škol	89
4.1	Metody a motivace žáků	89
4.2	Motivační hry pro zvýšení efektivity výuky pravopisu	89
4.2.1	Náměty pro práci v českém jazyce – pravopis vyjmenovaných slov	89
4.2.2	Hry zaměřené na různé typy učiva v českém jazyce	91
4.3	Vlastní nápady do hodin českého jazyka pro zvýšení efektivity pravopisného učiva	94
4.3.1	Cvičení na opakování souhrnných pravopisných dovedností žáků	94
4.3.2	Procvičování cizích/přejatých slov	95
4.3.3	Osmisměrka na procvičení shody přísudku s podmětem.....	95
4.3.4	Křížovka na pravopis podstatných a přídavných jmen.....	97
5	Závěr	98
	Literatura.....	100
	Odborné a seriálové publikace.....	100
	Výukové CD-ROMY	103
	Internetové zdroje:	104
	Seznam tabulek a obrázků	105
	Seznam příloh	107

1 Úvod

Téma své diplomové práce jsem si vybrala na základě dlouhodobého zájmu o tuto problematiku. Přínos diplomové práce spatřuji v možnosti využití získaných dat pro edukační praxi. Jednotlivé výsledky pravopisných dovedností mohou sloužit i do budoucna pro další výzkumy pravopisného pojetí žáků¹ sekundárních škol. Pravopisné učivo není u žáků ani studentů příliš oblíbené a můžeme tvrdit, že patří v českém jazyce k těm obtížnějším. Pravopisná problematika dělá potíže nejen žákům, studentům, ale bohužel i dospělé populaci.

V dnešní době moderní techniky málokdo přemýšlí nad pravopisem, protože využívá nejrůznější vyspělou techniku (především počítače) k dorozumívání. Najde se jen velmi málo uživatelů, kteří si vezmou papír a tužku. Proč tedy na základních školách žáky nevést k tomu, že pravopis není jen dril, ale mohou se ho učit i hravě a zábavně. Třeba i za využití počítače. Vždyť přeci český jazyk je náš jazyk mateřský, a proto bychom k němu měli přistupovat s láskou a snahou se ho dobře naučit ovládat. Učitelé všech typů škol by se měli snažit pravopisnou problematiku zpestřit a ukázat svým žákům, že pravopis se dá pojmout právě zmiňovanou zábavnou formou tak, aby si žáci k této problematice mohli najít svoji vlastní cestu.

Přínos diplomové práce spatřuji:

- a) v možnosti využití získaných dat pro edukační praxi,
- b) v případném budoucím využití pro další výzkumy pravopisného pojetí žáků sekundárních škol.

Cílem diplomové práce bylo zjistit úroveň žákovského pojetí pravopisné problematiky, důležitosti a relevantnosti gramatických jevů a gramatické korektnosti v současné komunikaci na druhém stupni základních škol.

Byly stanoveny tři výzkumné otázky:

1. Jak žáci 2. stupně vnímají pravopis a jaký k němu mají přístup?
2. V kterých pravopisných jevech nejčastěji chybují?
3. V kterých pravopisných jevech nechybují vůbec?

¹ Tvary „žáci“, „respondenti“, „učitelé“ ad. zahrnují osoby ženského a mužského pohlaví.

Před zahájením výzkumného šetření byly stanoveny následující hypotézy:

VT 1: Předpokládám, že největší potíže budou mít respondenti se psaním velkých a malých písmen. Problematika bude mít více jak padesát procent chybovosti.

VT 2: Domnívám se, že interpunkce bude respondentům činit značné potíže. Zvládnutí interpunkční problematiky by mohlo mít padesát procent úspěšnosti.

VT 3: Soudím, že by respondenti nemuseli chybovat v koncovkách podstatných a přídavných jmen. Ovládaná problematika by mohla mít úspěšnost devadesát procent a více.

VT 4: Domnívám se, že dívkám, které mají – z hlediska genderových stereotypů – lepší předpoklady pro zvládnání jazyků, bude pravopis činit menší obtíže a budou dosahovat lepších výsledků.

VT 5: Předpokládám, že u integrovaných a neintegrovaných žáků se výsledky budou lišit. Integrovaní respondenti pravopisnou problematiku budou zvládat s obtížemi, ale i přesto soudím, že by jejich úspěšnost nemusela klesnout pod padesát procent.

2 Teoretická část

2.1 Vymezení pojmu pravopis

Pravopis nemá jednotnou definici, každá jazyková příručka, mluvnice či učebnice českého jazyka definuje pravopis poněkud odlišně. Pro ukázkou jsou uvedeny čtyři definice, které se vyskytují v nejnovějších publikacích.

„Pravopis jsou zásady, jimiž se řídí spisovné užívání jazyka při psaní.“
(DOBEŠOVÁ, FIALOVÁ 2007: 14)

„Soubor pravidel, podle kterých jednotlivými písemnými znaky označujeme jazykové jednotky, nazýváme pravopis (ortografie). Každý znak má svůj vlastní pravopis.“ (KROBOTOVÁ, JODASOVÁ 2002: 7)

„Psací soustava² (pravopis) je tedy souborem pravidelností, kterými se řídíme, když chceme zachycovat mluvené projevy písmem. Není to jazyková struktura, ale samostatný soubor pravidel, který pouze na zápis jazyka uplatňujeme.“ (CVRČEK A KOL. 2010: 318)

„Pravopis, tj. návod, jak písmem vystihnout spisovný jazyk. Každý pravopis má dvě funkce: zaznamenávací a vybavovací, tj. má umožnit správné zaznamenávání jazykového projevu a správné vybavení myšlenkového obsahu zapsaného projevu.“
(HUBÁČEK, JANDOVÁ, SVOBODOVÁ 2002: 58)

2.1.1 Pravopisné principy a funkce

Pravopis neboli ortografie je dohoda o způsobu psaní, má svá pravidla a některá pravidla v něm je možno upravovat, nebo dokonce v něm provést i zcela zásadní změny. Pravopis je důležitý pro jednotnost psaného jazyka. Je to jakýsi způsob písemného zaznamenávání mluveného projevu. Pravopis plní významnou společenskou funkci a jeho znalost může být odrazem vzdělaného jedince. Přesto však většina lidí spojuje slovo pravopis se schopností správně psát. (ČECHOVÁ, STYBLÍK 1998: 171)

Rozlišujeme čtyři možnosti grafického označení hlásek:

- Pravopis primitivní (jednoduchý) použitím znaku pro foneticky nejbližší hlásku (např. š, ř bývá ve starších textech označováno hláskou s, r).

² CVRČEK A KOL. (2010: 317) se domnívá, že označení *pravopis* není zcela vhodné, proto jej nahrazuje termínem *psací soustava*, protože odpovídá souboru zákonitostí, které se dodržují při zachycování mluveného jazyka písmem.

- Pravopis spřežkový spojováním písmen vytváříme tzv. spřežku (např. cz = č, sz = š, apod.).
- Pravopis diakritický – latinská písmena doplňujeme tzv. diakritickými znaménky. Jde o čárky (á, c´), tečky (i, ó, ú), háčky (š, ž, č), kroužky (ů) apod.

(KROBOTOVÁ, JODASOVÁ 2002: 7)

V českém pravopisu se uplatňují následující pravopisné principy:

- **Princip fonologický** – jde o takový princip, kde se každá hláska zaznamenává zvláštním znakem. Snaha o to, aby každý grafém označoval jediný foném a naopak aby každý foném byl označován jedním grafémem.
- **Princip morfologický** – je charakteristický tím, že při odlišné výslovnosti se zachovává nezměněný způsob psaní jednotlivých tvarů téhož slova (např. konev – konve, les – lesu aj.), dále potom při psaní předpon, přípon a koncovek zachováváme jejich nezměněnou podobu bez ohledu na výslovnost (např. rozpětí, bezprostřední aj.) Přihlížíme k vnitřnímu složení slova, i když ve výslovnosti dvě stejné nebo podobné souhlásky splývají (např. povinnost, panna aj.).
- **Princip etymologický** – představuje doplněk principu fonetického a historického. Jeho uplatnění není stejné ve všech jazycích.
- **Princip historický** – uchovává tradiční psaní slov.

(KROBOTOVÁ, JODASOVÁ 2002: 8)

Funkce zaznamenávací spočívá v zaznamenávání pravopisu pomocí zvuků nebo myšlenek. Této funkci vyhovuje pravopis fonetický. Funkce vybavovací spočívá v tom, že písemný záznam má usnadňovat čtení a vybavování stejných myšlenek, jaké pisatel měl. Této funkci vyhovuje princip morfologický.

Každý jazyk má svou pravopisnou soustavu. Český pravopis je do značné míry fonetický, tzn., že hlásce odpovídá písmeno (např. učitel – učitel). Naproti tomu existuje taková stavba slova, v níž hlásce písmeno neodpovídá, podporuje sice jednotnou podobu slova, je tedy etymologický (např. slovo prosba – prosit), ale neřídí se výslovností. (HUBÁČEK, JANDOVÁ, SVOBODOVÁ 2002: 58–59)

2.2 Význam pravopisu a jeho druhy

„Cílem pravopisného vyučování na 2. stupni je dokončení výcviku pravopisu lexikálního, ovládnutí pravopisu tvaroslovného, a zejména pravopisu skladebního.“

(HAUSER A KOL. 2007: 16)

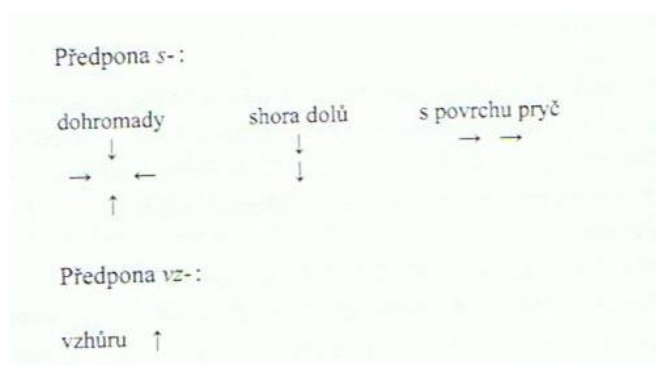
Základy pravopisných oblastí mají mít žáci ovládnuty do 6. ročníku. Ale bohužel, „*různé průzkumy úrovně pravopisných znalostí žáků vyššího stupně však ukazují, že všichni tento základní pravopis neovládají, a to někdy ani v nejvyšším ročníku.*“ (HAUSER A KOL. 2007: 16)

Dříve bylo pravopisu vytýkáno jeho přečeňování. Starší uživatelé jazyka tvrdili, že jazykové vyučování je pravopisným vyučováním. Psaní je velmi náročný výkon, který vyžaduje hodně psychických i fyzických sil, pozornost a znalost pravidel. Při psaní musí učitel dbát na žákovo tempo psaní. Pravopis není jen součástí předmětu český jazyk. Na pravopis by měli brát zřetel i pedagogové ostatních předmětů. I oni totiž mají podíl na výcviku pravopisných dovedností žáků. Řadu pravopisných jevů si žáci zautomatizují na prvním stupni. Pravopisné jevy mají různou povahu a podle ní se odlišují přístupy k nácvičce.³

2.2.1 Lexikální pravopis

Lexikální pravopis je spjatý s neměnnou grafickou podobou slova, a proto tedy bývá označován jako pravopis statický. Jedná se o ustálenou podobu kořene slova i jeho částí, přípon a předpon. Zahrnuje následující druhy pravopisu: pravopis i/í, y/ý po obojetných souhláskách, s nímž se žáci seznámili již na 1. stupni základní školy. K tomuto pravopisu dále řadíme vyjmenovaná slova.⁴

Dalším typem lexikálního pravopisu je pravopis dvojího ú/ů. Dále sem patří pravopis skupin bě, pě, vě, mě; předložky s (se), z (ze), vz (vze); předpony s- (se-), z- (ze-). Pro předponu s lze užít následující schéma, které uvádí *Didaktika českého jazyka pro 2. stupeň ZŠ*.

Obrázek 1: Psaní předpon s-, vz-

(HAUSER A KOL. 2007: 22)

³ Ibidem: 16–18.

⁴ Srov. *Pravidla českého pravopisu* 2009: 13–16.

Dalším druhem lexikálního pravopisu je pravopis souhláskových skupin. Mezi složitější druh patří pravopis slov cizích/přejatých. O pravopisu slov přejatých rozhoduje míra jejich zdomácnění v češtině. Většinou se počešťují, jindy zůstává jejich písemná podoba toho jazyka, z kterého bylo slovo přejato. Slova zdomácnělá se obvykle píší podle českého pravopisu. Složitým druhem lexikálního pravopisu je psaní velkých písmen.⁵ (HAUSER A KOL. 2007: 18–24)

Přehled členění velkých písmen podle KROBOTOVÉ a JODASOVÉ (2002: 32–39): jména osobní; jména nebeských těles a souhvězdí; jména zeměpisná; jména knih, časopisů, uměleckých děl, relací, rubrik; jména škol, institucí,⁶ objektů, sdružení, závodů, správních oblastí; jména svátků, významných dnů, událostí, smluv, dokumentů; jména akcí, soutěží; jména významných staveb, výrobků, dopravních prostředků; názvy cen a vyznamenání; jména kmenová a obyvatelská, přívrženců hnutí, vyjádření společenské ústy, jména pohádkových a nadpřirozených bytostí.⁷

2.2.2 Tvaroslovný pravopis

„V koncovkách podstatných a přídavných jmen se řídí psaní i (í), y (ý) podle toho, zda jméno řadíme ke tvrdému nebo měkkému vzoru.“ (KROBOTOVÁ, JODASOVÁ 2002: 44) Tvaroslovný pravopis se pojí s tvarovou soustavou jmen a sloves. Týká se psaní i/í, y/ý v koncovkách podstatných jmen, přídavných jmen, sloves a v psaní mě – mně v tvarech zájmena já. *„Znalost jednotlivých tvarů a kategorií je předpokladem a východiskem pravopisného nácviku. Jejich osvojování se proto s jejich náležitým psaním probírá ve škole společně.“* (HAUSER A KOL. 2007: 24)

Při psaní i/í, y/ý v koncovkách podstatných jmen je důležitým a základním údajem volba koncovky, která se řídí vzorem a pádem. Podstatná jména se zařazují k jednotlivým rodům a každý rod má své vzory. Podstatné jméno se zařadí ke vzoru podle koncovky v 1. pádě jednotného čísla. Vzory, které nemají koncovku (pán, muž,

⁵ „Psaní velkých písmen patří k důležitým pravopisným jevům. Avšak v rozsáhlé oblasti vlastních jmen a názvů, v nichž se velká písmena píší, jsou četné případy, jejichž psaní vzbuzuje i u dospělých uživatelů jazyka rozpaky. Právě pravidla o psaní velkých písmen se často upravují a mění ve snaze o jejich zjednodušení. Proto žáky složitějšími případy nezatěžujeme a jejich znalosti tohoto jevu posuzujeme rezervovaně. Musíme pamatovat na to, že psaní několikaslovných vlastních jmen a názvů je obtížné a žáci je nezvládnou ani na střední škole.“ (HAUSER A KOL. 2007: 24)

⁶ „Nová pravidla pamatují na to, že ne každý píšící zná oficiální označení instituce, organizace apod. V nejasných případech je vhodné dát přednost psaní s velkým písmenem ve slově prvním.“ (KROBOTOVÁ, JODASOVÁ 2002:34).

⁷ Srov. Pravidla českého pravopisu 2009: 42–44.

pišeň, kost), a vzory se stejnou koncovkou (moře, kuře) zařazujeme podle zakončení v 2. pádě.

Do tvaroslovného pravopisu zařazujeme psaní mě, mně ve tvarech zájmena já. Pokud se jedná o výslovnost, tak tvary zájmen znějí stejně.⁸

Pravopis tvarů zájmena já je velice obtížný a proto je třeba mu věnovat s žáky pozornost a neustále jej připomínat. Získané hodnoty dotazníkového šetření, kterou se zabývá výzkumná část, jsou velmi zřetelné tím, že opravdu pravopis činí žákům značné potíže a je třeba se mu velmi pečlivě věnovat, připomínat a hlavně opakovat.

V koncovkách slovesných tvarů se píše pouze -í, a to v přítomných tvarech sloves 4. třídy vzorů prosí, trpí, sází. Obecná poučka tvrdí, ve slovesných tvarech přítomných je v koncovkách vždy -í. (HAUSER A KOL. 2007: 28)

2.2.3 Skladební pravopis

„Skladební pravopis je výrazem skladebních vztahů a souvisí se stavbou věty a souvětí. Jde o vyznačení shody přísudku s podmětem a o interpunkci ve větě jednoduché a souvětí.“ (HAUSER A KOL. 2007: 28)

Důležitým a základním poznatkem pro pravopis shody přísudku s podmětem je dovednost vyhledat a určit základní skladební dvojici. O tvaru přísudku rozhoduje povaha podmětu. Dále je třeba, aby žáci uměli určit rod podstatného jména u podmětu; v rodě mužském je třeba rozlišit životnost a neživotnost. (KROBOTOVÁ, JODASOVÁ 2002: 47–50)

K tomuto typu pravopisu řadíme interpunkční znaménka. Interpunkce patří mezi složitější typy pravopisu. Žáci v něm velmi často chybují. Do interpunkce KROBOTOVÁ, JODASOVÁ (2002) řadí: tečku, čárku, středník, otazník, vykřičník, dvojtečku, uvozovky, pomlčku, tři tečky, závorky, odsuvník, rozlučnick.⁹ Interpunkční znaménka nahrazují zvukové prostředky.

⁸ „V písmu se rozlišují podle pádů. Ve 2. a 4. pádě je tvar mě (vedle širšího tvaru mne), ve 3. pádě mně (vedle kratšího mi) a v 6. pádě mně. Pro správné psaní je tedy třeba určit, o který pád ve větě jde.“ (HAUSER A KOL. 2007: 28)

⁹ V Pravidlech českého pravopisu (2009: 48–68) jsou interpunkční znaménka označována jako členící znaménka. CVRČEK (2010: 328–331) užívá pojmu rozdělovací značky.

2.3 Pojednání o trendech ve výuce a nejnovější přístupy k pravopisu na 2. stupni ZŠ

2.3.1 Z historie pravopisu

„Pravopisná problematika budila pozornost už v minulosti. Zamýšlel se nad ní např. M. Jan Hus a v různé míře se jí dotkly i pozdější gramatiky češtiny. Od 19. století se objevují pokusy český pravopis charakterizovat, zjistit hlavní zásady, jimiž se řídí, a popř. i stanovit jejich hierarchii.“ (SEDLÁČEK 1993: 57)

Ve 2. polovině 19. století došlo k velkému rozvoji českého školství. Na školách se začalo učit česky, tudíž školy potřebovaly učebnice češtiny a jiné jazykové příručky. Učebnice, určeny pro nižší stupně škol, psali učitelé češtiny. Pro školy střední psali edukační příručky někteří uznávaní jazykovědci (Zikmund, Bartoš, později Gebauer).¹⁰ Jazykové příručky bylo nutno využívat k doplnění učebnic. Tvořili je různí autoři a jejich příručky dosahovaly různých hodnot. *„Učebnice pro školy musely být úředně schváleny, tím dostávaly ráz oficiálnosti a pro školu zastupovaly kodifikační příručky. Byla snaha, aby se jednotlivé učebnice v kodifikačních otázkách nelišily, ale dosáhnout naprosté jednoty se nepodařilo.“ (SEDLÁČEK 1993: 65)*

V oblasti českého pravopisu došlo v průběhu posledních 150 až 180 let k větším změnám. Jsou tu i jevy, u nichž se téměř nic nezměnilo – např. v užívání písmena *ě* a skupiny *je*, dále při psaní *ú* – *ů* a v některých případech psaní *i* – *y*. Psaní *i* – *y*, se ve 20. století stabilizovalo. Do roku 1957 *Pravidla českého pravopisu* nepodávala žádné poučení o psaní předložek *z* a *s*. Přitom tento jev působil v 19. století značné problémy. (SEDLÁČEK 1993: 126–138)

2.3.2 Vyučování pravopisu na školách

Již od začátku povinné školní docházky je český jazyk prezentován jako výčet mluvnických a pravopisných pravidel, které je třeba ovládat, používat a dodržovat. V současné době panuje názor, že klasické pravopisné učivo by se mělo zařadit až na vyšší stupeň základní školy, protože je pro žáky mladšího školního věku zbytečné

¹⁰ ZIKMUND V. *Mluvnice jazyka českého pro nižší třídy středních škol*. Praha 1874.
BARTOŠOVA čítanka (bližší údaje neuvedeny).
GEBAUER J. *Uvedení do mluvnice české*. Praha 1876.

náročné.¹¹ Při vhodné organizaci učiva z pravopisu lze docílit toho, že děti mladšího školního věku nebudou zatíženy pravopisnou náročností a pravopis si ustálí. Dosáhnout toho lze pomocí nejrůznějších literárních ukázek, básniček, říkadel, úryvků z uměleckých děl apod. Na děti působí velmi negativně strohé, nezáživné a nudné texty.

Pravopisná kodifikace v národních společenstvích bývá vnímána jako prioritní. „*Integrovaná výuka pravopisu v komunikačně-jazykovém rámci pomůže podle našeho názoru žákům už od nižšího stupně základní školy snáze pochopit dílčí význam pravopisu, aniž by bylo zpochybňováno jeho místo ve výuce.*“ (SVOBODOVÁ 2003: [online])

2.3.3 Pravopisné nedostatky a rozbory chyb v dnešní škole

FRYDRYCHOVÁ¹² se zamýšlí nad otázkou: Co chybí ve výuce pravopisu? Při svém průzkumu zjistila, že většina žáků osmých tříd učivo v podstatě zvládá a nedopouští se základních chyb, ale neznají pravidla, jimiž se řídí, a tudíž některé jevy píšou automaticky a nemají se o co opřít. Z poznatků, které jí poskytl průzkum, vyvodila následující závěry. Těžiště výuky pravopisu by mělo být v nižších třídách základní školy. Důležité je naučit žáky především základům gramatiky a pravopisným pravidlům, aby se měli o co opřít v jazykové praxi. Další důležitá věc se týká samotných učitelů, kteří by neměli opomíjet diktáty po přípravě; zadávání kontrolních diktátů až po všestranném procvičení a upevnění znalostí. V neposlední řadě FRYDRYCHOVÁ došla k závěru, že by se mělo na středních školách pokračovat v prohlubování těchto vědomostí a měla by být zdůrazňována potřeba dobrého zvládnutí pravopisných jevů v praxi. Proto by se neměly rozšiřovat hodiny literatury na úkor zvládnutí složky jazykové a slohové.

KNESELOVÁ¹³ upozorňuje na nejčastější pravopisné chyby. Vycházela z analýzy textů, které byly zadány uchazečům o studium na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity v Brně při přijímacím řízení na obor český jazyk. K rozboru použila 303 prací. Test se skládal ze tří částí: diktát,¹⁴ jazykový rozbor a literární část. Pravopisné jevy byly rozděleny na jevy lexikální, morfologické a syntaktické. Ze samotného

¹¹ S tím však nesouhlasí SVOBODOVÁ (2003): „*Rozhodně není možno souhlasit s názorem, že tradiční pravopisné učivo by mělo patřit až na vyšší stupeň základní školy, protože je snad pro žáky mladšího školního věku zbytečně náročné.*“

¹² *Český jazyk a literatura* 1994: 30–31.

¹³ *Český jazyk a literatura* 1994: 65–69.

¹⁴ Diktát měl podobu doplňovacího cvičení.

výzkumu vyplynulo, že celková pravopisná úroveň je nízká. Uchazeči se neopírají o znalost z mluvnice, ale o jazykový cit, který je velmi často klame. Příjímací zkoušky vyžadovaly znalosti středoškolského učiva. Absolventi středních škol někdy uvádí, že pravopis na střední škole nějak zvlášť necvičili. Důležitou roli by zde měl hrát středoškolský učitel, který nesmí opomíjet pravopisnou problematiku na úkor složky literární.

2.3.4 Počítač versus pravopis

SVOBODOVÁ¹⁵ se zabývala otázkou přístupu žáků k pravopisu. Dle žáků není třeba se zajímat o pravopis, když mohou psát na počítači, který je na chyby upozorní. Dokonce po spuštění příslušné funkce je počítač schopen slovo opravit. Někteří lidé, kteří pracují v textových editorech, jistě postřehli, že pravopisná kontrola nebývá vždy správná. SVOBODOVÁ dochází k závěru: *„Lze očekávat, že dnešní žáci budou po absolvování školní docházky všechny oficiální texty psát jen na počítači, proto by učitelé měli o počítačové pravopisné kontrole s nimi hovořit.“* (2002: 145)

V současné době existuje spousta výukových programů, se kterými je možno se setkat na všech stupních základní školy. Mezi nejznámější patří výukový CD-ROM Terasoft Český jazyk.¹⁶ CD-ROMY jsou určeny k efektivnímu a zábavnému procvičování pravopisného učiva na základních ale i středních školách. Jsou vhodné nejen pro procvičování ve škole, ale mohou být velmi dobrým pomocníkem při domácím procvičování. Po instalaci CD-ROMU je možno pracovat nejen na počítači, ale jednotlivé pravopisné jevy se dají vytisknout a pedagog má tak k dispozici pracovní list s jevy, které si sám ručně navolí, respektive je může nechat náhodně vybrat programem.

Pro procvičení pravopisu mohou sloužit i nejrůznější internetové stránky, kde se dají jednotlivé pravopisné jevy procvičit a kde si žáci mohou sami ověřit svoji správnost. Pro doporučení užitečných odkazů lze uvést následující:

- *Testpark.cz* [online] – obsahuje testy z českého jazyka. Každý test zahrnuje 10 až 15 otázek na procvičení. Testy jsou zaměřeny na český jazyk všeobecně (gramatika, sloh, literární výchova). Z pravopisu lze zde najít pravopis velkých a malých písmen, doplňování s-, z-, vz-, vyjmenovaná slova.

¹⁵ *Český jazyk a literatura* 2002: 143–145.

¹⁶ CD-ROMY jsou rozděleny na několik částí: Terasoft Český jazyk 1 Pravopis, Terasoft Český jazyk 2 Jazykové rozbory, Terasoft Český jazyk 3 Diktáty, Terasoft Český jazyk 4 Čeština pro 2. třídu a více.

- *Diktáty.ewa.cz* [online] – pro výborné procvičení pravopisné problematiky slouží tato webová stránka. Nachází se zde přibližně 204 diktátů a pravopisných cvičení. Uživatel má rovněž možnost si pravopisnou problematiku nechat vyhodnotit a dozví se, kolik udělal chyb, kolik pravopisných jevů měl správně a jaká byla jeho celková úspěšnost v dané pravopisné problematice.
- Pro pedagogy velmi dobrým pomocníkem jsou internetové stránky *Digitálních učebních materiálů* [online]. Nalezneme zde spoustu užitečných materiálů. Materiály tvoří samotní učitelé. V sekci *Jazyk a jazyková komunikace* se nachází spousta pracovních listů, prezentací a hotových příprav do hodin českého jazyka. Z pravopisných dovedností se zde objevuje souhrnné procvičování z pravopisu, pravopis velkých a malých písmen, pravopis vlastních jmen. Většina těchto pravopisných cvičení je tvořena ve formátu doc. Cvičení obsahují nejrůznější druhy pravopisných cvičení (doplňovací, korektury, obměňovací apod.). Pracovní listy jsou velmi kvalitním pomocníkem při procvičování pravopisu na základních školách.

2.3.5 Typy pravopisných cvičení na 2. stupni ZŠ

K nácvičku pravopisu se používá řada různých způsobů cvičení. Cvičení by měla být rozmanitá. Nejvíce rozšířeným typem cvičení jsou cvičení **doplňovací**. Jejich výhoda spočívá ve velmi rychlém vyhotovení ze strany žáka, je zde tedy časová úspora. Nevýhodou těchto cvičení je jejich izolovanost, protože žáci nepiší celé slovo a nevytváří si tak návyk správného psaní. Při sestavování doplňovacího cvičení je nutno brát v úvahu, že text musí být srozumitelný a přiměřený věku žáka. Nejčastěji se doplňuje jeden jev, popř. dva. Pokyny k těmto cvičením bývají velice jednoduché.

Příklady doplňovacích cvičení

Doplň u – ú – ú: *dobrá -roda, p-vabná r-že, horský pr-smyk, pravo-hlý troj-helník.*¹⁷

Doplň -bje-, -bě-: *pilný sb-ratel, výb-h pro koně, ob-vitel nové komety, ob-tovat čas.*

Doplň předpony s-, z-, vz-: *na -hledanou, občanské -družení, dětská -kládanka.*

(EISLEROVÁ 2003: 8–13)

Druhým typem jsou cvičení **přepisovací**. Z průzkumů vyplývá, že tento typ se na 2. stupni objevuje velmi málo, bývá využíván převážně u žáků se specifickými

¹⁷ Jedná se o výběr ukázek cvičení, což platí pro celou tuto kapitolu.

poruchami učení. Učitel vede žáky k tomu, aby si po sobě text přečetli a sami dokázali najít chybu. V této souvislosti se hovoří o zdokonalování žáků. Nikde není dáno, že by cvičení měli přepisovat celé. Je dobré přepisovat jednotlivá slovní spojení, která obsahují právě probírané pravopisné jevy.

Příklady přepisovacích cvičení

Opiš cvičení a věnuj pozornost pravopisu zvýrazněných slov. Obzvláště obtížná ohebná slova se pokus vyskloňovat a vyčasovat.

*Dcera byla **odpradávná** majetkem **otce** a po **svatbě** odcházela s **manželem**. **Tehdy** končilo její **dětství**. Svatba byla velkou událostí. Dříve se jí také říkalo **ženitba**. Nevěsta znamená ve staré češtině neznámá, protože její **vzezření ženich** obvykle uviděl až poté, co zvedla závoj v kostele. Závoje nevěsty nosily proti **uřknutí** zlými silami. Po **obřadu** následovala hostina pro **svatebčany**, aby o ženichovi neřekli, že je **držgrešle**. Těžký byl úděl **bezzemků** a **tovaryšů**, kteří nemohli zajistit případné manželce obživu.*

(BARONE A KOL. 2007: 185)

Přepiš dané věty tak, aby zvýrazněná podstatná jména byla v množném čísle (uvědom si jejich rod). Uveď všechny varianty.

*Na palubě raketoplánu byl objeven nebezpečný **mikrob**. Po obloze klidně plul drobný **beránek**. Na poli stál **panák** obilí pokrytý jinovatkou. **Bacil** vzal můj krk útokem. **Ledoborec** dorazil k antarktické výzkumné stanici. V muzeu je vystaven **obrněnec** ze 2. světové války.* (BARONE A KOL. 2007:174)

Náročnými cvičeními jsou cvičení **obměňovací**. Někdy se setkáváme s označením **nahrazovací** cvičení. U těchto cvičení musí žáci logicky uvažovat o souvislostech ve větě. Cvičení je dobré provádět písemně, přičemž dosáhneme velmi širokého využití. Obměňovací cvičení se dají provádět i ústně.

Příklady obměňovacích a nahrazovacích cvičení

Slovesa v závorkách uveď ve správných tvarech minulého času. Napiš všechny možnosti: (**Psát**) mi lidičky z celého světa. Masa lidí (**čekat**) na otevření nového obchodu, aby (**využít**) velkých slev. Na sraz po deseti letech (**přijít**) všechny bývalé studentky se svými partnery. (BARONE A KOL. 2007: 174)

Vytvoř od uvedených slov požadované tvary: *Záda* (2. p. č. mn.).....

Skály (3. p. č. mn.).....

Láhev (7. p. č. mn.).....

Práce (7. p. č. mn.).....

(BARONE A KOL. 2007: 181)

Dalším typem jsou cvičení **vysvětlovací**. Tato cvičení je vhodná provádět ústně. Často se pojí se cvičeními **konstrukčními** a **vyhledávacími**. Vysvětlit a odůvodnit správně pravopisný jev některým žákům dělá obtíže. Znají z paměti jev, jak ho doplnit, ale neumějí vysvětlit, proč tomu tak je.

Příklady vysvětlovacích, konstrukčních a vyhledávacích cvičení

Doplň -i-/-y-, svou volbu odůvodni. Pokud je více možností, uveď všechny.

To zbož- bude m-t ještě mal- odbyt. Pohost-l mne dvěma kraj-c- chleba s b-l-nkov-m máslem a s-rem. M- jsme se k tomu nachom-tl- zcela om-lem. Brz- zkus-me kresl-t uhl-. V ZOO jsme se dlouho bav-l- u v-běhu se š-mpanz-. (BARONE A KOL. 2007: 175)

Ve vyšších ročnících se žáci mohou setkat s **korekturou textu**. Tato cvičení učitel připravuje sám. V učebnicích by se neměly vyskytovat, protože obsahují chyby. Cvičení jsou velmi náročná a opravu chybného jevu by měl žák správně odůvodnit, třeba i za pomoci učitele.

Zvláštní formou cvičení je **diktát**. Jedná se o specifický způsob prověřování pravopisu u žáků. Diktát může mít několik variant. Nejznámější je **kontrolní diktát**, který je tvořen např. slovním spojením, celými větami, které spolu významově nesouvisí, nebo souvislým textem. Kontrolní diktát se píše bez přípravy podle mluveného projevu učitele. Diktát bez přípravy může mít dvě zvláštní formy označované jako **diktát volný** a **diktát tvořivý**. Diktát tvořivý si žáci sami diktují věty, které sami tvoří. Diktát volný je obměňování textu, diktovaný učitelem. Zvláštním typem je **autodiktát**. Jedná se o text, který se žák naučil z paměti. Může to být nějaká báseň.¹⁸

¹⁸ Srov. SVOBODOVÁ 2003: 45–53. Rozlišuje cvičení opisování, přepisovací, doplňovací, obměňovací, substituční a transformační, modelová, problémová a diktáty.

Pro některé žáky může být diktát náročný. *Didaktika českého jazyka pro 2. stupeň ZŠ* uvádí: „při diktování dodržujeme tyto zásady:

1. Učitel přečte nejdříve celý text a podle potřeby vysvětlí méně užívané výrazy.
2. Diktuje ve větách. Přečte nejprve celou větu a pak ji diktuje po částech. Tempo diktování přizpůsobí věku žáků, jejich psacím výkonům.
3. Diktujeme přesně a zřetelně, dodržujeme pravidla spisovné výslovnosti, nezdůrazňujeme nadměrně pauzy ani *i/y*, *s/z* atd.
4. Při diktování sleduje učitel, jak žáci píší. Stojí před žáky a nepřechází po třídě.
5. Nakonec učitel přečte ještě jednou pomalu celý text.“ (HAUSER A KOL. 2007: 35)

Výběr textu pro diktát je možno vybírat přímo z učebnic, metodických příruček, cvičebnic nebo sbírek diktátů. Obsah by měl být přiměřený a hlavně srozumitelný. Rozsah diktátu v nižších ročnících se pohybuje v rozmezí 65 až 80 slov, ve vyšších ročnících do 120 slov. Při vyučování je třeba odstranit bariéry nervozity, psychózy a strachu před diktátem.¹⁹

2.3.6 Oprava a hodnocení pravopisných cvičení

Velkou pozornost věnujeme opravování pravopisných cvičení. Důležité je, aby bylo cvičení co nejdříve opraveno. Cvičení je možno opravovat buď s žáky při společné kontrole, přičemž žáci zdůvodňují jednotlivé pravopisné jevy, nebo je učitel opraví sám do příští hodiny. Pokud je opravuje sám, je dobré, aby se žáci zeptali na jevy, které jim nejsou jasné. Po opravení následuje hodnocení. Jak hodnotit pravopis? Při hodnocení pravopisu používáme rozlišení na hrubé a malé chyby. Závažnost chyby se postupem ročníků proměňuje. Hodnocení jednotlivých výše uvedených cvičení je velmi složité. Většinou si stupnici pro hodnocení tvoří sám učitel. Pravopisnou úroveň znalostí žáka je třeba posuzovat komplexně, učitel musí přihlížet k jeho výkonům. Každý jedinec (žák) má individuální pravopisný výkon, proto ho učitel nesmí brát jako kolektivní. Učitel si vede záznamy o tom, jak si žáci vedou v pravopisných znalostech, a porovnává jejich výkon – zda dochází ke zlepšení. (HAUSER A KOL. 2007: 31–37)

2.3.7 Diktát na 1. stupni ZŠ

Do jazykové poradny Ústavu pro český jazyk AV ČR byl zaslán dotaz jedné maminky, který souvisel s výukou českého jazyka se psaním *i – y* v diktátových větách.

¹⁹ Ibidem: 35.

Jedna z vět zněla: „*Kočky zahnal na strom štěkající psy.*“ Podle učitelky se žák čtvrté třídy dopustil dvou chyb. Nevšiml si, že to nebyly kočky, kdo honil, ale že to byli psi a ti zahnali kočky na strom. Maminka, která volala do poradny, byla velmi znepokojena výběrem vět do diktátu. Domnívala se, že její syn vlastně není zkoušen z českého jazyka, nýbrž z přírodopisu, jak se orientuje ve vztazích mezi jednotlivými druhy zvířat. SVOBODOVÁ, která se tímto problémem zabývala, říká: „*Nesouhlasím, aby tyto věty byly na 1. stupni zařazovány do diktátů, které jsou známkovány. Je však možno je využít jinak, až ve vyšších ročnících. Vedle závislosti formy na obsahu lze pomocí nich ukázat slovosledná pravidla i rozdíl mezi psaným a mluveným projevem.*“ (2000: 183)

2.3.8 Novinky pro efektivnější vyučování pravopisu v dnešní škole

Na trhu se v dnešní době objevuje spousta knižních novinek, které by neměly chybět při vyučování. Do hodin českého jazyka pro zvýšení efektivity a motivování žáků k učení pravopisné problematiky mohou sloužit následující:

- *Jazykové hry a hříčky*²⁰ – cvičení jsou rozdělena do pěti větších celků. Jednotlivé celky se pak dále dělí podle toho, zda pomáhají rozvíjet slovní zásobu, logické myšlení nebo procvičovat gramatiku. Knižka je prakticky zaměřena a přináší spoustu zábavných jazykových her do hodin českého jazyka. Pravopis si žáci nejvíce procvičí v kapitole *Hraní se slovy, slovním spojením a trochu i se slovními druhy*.²¹
- *Hrátky s češtinou*²² – cvičebnice je určena k samostatnému procvičování a osvojování učiva z českého jazyka. Obsahuje deset celků (cvičení lexikální, frazeologická, onomastická, fonetická, pravopisná apod.) Cvičení pravopisná²³ obsahují různá hravá cvičení k osvojení a procvičení pravopisu. Cvičení jsou pro žáky zajímavá, mají jasná zadání a za každým cvičením je uvedeno řešení. Žák má možnost si svoji správnost ihned ověřit. Tato příručka je velmi vhodným doplňkem do hodin českého jazyka.
- *Kuna nese nanuk*²⁴ – příručka slouží pro zpestření hodin českého jazyka. Žáci díky této publikaci mohou poznat, že český jazyk není žádný nudný dril gramatiky nebo

²⁰ SCHNEIDEROVÁ, E. *Jazykové hry a hříčky*. Praha: Portál, 2010. 120 s. ISBN 978-80-7367-5.

²¹ Srov. SCHNEIDEROVÁ 2010: 26–47.

²² ČECHOVÁ A KOL. *Hrátky s češtinou*. Praha: SPN, 2007. 224 s. ISBN 97880-7235-340-3.

²³ Srov. ČECHOVÁ A KOL. 2007: 115–128.

²⁴ SCHNEIDEROVÁ, E. *Zábavná cvičení z češtiny aneb kuna nese nanuk*. Praha: Albatros, 2008. 136 s. ISBN 978-80-00-02126-3.

jazykového rozboru. Příručka je plná zábavných her rozdělených do pěti oddílů (*hrajeme si s písmeny, hláskami...; hrajeme si se slovy, slovními druhy...; hrajeme si s větami, větnými členy...; hrajeme si s příběhy...; hrajeme si...*). S pravopisnou problematikou se setkáváme ve všech oddílech. Pokyny pro zadání úkolů jsou vždy velmi přesně definovány a za každým cvičením jsou uvedeny možné příklady řešení. Příručka je doplněna pestrou grafickou úpravou.

- *Škola? V pohodě!*²⁵ – tato publikace je výborným pomocníkem pro hravé rozptýlení v českém jazyce. Ve vzdělávací oblasti *Jazyk a jazyková komunikace* nalezneme různé hry, metody a formy práce pro práci v českém jazyce. Na krátkých úkolech si žáci mohou procvičit jednotlivou problematiku z českého jazyka hravě a zábavně. Díky této publikaci žáci si uvědomí, že ve třídě může být příjemné a nestresující klima, pestrá výuka, vyučování žáky baví a motivuje je k lepším výkonům a výsledkům.
- *Pravopis a tvaroslovi*²⁶ – brožura je zaměřena teoreticky i prakticky. Jsou v ní uvedeny nejčastější jevy, ve kterých se chybí, a jejich následný rozbor. Příručka může sloužit při vyučování k nahlédnutí žákům, aby se poučili v problematických pravopisných jevech.
- *Chvilky s pravopisem*²⁷ – úkolem příručky je nabídnout žákům možnost procvičit si český pravopis v rozsahu učiva druhého stupně a odpovídající ročníky víceletých gymnázií. Jednotlivá cvičení obsahují deset příkladů sledovaného pravopisného jevu. Cvičení jsou velmi krátká, a to z toho důvodu, aby byla co nejučinnější a aby neodrazovala žáky od práce. Cvičení obsahují nejfrekventovanější pravopisné jevy. V neposlední řadě v příručce nechybí klíč, jehož prostřednictvím si žáci mohou ověřit správnost jednotlivých pravopisných cvičení a jevů. Na konci příručky je slovníček, který vysvětluje stručně významy některých problematických jevů.
- *Jak psát bez chyb aneb I pravopis se dá naučit*²⁸ – nejnovější příručka pro procvičování pravopisu obsahuje výkladovou část pravopisného učiva, dále pak jednotlivé texty na procvičení a upevnění znalostí z oblasti pravopisu. Součástí jsou i diktáty a klíč k ověření správnosti.

²⁵ KOTEN, T. *Škola? V pohodě!* Hněvín 2006. 288 s. ISBN 80-86654-18-4.

²⁶ BRABCOVÁ, R. *Pravopis a tvaroslovi*. V čem často chybujeme. KAVA–PECH 2010, 3. vydání. 96 s. ISBN 978-80169-17-9.

²⁷ KOUŠOVÁ, N. *Chvilky s pravopisem pro 2. stupeň základních škol*. Praha: Fortuna, 2008. 144 s. ISBN 978-80-7373-023-9.

²⁸ KALANDRA, F. – STRAKOVÁ, H. *Jak psát bez chyb aneb I pravopis se dá naučit*. CERM 2011. 214 s. ISBN 978-80-7204-733-8.

- *Přehled učiva českého jazyka a procvičování pravopisných jevů, s poučením a klíčem správnosti pro 6. – 9. ročník ZŠ a odpovídající ročníky gymnázia*²⁹ – kniha je vhodným doplňkem výuky českého jazyka na druhém stupni základních škol a odpovídajících ročníků gymnázií. Může sloužit nejen při práci v hodinách českého jazyka, ale i při domácím procvičování jednotlivých problematických jevů.

2.3.9 Průřez pravopisnou problematikou ve Slovenské republice

„Pravopisná úroveň žiakov však stále nie je adekvátna času venovanému jeho nácviku a u väčšiny žiakov nie je pravopisný výcvik obl’ubenou časťou jazykovej výučby.“ (TEREMOVÁ 2009: 332)

Na základě rozhovorů se žáky a učiteli byly zjištěny důvody, proč je pravopis u žáků neoblíbený. Způsoby vyučování pravopisu se žákům nelíbí. Charakter učiva je pro ně neoslovující a v neposlední řadě v pravopise dosahují špatných výsledků, což pro ně není motivující. Oblíbenost a efektivita pravopisného učiva by se dala zvýšit pestrým výběrem vyučovacích metod a forem práce.

Slovenský pravopis je postavený na mnoha pravopisných principech, ale i přesto se osvojování jednotlivých pravopisných jevů od sebe liší. Osvojení je jakousi schopností správně zaznamenávat ústní projev do písemné podoby pomocí pravopisných pravidel a pouček. Klasickým způsobem, jakým se žák dozvídá zpětnou vazbu o znalosti pravopisu, je **známka** od učitele. Samotná známka ale v žácích vyvolává strach, nervozitu a neúspěch je nemotivuje k lepším výkonům. Žáky je velmi dobré motivovat a vést k nápravě pravopisných chyb. Červená tužka žáky stresuje. Opravování chyb je možno realizovat i jinými způsoby než když opravuje sám učitel, oprava může být provedena následujícími:

- využití korektorských značek,
- opravování ve dvojicích,
- podtrhnutím celých slov, ve kterých je chyba,
- hledáním a opravováním chyb, které učitel v textu neopravil, ale vypsál je pod text.

Pravopisná cvičení mají být pestrá a pro žáky zajímavá. Závěrem je důležité upozornit na spolupráci, při které je velmi důležitá vzájemná pomoc, společné učení, naslouchání a porozumění. Tato skutečnost spolupráce může odlehčit pravopisný

²⁹ HLAVÁČOVÁ, E. A KOL. *Přehled učiva českého jazyka a procvičování pravopisných jevů, s poučením a klíčem správnosti pro 6. – 9. ročník ZŠ a odpovídající ročníky gymnázia*. Praha: Blug, 2010. 324 s. ISBN 978-80-7274-016-1.

výcvik, odbourat stres a v konečném výsledku může vést ke zkvalitnění pravopisných znalostí. (TEREMOVÁ 2009: 332–335)

2.3.10 Problémy žáků – cizinců s pravopisem

Metodou, kterou se zkoumaly pravopisné problémy žáků – cizinců, byly **diktáty**. Jejich koncepce byla připravena v odstupňované náročnosti (začátečníci, pokročilí, mírně pokročilí a vyspělí). Výběr pravopisného cvičení respektoval osvojené a pravopisné kompetence žáků.

Žáci – cizinci pocházeli z různých zemí, tudíž se jejich individuální, sociální, psychologické a kulturní předpoklady lišily.

Z provedeného šetření byly zjištěny následující skutečnosti: **začátečníky**, kteří neovládají celou řadu českých písmen, je třeba připravovat pomocí speciálních diktátů, které jsou zaměřené na procvičená písmena. Začátečníci by měli být připravováni pomocí speciálních doplňovacích cvičení s vynechanými písmeny. Nejdůležitější je, aby oni sami rozuměli textu, který mají psát.

Mírně pokročilí žáci chybovali nejvíce v problematice psaní *i/y* po obojetných souhláskách. Jako zajímavý ukazatel se ukázalo, že žáci – cizinci častěji volili *y* místo *i*. I mírně pokročilí žáci by měli rozumět textu, pokud tomu tak není, nemohou mít vyhovující výsledky.

Při srovnání předchozích skupin se skupinou **pokročilých** se ukázalo, že i oni mají problémy s českým pravopisem. U pokročilých žáků přetrvávají pravopisné nedostatky dlouho, ale postupem času mizí. K odstranění nedostatků je třeba využít nejrůznějších cvičení a speciálních úkolů.

U **vyspělých** se výsledky moc nelišily od předchozích. Byly si velmi podobné. Závěrem lze konstatovat, že nebyla vždy správná volba diktátu, která by odpovídala náročnosti v souladu s reálnou úrovní jazykových znalostí jednotlivých žáků. (ČECHOVÁ, ZIMOVÁ 2005: 59–67)

2.3.11 Pravidla českého pravopisu

Pravidla českého pravopisu (PČP) patří mezi nejdůležitější pravopisné příručky. Příručka je schválena Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČR (MŠMT) a řadí se do seznamu učebnic pro základní školy jako součást řady učebnic pro vyučovací předmět český jazyk. V současné době jsou na trhu k dispozici různé

příručky s názvem *Pravidla českého pravopisu*. Autoři jsou různí, nejde jen o autorský kolektiv Ústavu pro jazyk český (ÚJČ), avšak i o spoustu dalších, které nalezneme na obalu příručky. Proto se tyto publikace od sebe mohou značně lišit. Všem uživatelům se doporučují využívat příručky, které zpracovává kolektiv autorů ÚJČ.

PČP vycházejí ve dvou vydáních – jedná se o vydání akademické a školní. Okruhy pravopisných témat jsou v obou příručkách hodně podobné, prakticky stejné, liší se pouze v rozsahu výkladu. Školní vydání PČP je koncipováno pro širokou veřejnost a je zde brán ohled na školní praxi, tudíž jsou PČP stručnější. Naopak v akademických PČP jsou některé jevy prohloubeny a rozšířeny.

Na knižním trhu se v neposlední řadě objevují příručky, které jsou označeny jako „studentské vydání“. Nejedná se o další vydání PČP, ale jde jen o označení cenově výhodného vydání Pravidel.

Mezi širokou veřejností panuje názor, že PČP se často a pravidelně aktualizují. Jde ale o mylný názor. Zásadní úprava PČP proběhla v roce 1993 a od té doby vycházejí prakticky v nezměněné podobě. Jediná dílčí úprava, která proběhla, byla v pravopisném slovníku školních Pravidel, a to v roce 1999, kdy byl slovník rozšířen o 200 slovníkových hesel, jednalo se o slova přejatá. Od roku 1994 je nedílnou součástí PČP Dodatek, kterým se zpřesňují zásady pro psaní přejatých slov. Za platná PČP lze považovat ta Pravidla, která jsou vydávána po roce 1993. (ÚJČ AV ČR, *Internetová jazyková příručka* [online]).

3 Praktická část

V rámci této diplomové práce jsem se věnovala žákovskému pojetí pravopisné problematiky na druhém stupni základních škol. Praktická část obsahuje analýzu teoretického učiva převedenou do praktických úkolů, vyhodnocení nejčastějších chyb a postoj žáků k výuce pravopisu na základních školách.

Za výzkumnou metodu byl zvolen dotazník.³⁰ Dotazník byl koncipován tak, aby zmapoval současnou úroveň pravopisných znalostí žáků druhého stupně základních škol. Výzkum byl prováděn na 1. Základní škole v Novém Městě na Moravě.

3.1 Použitá metodologie

Výzkumné šetření bylo prováděno **kvantitativní metodou**³¹ za použití dotazníku. **Kvalitativní metodou**³² je hodnocena úroveň pravopisné problematiky u žáků ZŠ. Kombinují se tedy obě metody³³. V práci jsou dále využity metody **komparace**, **analýzy** a **syntézy**. **Komparace** spočívá ve skutečnosti získat údaje o tom, jak přistupují jednotliví respondenti ke sledovaným pravopisným jevům. Pomocí **analýzy** jsou hodnoceny dokumenty dotazníkového šetření při samotném výzkumu. **Syntéza** je oproti analýze procesem doplňujícím. Jedná se o sjednocování, složení jevu z jeho základních prvků, a to myšlenkově.

3.2 Techniky šetření

3.2.1 Charakteristika šetření

Do výzkumného dotazníkového šetření zaměřeného na pravopisnou problematiku bylo zahrnuto 104 žáků 8. a 9. ročníku. Žáci navštěvují 1. ZŠ v Novém Městě na Moravě. Výzkum byl prováděn v září školního roku 2010/2011.

³⁰ Viz Příloha 1 Zadání dotazníku, Příloha 2 Řešení dotazníku.

³¹ „Kvantitativní výzkum je označení pro přístup, jehož zdrojem má být pouze objektivní a co možná nejpřesnější zkoumání edukační reality, podobně jako v přírodních vědách.“ (SKUTIL 2011: 59)

³² Kvalitativní výzkum není jednodušší než kvantitativní výzkum. Naopak použití kvalitativní metodologie vyžaduje velmi odbornou orientaci ve zkoumané oblasti, předvídavost, ale i vědomí určitého rizika, ale také větší množství času pro sběr dat a jejich vyhodnocení.“ (SKUTIL 2011: 69)

³³ SKUTIL (2011: 75) hovoří o následujícím typu výzkumu, pokud se kombinují obě metody: „výzkum na základě smíšeného modelu, kdy se využívá kvalitativní i kvantitativní výzkum uvnitř jednotlivých fází výzkumného procesu.“

Dotazník zjišťoval:

1. Úroveň zvládnutí pravopisné problematiky jako celku (souhrnné cvičení).
2. Znalost problematiky psaní velkých a malých písmen.
3. Problematiku psaní s, z.
4. Problematiku spojenou s užíváním zájmena já.
5. Pravopis cizích/přejatých slov.
6. Znalosti interpunkce.
7. Problematiku shody přísudku s podmětem.
8. Pravopis koncovek podstatných jmen.
9. Pravopis koncovek přídavných jmen.

3.2.2 Výběr a sestavení pravopisných cvičení

Pro sestavení dotazníku s pravopisnou tematikou byly zvoleny následující zdroje: CD-ROM Terasoft Český jazyk 1 Pravopis, CD-ROM Terasoft Český jazyk 4 Čeština pro 2. třídu a více, příručka *Chvilky s pravopisem pro 2. stupeň ZŠ*.³⁴ CD-ROMY obsahují velikou škálu nejrůznějších typů pravopisných cvičení, nejvíce frekventované jevy sloužící k procvičení učiva. Jevy byly vybrány náhodným výběrem ze všech obsažených jevů. Příručka *Chvilky s pravopisem pro 2. stupeň ZŠ* byla vybrána pro dotazníkové šetření z důvodů velmi pěkně zpracovaného, uceleného učiva a pro velký rozsah procvičované látky.

Dotazník je rozdělen na devět pravopisných cvičení (viz výše). Nejvíce obsáhlým cvičením je první souhrnné cvičení, které mělo zmapovat pravopisnou problematiku jako celku. Obsahovalo 79 pravopisných jevů. Při výběru samotného cvičení bylo snahou, aby text byl pro žáky poutavý a zajímavý.

Problematika velkých a malých písmen patřila rovněž mezi obsáhlejší cvičení a obsahovala 56 pravopisných jevů. Ostatní cvičení se pohybovala v rozmezí od 19 do 25 pravopisných jevů.

3.2.3 Rozdělení zkoumaného vzorku podle pohlaví

Celkem se zapojilo 104 respondentů, přičemž hned při roztrídění musely být tři vzorky odebrány (žáci ignorovali pokyny k vyplnění dotazníku). Do samotného

³⁴ KOUŠOVÁ, N. *Chvilky s pravopisem pro 2. stupeň základních škol*. Praha: Fortuna 2008. 144 s. ISBN 978-80-7373-023-9.

výzkumu bylo tedy zahrnuto 101 respondentů. Tabulka 1 uvádí přesný počet respondentů rozdělených dle pohlaví.

Tabulka 1: Dělení a počet respondentů

50 dívek	z toho 9 integrovaných
51 chlapců	z toho 10 integrovaných ³⁵

3.2.4 Sběr a charakteristika souboru dat

Práce se získaným materiálem byla náročná vzhledem ke skutečnosti nasbíraných údajů. Nejprve byli respondenti rozříděni na chlapce a dívky a poté bylo zahájeno opravování jednotlivých cvičení. Kontrola každého pravopisného cvičení byla prováděna ještě jednou pro větší přesnost výzkumu. Při sčítání správnosti a chybovosti u jednotlivých respondentů byly vyrobeny pomocné tabulky, do kterých byly zaznamenávány jednotlivé chyby respondentů a k nim psány popřípadě poznámky, které byly zajímavé.

Po sečtení všech odpovědí byly vypracovány návrhy tabulek pro samotný výzkum. Tabulky byly tvořeny v programu Excel, přičemž byly nastaveny hodnoty v programu, aby se automaticky dopočítalo procentuální vyjádření správnosti a chybovosti v jednotlivých kolonkách. Tabulky byly udělány hned tři – první zahrnuje chlapce a dívky bez integrace, ve druhé jsou zaznamenáni žáci s integrací, ve třetí je uveden součet všech respondentů a jejich celková úspěšnost a neúspěšnost v dané pravopisné problematice.

Před tabulkami je ukázka pravopisného cvičení a jeho řešení z dané problematiky, kterou se dotazníkové šetření zabývalo. Na základě sebraných výsledků byl ke každé tabulce sestaven rozbor jednotlivých jevů, v němž jsou rozebírány nejčastější chyby a současně také jevy, ve kterých se žádné chyby neobjevily. Rozbor si všímá též shod a rozdílů v jednotlivých pravopisných cvičeních. Z výsledků třetí tabulky vyplývá grafické znázornění chybovosti a úspěšnosti v jednotlivých pravopisných jevech u všech sledovaných respondentů.

³⁵ Integrované děti nemají individuální vzdělávací plán, pouze se přihlíží k jejich integraci při klasifikaci.

3.2.5 Skladba tabulek

Dotazování bylo anonymní (jednotliví žáci byli očíslováni) a v záhlaví tabulky měli uvést své pohlaví. U každého respondenta je uveden počet správných a chybných odpovědí a zároveň jejich procentuální vyjádření. Poslední řádek zobrazuje průměrnou hodnotu správných a chybných odpovědí. Druhá tabulka, která se zabývá integrovanými respondenty, je členěna stejně jako ta první

Třetí tabulku jsem sestavila na základě součtu všech respondentů. Tabulka je rozdělena na chlapce a dívky, ale vyjadřuje správnost a chybovost u všech sledovaných respondentů. Poslední řádek je velmi důležitý, neboť je v něm vyjádřeno zvládnutí dané problematiky u všech respondentů na základě veškerých sesbíraných a vyhodnocených údajů.

3.2.6 Postřehy respondentů k dotazníkovému šetření

Někteří respondenti přistupovali k vyplnění dotazníku velice svědomitě, ale našli se i tací, kteří k úkolu přistupovali s velkou nechtutí. Po odevzdání vypracovaného dotazníku jsem se zeptala, zda jim některá cvičení činila velké obtíže. Respondenti nejčastěji odpovídali, že problémy jim dělalo psaní velkých a malých písmen, interpunkce a zřídka tvary zájmena já.

Co se týče souhrnného pravopisného cvičení, tak žáci ve většině případů říkali, že text se jim líbil, protože si vzpomněli na prázdniny. Byli i žáci, kteří dotazník zaměřený na pravopisnou problematiku považovali za zbytečný. Pokud prý potřebují vědět, jak se píše některý jev, stačí si zapnout počítač a v programu Microsoft Office Word napsat dané slovo – pokud je napsané špatně, program jim ho podtrhne červeně. Snažila jsem se jim vysvětlit, že tomu tak vždy není.

Všichni respondenti odevzdali svůj dotazník do 40 minut, ale čas nebyl předem stanovený. Při vyplňování jednotlivých cvičení nikdo z žáků neměl žádné dotazy, týkající se zadání.

3.3 Rozbor dotazníkového šetření – souhrnné pravopisné cvičení

Celkový počet respondentů byl 101. Chlapců bylo 51 (z toho 10 integrovaných), dívek 50 (z toho integrovaných 9). Souhrnné cvičení, které respondenti doplňovali, obsahovalo celkem 79 jevů. Čas pro vypracování souhrnného pravopisného cvičení se pohyboval v rozmezí od 5 do 15 minut. Tabulky a grafy znázorňují úspěšnost a chybovost v jednotlivých pravopisných jevech u všech sledovaných žáků.

Zadání souhrnného pravopisného cvičení

Procházka _eskou krajinou

Letošní prázdniny jsem _tráv_l se sv_m_ bl_zkým_ v překrásném koutě _eské _epubliky {} na _umav_. B_dlel_ jsme v b_valé m_sl_vně, která patřila mému strýci. B_la dokonale skryta mez_ v_sokým_ strom_, neprostupným_ křov_nam_ {} a mláz_m. Pob_t nám poskytl mnohá dobrodružstv_. Ráno jsme brz_ vstával_ a podnikal_ v_lety do okol_ {}ob_oval_ temné les_{}palouky a m_tiny {} lov_l_ ryb_ a pozoroval_ zvěř. B_l_ jsme okouzleni _umavským_ hvozdy. Les b_l nejkrásnější v ra__ím slunci {} když se na pavučinách třp_til_ kapky ros_ {} pestří motýl_ již sháněl_ potravu a _ v_šin se oz_val l_bezný ptačí _pěv. B_lo to neuv_řitelné{} ale v potocích žil_ i duhov_pstruz_ {} které jinde nenajdete. Ke konci našeho pob_tu jsme si v_pom__l_, že b_chom se měl_ v_dat i k nedaleké ro_sedlině {} která nás lákala svou nepřístupností. (Poznámka: Místa, kde se má žák rozhodnout o doplnění čárky, jsou označena {}.)

Řešení souhrnného pravopisného cvičení

Procházka českou krajinou

Letošní prázdniny jsem strávil se svými blízkými v překrásném koutě České republiky {,} na Šumavě. Bydleli jsme v bývalé myslivně, která patřila mému strýci. Byla dokonale skryta mezi vysokými stromy, neprostupnými křovinami {} a mlázím. Pobyt nám poskytl mnohá dobrodružství. Ráno jsme brzy vstávali a podnikali výlety do okolí {,}objevovali temné lesy{,}palouky a mýtiny {,} lovili ryby a pozorovali zvěř. Byli jsme okouzleni šumavskými hvozdy. Les byl nejkrásnější v ranním slunci {,} když se na pavučinách třpytily kapky rosy{,}pestří motýli již sháněli potravu a z výšin se ozýval líbezný ptačí zpěv. Bylo to neuvěřitelné{,} ale v potocích žili i duhová pstruzi {,} které

jinde nenajdete. Ke konci našeho pobytu jsme si vzpomněli, že bychom se měli vydat i k nedaleké rozsedlině {}, která nás lákala svou nepřístupností.

3.3.1 Vyhodnocení souhrnného pravopisného cvičení

Tabulka 2: Souhrnné pravopisné cvičení (respondenti bez integrace)

Respondent	Chlapci				Dívky			
	Správně		Chybně		Správně		Chybně	
	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%
1	68	86%	11	14%	61	77%	18	23%
2	56	71%	23	29%	61	77%	18	23%
3	61	77%	18	23%	70	89%	9	11%
4	69	87%	10	13%	62	78%	17	22%
5	66	84%	13	16%	74	94%	5	6%
6	66	84%	13	16%	74	94%	5	6%
7	72	91%	7	9%	77	97%	2	3%
8	76	96%	3	4%	78	99%	1	1%
9	75	95%	4	5%	74	94%	5	6%
10	71	90%	8	10%	71	90%	8	10%
11	74	94%	5	6%	69	87%	10	13%
12	75	95%	4	5%	75	95%	4	5%
13	77	97%	2	3%	78	99%	1	1%
14	79	100%	0	0%	77	97%	2	3%
15	76	96%	3	4%	78	99%	1	1%
16	66	84%	13	16%	71	90%	8	10%
17	69	87%	10	13%	71	90%	8	10%
18	76	96%	3	4%	74	94%	5	6%
19	72	91%	7	9%	69	87%	10	13%
20	71	90%	8	10%	60	76%	19	24%
21	68	86%	11	14%	66	84%	13	16%
22	61	77%	18	23%	64	81%	15	19%
23	67	85%	12	15%	66	84%	13	16%
24	73	92%	6	8%	62	78%	17	22%
25	67	85%	12	15%	61	77%	18	23%
26	64	81%	15	19%	77	97%	2	3%
27	66	84%	13	16%	76	96%	3	4%
28	71	90%	8	10%	77	97%	2	3%
29	56	71%	23	29%	77	97%	2	3%
30	52	66%	27	34%	72	91%	7	9%
31	62	78%	17	22%	76	96%	3	4%
32	64	81%	15	19%	77	97%	2	3%
33	32	41%	47	59%	78	99%	1	1%
34	72	91%	7	9%	77	97%	2	3%
35	73	92%	6	8%	76	96%	3	4%
36	64	81%	15	19%	75	95%	4	5%
37	71	90%	8	10%	78	99%	1	1%
38	77	97%	2	3%	72	91%	7	9%
39	77	97%	2	3%	77	97%	2	3%
40	72	91%	7	9%	76	96%	3	4%
41	22	28%	57	72%	72	91%	7	9%
celkem	67	85%	12	15%	72	91%	7	9%

Z tabulky 2 vyplývá úspěšnost a chybovost v jednotlivých pravopisných jevech souhrnného pravopisného cvičení u chlapců a dívek bez integrace. Z údajů lze vyčíst, že většina chlapců ovládá pravopisnou problematiku jako celku z více než 70 %. Pouze ve dvou případech je úspěšnost 41 %³⁶ a 28 %.³⁷ Dotazníkové šetření u dívek ukazuje, že jejich znalosti z oblasti pravopisného cvičení jako celku jsou na velmi dobré úrovni jejich úspěšnost je vždy větší než 77 %. Ve většině případů dívky dosahují úspěšnosti větší jak 90 %. Z výzkumu pravopisných dovedností žáků lze soudit, že chlapci a dívky mají dobře osvojený pravopis.

Tabulka 3: Souhrnné pravopisné cvičení (integrování respondentů)

Respondent	Chlapci				Dívky			
	Správně		Chybně		Správně		Chybně	
	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%
42	41	52%	38	48%	57	72%	22	28%
43	46	58%	33	42%	60	76%	19	24%
44	43	54%	36	46%	67	85%	12	15%
45	46	58%	33	42%	58	73%	21	27%
46	56	71%	23	29%	55	70%	24	30%
47	69	87%	10	13%	65	82%	14	18%
48	58	73%	21	27%	66	84%	13	16%
49	72	91%	7	9%	73	92%	6	8%
50	54	68%	25	32%	60	76%	19	24%
51	59	75%	20	25%				
celkem	54	69%	25	31%	62	79%	17	21%

Z tabulky 3 vyplývá úspěšnost a chybovost v jednotlivých pravopisných jevech souhrnného pravopisného cvičení u integrovaných chlapců a dívek. Ze získaných hodnot lze vyčíst, že integrování chlapci ovládají pravopisnou problematiku s většími mezerami než chlapci neintegrování. Jejich úspěšnost se pohybuje v průměru na 69 %. U dívek je úspěšnost v průměru 79 %, rovněž nižší než u dívek neintegrováných.

Tabulka 4: Souhrnné pravopisné cvičení (souhrn všech respondentů)

Respondent	celkem respondenti			
	Správně		Chybně	
	Počet	%	Počet	%
Chlapci 51	61	77%	18	23%
Dívky 50	67	85%	12	15%
celkem 101	64	81%	15	19%

³⁶ Srov. respondent č. 33.

³⁷ Srov. respondent č. 41.

Z tabulky 4 vyplývá chybovost a úspěšnost v jednotlivých pravopisných jevech souhrnného cvičení u všech sledovaných respondentů. Tabulka ukazuje, že v průměru všichni respondenti ovládají danou problematiku na 81 %.

Rozbor jednotlivých pravopisných jevů v souhrnném cvičení

V souvislosti s dotazováním chlapců šetření ukázalo, že k jevům nejobtížnějším patří následující³⁸:

- *procházka českou krajinou* – zde chybovalo 18 chlapců,
- ... v překrásném koutě České republiky, na Šumavě – zde chybovalo 18 chlapců,
- *objevovali* – zde chybovalo 31 chlapců,
- *šumavskými hvozdy* – zde chybovalo 18 chlapců,
- *duhová pstruží* – zde chybovalo 15 – 5 chlapců,
- *vzpomněli* – zde chybovalo 9 – 27 – 8 chlapců.

Žádná chyba se nevyskytuje v těchto pravopisných jevech: *bydleli, blízkými, myslivně, pobytu*. V ostatních jevech se chlapci dopouštějí chyb v rozmezí od 1 do 11.

V souvislosti s dotazováním integrovaných chlapců šetření ukázalo, že k jevům nejobtížnějším patří následující:

- *procházka českou krajinou* – zde chybovalo 7 integrovaných chlapců,
- *strávil* – zde chybovalo 6 integrovaných chlapců,
- *Česká republika* – zde chybovalo 7 integrovaných chlapců,
- ... v překrásném koutě České republiky, na Šumavě – zde chybovalo 8 integrovaných chlapců,
- (my) *vstávali* – zde chybovalo 5 integrovaných chlapců,
- *objevovali* – zde chybovalo 9 integrovaných chlapců,
- ... palouky a mýtiny, lovili ryby a pozorovali zvěř – zde chybovalo 9 integrovaných chlapců,
- *Bylo to neuvěřitelné, ale v potocích ...* zde chybovalo 7 integrovaných chlapců,
- ... *v potocích žili duhová pstruží, které jinde nenajdete* – zde chybovalo 7 integrovaných chlapců,
- *vzpomněli* – zde chybovalo 3 – 8 – 2 integrovaní chlapci.

³⁸ U slovního spojení je vždy tučně vyznačeno písmeno, které bylo třeba doplnit. Na základě tučně vyznačených pravopisných jevů je vždy uveden počet chyb.

Integrovaní chlapci se nedopouštějí žádné chyby v následujících pravopisných jevech: *byla dokonale skryta, vysokými stromy, pobyt, brzy, výlety, ryby, byli jsme okouzleni, les byl nejkrásnější, zpěv, bylo to neuvěřitelné, pobytu, vydat*. Integrovaným chlapcům činí značné potíže interpunkce. V ostatních jevech integrovaní chlapci chybují v rozmezí od 1 do 4 chyb.

V souvislosti s dotazováním dívek šetření ukázalo, že k jevům nejobtížnějším patří následující:

- *procházka českou krajinou* – zde chybovalo 12 dívek,
- *objevovali* – zde chybovalo 15 dívek,
- *třpytily se kapky rosy* – zde chybovalo 10 dívek,
- *... třpytily se kapky rosy, pestří motýli již sháněli* – zde chybovalo 10 dívek,
- *duhová pstruzi* – zde chybovalo 14 dívek,
- *vzpomněli* – zde chybovaly 4 – 19 – 4 dívky.

Žádných chyb se dívky nedopouštějí v těchto pravopisných jevech: *svými blízkými, na Šumavě, bydleli, myslivně, mezi vysokými stromy, neprostupnými křovinami, mlázím, dobrodružství, brzy, výlety, okolí, ryby, byli jsme okouzleni, les byl nejkrásnější, líbezný zpěv, bylo to neuvěřitelné, pobytu, bychom se měli vydat*. V ostatních jevech dívky chybují v rozmezí od 1 do 8 chyb.

V souvislosti s dotazováním integrovaných dívek šetření ukázalo, že k jevům nejobtížnějším patří následující:

- *... v překrásném koutě České republiky, na Šumavě* – zde chybovalo 8 integrovaných dívek,
- *objevovali* – zde chybovalo 8 integrovaných dívek,
- *třpytily se kapky rosy* – zde chybovalo 7 integrovaných dívek,
- *duhová pstruzi* – zde chybovalo 6 integrovaných dívek,
- *vzpomněli* – zde chybovalo 6 integrovaných dívek.

Žádné chyby se integrované dívky nedopouštějí v těchto pravopisných jevech: *strávil, blízkými, České republiky, bydleli jsme v bývalé myslivně, byla dokonale skryta mezi vysokými stromy, neprostupnými křovinami a mlázím, brzy, výlety, okolí, mýtiny, byli jsme okouzleni, v ranním slunci, třpytily kapky rosy, líbezný zpěv, duhová pstruzi, bychom se měli vydat* a v ostatních jevech chybují v rozmezí od 1 do 5 chyb.

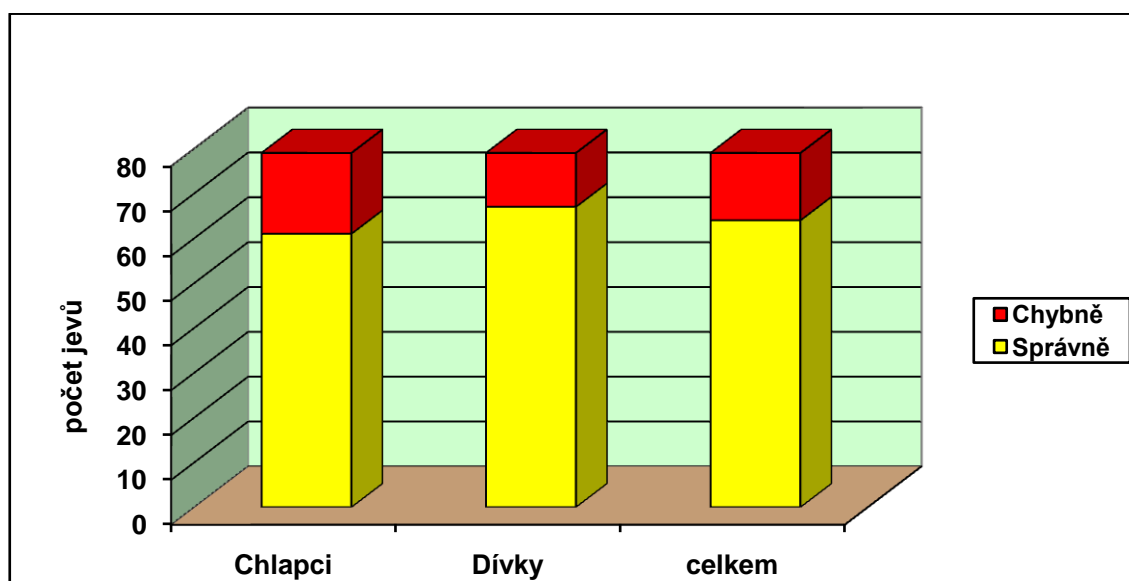
Mezi nejvíce problémový pravopisný jev patří slovo *vzpomněli*. Ve dvou případech se objevuje, že respondenti dopisují do chybějících mezer *i/y* a nepřemýšlejí, že jim slovo nedává žádný smysl.

Všichni respondenti chybují v identických pravopisných jevech: *procházka českou krajinou, objevovali, duhová pstruzi, vzpomněli* apod.

Při doplnění malého písmene *č* (*procházka českou krajinou*) někteří respondenti (chlapci) doplnili toto: *heskou, Leskou*. Nedbali přitom vůbec na smysl slova. Chyba se vykytovala vždy u jednoho respondenta. Obdobná situace nastala u integrovaných chlapců: *heskou* (ve dvou případech), *Seskou*. U těchto chlapců došlo k chybě v názvu *České republiky*, kde jeden respondent napsal *yeské iepubliky*.

U dívek dochází rovněž k těmto chybám: *zeskou* (1×), *heskou* (3×), *Seskou* (1×). Při doplnění na *Šumavě* jedna dívka doplnila na *Šumavu*.

Z výzkumu sledované problematiky vyplývá, že žáci 2. stupně základní školy ovládají pravopisnou problematiku celku v průměru na 81 %. Pro objasnění skutečnosti slouží tabulka 4. Graf znázorňuje výsledky souhrnného pravopisného cvičení u všech sledovaných respondentů, jejich úspěšnost a chybovost.

Obrázek 2: Výsledky souhrnného pravopisného cvičení

3.4 Rozbor dotazníkového šetření – pravopis velkých a malých písmen

Pravopisná problematika velkých a malých písmen, kterou respondenti doplňovali, obsahovala celkem 56 jevů. Čas pro vypracování pravopisného cvičení se pohyboval v rozmezí od 7 minut do 12 minut.

Zadání pravopisné problematiky týkající se velkých a malých písmen

_parta _raha {s; p}	_ové _ěsto _a _oravě {n; m; n; m}
_ražský primátor {p}	_kres _eroun {o; b}
_ino _etropol {k; m}	obchodní dům _otva {k}
_ákladní _kola __ořovicích {z; š; v; h}	osobní _utomobil _koda _avorit {a; š; f}
_lice _ratří _apků {u; b; č}	_alkánský _oloostrov {b; p}
náčelník _rlí _ero {o; p}	hledět na _léčnou _ráhu {m; d}
před úsvitem _itřenka bledne {j}	_oupaliště _žbán {k; d}
žije v _lici _a _melnici {u; n; ch}	inárna __elené _áby {v; u; z; ž}
uložit do _eské _pořitelny {č; s}	_aldštejnský _alác {v; p}
zastoupeni byli _meričané a _rancouzi {a; f}	kniha _evatero _ohádek {d; p}
_lice __ipám {u; k; l}	_itomyšlský rodák _edřich _metana {l; b; s}
podle _istiny _idských _ráv a _vobod {l; l; p; s}	

Řešení pravopisné problematiky týkající se velkých a malých písmen

Sparta Praha	Nové Město na Moravě
pražský primátor	okres Beroun
kino Metropol	obchodní dům Kotva
Základní škola v Hořovicích	osobní automobil Škoda Favorit
ulice Bratří Čapků	Balkánský poloostrov
náčelník Orlí pero	hledět na Mléčnou dráhu
před úsvitem jitřenka bledne	koupaliště Džbán
žije v ulici Na Chmelnici	vinárna U Zelené žáby
uložit do České spořitelny	Valdštejnský palác
zastoupeni byli Američané a Francouzi	kniha Devatero pohádek

3.4.1 Vyhodnocení pravopisu velkých a malých písmen

Tabulka 5: Velká písmena (respondenti bez integrace)

Respondent	Chlapci				Dívky			
	Správně		Chybně		Správně		Chybně	
	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%
1	47	84%	9	16%	43	77%	13	23%
2	44	79%	12	21%	50	89%	6	11%
3	37	66%	19	34%	47	84%	9	16%
4	46	82%	10	18%	49	88%	7	13%
5	50	89%	6	11%	48	86%	8	14%
6	41	73%	15	27%	50	89%	6	11%
7	50	89%	6	11%	47	84%	9	16%
8	50	89%	6	11%	43	77%	13	23%
9	46	82%	10	18%	50	89%	6	11%
10	46	82%	10	18%	43	77%	13	23%
11	44	79%	12	21%	43	77%	13	23%
12	47	84%	9	16%	54	96%	2	4%
13	50	89%	6	11%	51	91%	5	9%
14	53	95%	3	5%	47	84%	9	16%
15	48	86%	8	14%	53	95%	3	5%
16	50	89%	6	11%	50	89%	6	11%
17	47	84%	9	16%	46	82%	10	18%
18	52	93%	4	7%	51	91%	5	9%
19	49	88%	7	13%	34	61%	22	39%
20	52	93%	4	7%	42	75%	14	25%
21	48	86%	8	14%	45	80%	11	20%
22	46	82%	10	18%	44	79%	12	21%
23	45	80%	11	20%	43	77%	13	23%
24	46	82%	10	18%	45	80%	11	20%
25	48	86%	8	14%	50	89%	6	11%
26	43	77%	13	23%	50	89%	6	11%
27	49	88%	7	13%	50	89%	6	11%
28	45	80%	11	20%	47	84%	9	16%
29	35	63%	21	38%	52	93%	4	7%
30	29	52%	27	48%	54	96%	2	4%
31	38	68%	18	32%	51	91%	5	9%
32	45	80%	11	20%	55	98%	1	2%
33	41	73%	15	27%	54	96%	2	4%
34	44	79%	12	21%	51	91%	5	9%
35	50	89%	6	11%	53	95%	3	5%
36	39	70%	17	30%	54	96%	2	4%
37	45	80%	11	20%	52	93%	4	7%
38	53	95%	3	5%	39	70%	17	30%
39	51	91%	5	9%	43	77%	13	23%
40	47	84%	9	16%	52	93%	4	7%
41	26	46%	30	54%	53	95%	3	5%
celkem	45	81%	11	19%	48	86%	8	14%

Z tabulky 5 vyplývá úspěšnost a chybovost v jednotlivých pravopisných jevech zaměřených na pravopis velkých a malých písmen u chlapců a dívek bez integrace. Jak ukazují výsledky, většina chlapců ovládá pravopisnou problematiku psaní velkých a malých písmen v průměru na 81 %. U některých chlapců je úspěšnost nízká.³⁹ Dotazníkové šetření u dívek ukazuje, že jejich znalosti z oblasti velkých a malých písmen jsou v průměru na 86 % úspěšnosti.

Tabulka 6: Velká písmena (integrování respondenti)

Respondent	Chlapci				Dívky			
	Správně		Chybně		Správně		Chybně	
	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%
42	40	71%	16	29%	44	79%	12	21%
43	34	61%	22	39%	43	77%	13	23%
44	39	70%	17	30%	44	79%	12	21%
45	40	71%	16	29%	44	79%	12	21%
46	39	70%	17	30%	46	82%	10	18%
47	45	80%	11	20%	48	86%	8	14%
48	48	86%	8	14%	48	86%	8	14%
49	44	79%	12	21%	42	75%	14	25%
50	38	68%	18	32%	49	88%	7	13%
51	44	79%	12	21%				
celkem	41	73%	15	27%	45	81%	11	19%

Z tabulky 6 vyplývá úspěšnost a chybovost v jednotlivých pravopisných jevech cvičení, které se týká psaní velkých a malých písmen u integrovaných dívek a chlapců. Získané hodnoty ukazují, že integrování chlapci ovládají pravopisnou problematiku s většími mezerami než chlapci neintegrování. Jejich úspěšnost se pohybuje v průměru na 73 %. Žádný integrovaný chlapec nepřekročil hranici 90 % úspěšnosti a více. Zároveň nikdo z těchto respondentů neklesl pod hranici 50 % úspěšnosti. Rovněž tomu tak bylo u integrovaných dívek. Integrované dívky mají úspěšnost v průměru 81 %, nižší než u dívek bez integrace.

Tabulka 7: Součet všech respondentů

Respondent	celkem respondenti			
	Správně		Chybně	
	Počet	%	Počet	%
Chlapci 51	43	77%	13	23%
Dívky 50	47	84%	9	16%
celkem 101	45	80%	11	20%

³⁹ Srov. respondent č. 3, 30, 33.

Z tabulky 7 vyplývá chybovost a úspěšnost v jednotlivých pravopisných jevech psaní velkých a malých písmen u všech sledovaných respondentů. Z tabulky lze vyčíst, že v průměru všichni respondenti ovládají danou problematiku na 80 %. Z výzkumu pravopisných dovedností žáků lze soudit, že chlapci a dívky mají pravopis osvojený s menšími nedostatky. Pro zdokonalení se ve znalostech psaní velkých a malých písmen by bylo dobré pravopis neustále procvičovat a upevňovat znalosti.

Rozbor problematiky psaní velkých a malých písmen

V souvislosti s dotazováním chlapců šetření ukázalo, že k jevům nejobtížnějším patří následující⁴⁰:

- podle *Listiny lidských práv a svobod* – počet chyb 29 – 17 – 6 – 7,
- *litomyšlský rodák Bedřich Smetana* – počet chyb 25 – 0 – 0,
- *náčelník Orli pero* – počet chyb 5 – 14,
- *žije v ulici Na Chmelnici* – počet chyb 5 – 20 – 3,
- *osobní automobil Škoda Favorit* – počet chyb 2 – 7 – 12,
- *kniha Devatero pohádek* – počet chyb 6 – 9,
- *před úsvitem jitřenka bledne* – počet chyb 16,
- *hledět na Mléčnou dráhu* – počet chyb 20 – 1,
- *vinárna u Zelené žáby* – počet chyb 4 – 17 – 8 – 14,
- *ulice K Lipám* – počet chyb 10 – 19 – 7.

V souvislosti s dotazováním integrovaných chlapců šetření ukázalo, že k jevům nejobtížnějším patří následující:

- *před úsvitem jitřenka bledne* – počet chyb 10,
- *žije v ulici Na Chmelnici* – počet chyb 1 – 7 – 3,
- *vinárna u Zelené žáby* – počet chyb 2 – 9 – 5 – 4,
- *litomyšlský rodák Bedřich Smetana* – počet chyb 10 – 2 – 1.

Integrovaní chlapci se nedopouštějí žádné chyby v těchto slovních spojeních: *Nové Město na Moravě, okres Beroun, Valdštejnský palác, Balkánský poloostrov.*

Na výsledku rozboru můžeme vidět shodu chybovosti (u chlapců s integrací a bez integrace) ve stejných slovních spojeních: *před úsvitem jitřenka bledne, žije v ulici Na Chmelnici, vinárna u Zelené žáby, litomyšlský rodák Bedřich Smetana.*

⁴⁰ U slovního spojení je vždy vyznačeno tučně písmeno, které bylo třeba doplnit. Na základě tučně vyznačených pravopisných jevů je vždy uveden počet chyb.

V souvislosti s dotazováním chlapců šetření ukázalo, že k jevům nejméně obtížným patří následující:

- *okres Beroun* – počet chyb 2 – 2,
- *obchodní dům Kotva* – počet chyb 2,
- *koupaliště Džbán* – počet chyb 2 – 2,
- *Nové Město na Moravě* – počet chyb 1 – 1 – 1 – 2,
- *Valdštejnský palác* – počet chyb 3 – 3.

V souvislosti s dotazováním integrovaných chlapců šetření ukázalo, že k jevům nejméně obtížným patří následující:

- *Sparta Praha* – počet chyb 0 – 2,
- *kino Metropol* – počet chyb 1 – 2,
- *obchodní dům Kotva* – počet chyb 2.

Jeden respondent napsal, *vinárna u Zelené báby (žáby)* – tuto chybu lze brát jako respondentovu nepozornost. U dalšího respondenta se vyskytla chyba ve slovním spojení: *Základní škola v Zořovicích (Hořovicích)* – toto lze pokládat rovněž za chybu z nepozornosti.

O nejvíce problematických jevech můžeme v souvislosti s dívkami hovořit v následujících případech:

- *ulice Bratří Čapků* – počet chyb 13 – 11 – 3,
- *náčelník Orli pero* – počet chyb 6 – 15,
- *před úsvitem jitřenka bledne* – počet chyb 16,
- *žije v ulici Na Chmelnici* – počet chyb 6 – 15 – 3,
- *zastoupení byli Američané a Francouzi* – počet chyb 15 – 14,
- *podle Listiny lidských práv a svobod* – počet chyb 18 – 12 – 4 – 5,
- *vinárna u Zelené žáby* – počet chyb 10 – 20 – 7 – 7,
- *litomyšlský rodák Bedřich Smetana* – počet chyb 20 – 0 – 0.

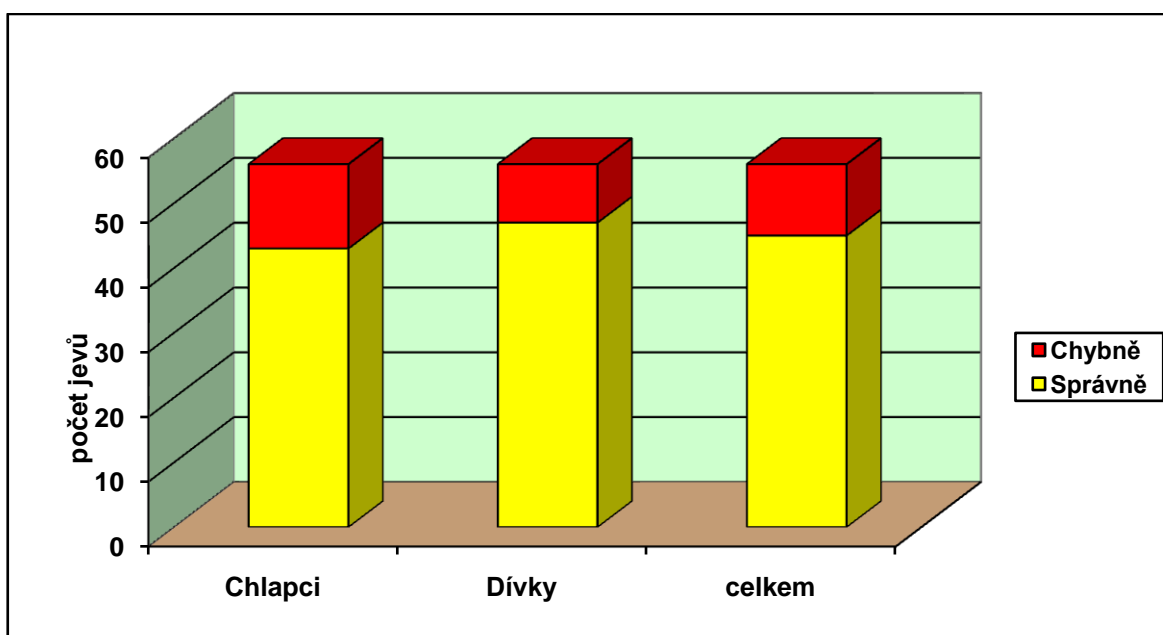
Dívkám nedělají problémy tato slovní spojení: *Nové Město na Moravě*, *obchodní dům Kotva*, *Balkánský poloostrov*. V ostatních jevech dívky chybují v rozmezí od 1 do 5 chyb.

Pro integrované dívky nejvíce problematickými slovními spojeními byly následující:

- *před úsvitem jitřenka bledne* – počet chyb 5,
- *žije v ulici Na Chmelnici* – počet chyb 1 – 7 – 2,
- *podle Listiny lidských práv a svobod* – počet chyb 7 – 2 – 1 – 1,
- *litomyšlský rodák Bedřich Smetana* – počet chyb 7 – 0 – 0.

Integrované dívky se nedopouštějí žádných chyb v těchto pravopisných jevech: *uložit do České spořitelny, okres Beroun, obchodní dům Kotva, koupaliště Džbán, Valdštejnský palác.*

Ze zjištěných hodnot lze vyčíst, že integrovaní i neintegrovaní dívky a chlapci chybují v identických slovních spojeních. Proto by se měl pravopis velkých a malých písmen neustále připomínat, zdůrazňovat a hlavně opakovat.

Obrázek 3: Výsledky cvičení zaměřeného na pravopis velkých a malých písmen

Grafická podoba sebraných výsledků zaměřených na pravopisné učivo velkých a malých písmen ukazuje úspěšnost a chybovost v pravopisných jevech uvedené problematiky u všech sledovaných respondentů.

3.5 Rozbor dotazníkového šetření – psaní s, z

Psaní s, z, které respondenti doplňovali, obsahovalo celkem 21 jevů. Čas pro vypracování cvičení psaní s a z, se pohyboval v rozmezí od 2 do 4 minut.

Zadání pravopisné problematiky psaní s, z

_ dobrým úmyslem	letadlo v_létlo	nebudu to _důrazňovat
_ přítelem	bolestný ro_chod	znám se _ každým
babička _ešedivěla	_lehka	chce _pasit svět
sejít _ myslí	slyšel píseň _ rádia	pohled _ okna
pořád si ne_těžuj	_automatizovat výrobu	_ vězení
větný ro_bor	_ píchnout si šaty	_plodit potomstvo
velký ro_díl	_ nastydnutí	maliny _ ostružinami

Řešení pravopisné problematiky psaní s, z

s dobrým úmyslem	letadlo vzlétlo	nebudu to z důrazňovat
s přítelem	bolestný roz chod	znám se s každým
babička z ešedivěla	z lehka	chce s pasit svět
sejít z myslí	slyšel píseň z rádia	pohled z okna
pořád si ne z těžuj	z automatizovat výrobu	z vězení
větný roz bor	z píchnout si šaty	z plodit potomstvo
velký roz díl	z nastydnutí	maliny s ostružinami

3.5.1 Vyhodnocení pravopisné problematiky psaní s, z

Tabulka 8: Psaní s, z (respondenti bez integrace)

Respondent	Chlapci				Dívky			
	Správně		Chybně		Správně		Chybně	
	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%
1	16	76%	5	24%	18	86%	3	14%
2	18	86%	3	14%	18	86%	3	14%
3	18	86%	3	14%	19	90%	2	10%
4	18	86%	3	14%	19	90%	2	10%
5	16	76%	5	24%	19	90%	2	10%
6	16	76%	5	24%	19	90%	2	10%
7	19	90%	2	10%	19	90%	2	10%
8	20	95%	1	5%	21	100%	0	0%
9	18	86%	3	14%	21	100%	0	0%
10	17	81%	4	19%	21	100%	0	0%
11	20	95%	1	5%	19	90%	2	10%
12	18	86%	3	14%	19	90%	2	10%
13	19	90%	2	10%	21	100%	0	0%
14	20	95%	1	5%	20	95%	1	5%
15	21	100%	0	0%	19	90%	2	10%
16	18	86%	3	14%	18	86%	3	14%
17	19	90%	2	10%	17	81%	4	19%
18	19	90%	2	10%	20	95%	1	5%
19	16	76%	5	24%	19	90%	2	10%
20	17	81%	4	19%	19	90%	2	10%
21	18	86%	3	14%	18	86%	3	14%
22	17	81%	4	19%	19	90%	2	10%
23	18	86%	3	14%	17	81%	4	19%
24	20	95%	1	5%	19	90%	2	10%
25	17	81%	4	19%	19	90%	2	10%
26	17	81%	4	19%	19	90%	2	10%
27	19	90%	2	10%	19	90%	2	10%
28	16	76%	5	24%	21	100%	0	0%
29	17	81%	4	19%	20	95%	1	5%
30	17	81%	4	19%	20	95%	1	5%
31	18	86%	3	14%	19	90%	2	10%
32	17	81%	4	19%	20	95%	1	5%
33	16	76%	5	24%	21	100%	0	0%
34	16	76%	5	24%	21	100%	0	0%
35	19	90%	2	10%	20	95%	1	5%
36	20	95%	1	5%	18	86%	3	14%
37	20	95%	1	5%	21	100%	0	0%
38	19	90%	2	10%	20	95%	1	5%
39	18	86%	3	14%	19	90%	2	10%
40	20	95%	1	5%	19	90%	2	10%
41	18	86%	3	14%	20	95%	1	5%
celkem	18	86%	3	14%	19	92%	2	8%

Z tabulky 8 vyplývá úspěšnost a chybovost v jednotlivých pravopisných jevech zaměřených na psaní s, z u chlapců a dívek bez integrace. Z údajů lze vyčíst, že chlapci ovládají znalosti z psaní s, z v průměru na 86 %. Jeden chlapec uspěl v problematice

psaní s, z na plných 100 %⁴¹ úspěšnosti. Dotazníkové šetření ukazuje, že dívky ovládají problematiku v průměru na 92%. Některé dívky dosahují 100%⁴² úspěšnosti. Dívky zvládají problematiku psaní s, z v průměru na 81 %.

Tabulka 9: Psaní s, z (integrování respondenti)

Respondent	Chlapci				Dívky			
	Správně		Chybně		Správně		Chybně	
	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%
42	21	100%	0	0%	19	90%	2	10%
43	12	57%	9	43%	19	90%	2	10%
44	17	81%	4	19%	19	90%	2	10%
45	18	86%	3	14%	17	81%	4	19%
46	16	76%	5	24%	17	81%	4	19%
47	17	81%	4	19%	20	95%	1	5%
48	18	86%	3	14%	19	90%	2	10%
49	15	71%	6	29%	19	90%	2	10%
50	16	76%	5	24%	19	90%	2	10%
51	19	90%	2	10%				
celkem	17	80%	4	20%	19	89%	2	11%

Z tabulky 9 vyplývá úspěšnost a chybovost v jednotlivých pravopisných jevech psaní s, z u integrovaných chlapců a dívek. Z údajů v tabulce lze vyčíst, že integrování chlapci ovládají pravopisnou problematiku s mezerami než chlapci neintegrování. Jejich úspěšnost se pohybuje v průměru na 80 %. Jeden integrovaný chlapec dosáhl 100%⁴³ úspěšnosti. Nejmenší úspěšnost je 52 %.⁴⁴ U integrovaných dívek se úspěšnost pohybuje v průměru 89 %, nižší než u dívek bez integrace. Integrované dívky neklesají pod 81 % úspěšnosti, dá se zde vyčíst, že výsledky u těchto respondentů byly velmi podobné.

Tabulka 10: Součet všech respondentů

Respondent	celkem respondenti			
	Správně		Chybně	
	Počet	%	Počet	%
Chlapci 51	18	85%	3	15%
Dívky 50	19	92%	2	8%
celkem 101	19	88%	2	12%

Z tabulky 10 vyplývá chybovost a úspěšnost v jednotlivých pravopisných jevech psaní s, z u všech sledovaných respondentů. Hodnoty ukazují průměr pravopisných znalostí u všech respondentů, které jsou 88 % úspěšnosti. Z výzkumu pravopisných

⁴¹ Srov. respondent č. 15.

⁴² Srov. respondent č. 8, 9, 10, 13, 28, 33, 34.

⁴³ Srov. respondent č. 42.

⁴⁴ Srov. respondent č. 43.

dovedností žáků lze soudit, že chlapci a dívky mají pravopis celkem osvojený. Pro zdokonalení se ve znalostech psaní *s, z* je dobré pravopis ještě více procvičovat a zaměřovat se na důsledné odůvodňování jednotlivých pravopisných jevů.

Rozbor problematiky psaní *s, z*

V souvislosti s dotazováním chlapců šetření ukázalo, že k jevům nejobtížnějším patří následující:

- *pořád si nestěžuj* – zde chybovalo 29 chlapců,
- *spíchnout si šaty* – zde chybovalo 13 chlapců,
- *zplodit potomstvo* – zde chybovalo 23 chlapců,
- *chce spasit svět* – zde chybovalo 12 chlapců.

Chlapci se nedopouštějí žádných chyb v těchto slovních spojeních: *velký rozdíl, pohled z okna, z vězení*.

V souvislosti s dotazováním integrovaných chlapců šetření ukázalo, že k jevům nejobtížnějším patří následující:

- *pořád si nestěžuj* – zde chybovalo 6 chlapců,
- *zplodit potomstvo* – zde chybovalo 6 chlapců,
- *chce spasit svět* – zde chybovalo 5 chlapců.

Integrovaní chlapci nechybují v těchto slovních spojeních: *s dobrým úmyslem, spíchnout šaty, nebudu to zdůrazňovat, znám se s každým, pohled z okna*.

Na výsledku rozboru můžeme vidět rozdíl mezi integrovanými chlapci a chlapci bez integrace v tom, že ve slovním spojení *spíchnout si šaty* chlapci neintegrování velice často chybují (13 chlapců se dopustilo chyby) a chlapci s integrací v tomto spojení neudělali žádnou chybu. V ostatních jevech integrovaní chlapci chybují od 1 do 4 chyb.

O nejvíce problematických jevech můžeme v souvislosti s dívkami hovořit v následujících případech:

- *zplodit potomstvo* – zde chybovalo 26 dívek,
- *pořád si nestěžuj* – zde chybovalo 12 dívek,
- *zautomatizovat výrobu* – zde chybovalo 7 dívek,
- *spíchnout si šaty* – zde chybovalo 6 dívek.

K žádným chybám u dívek nedocházelo v následujících slovních spojeních: *s dobrým úmyslem, babička zešedivěla, sejít z mysli, velký rozdíl, zlehka, nebudu to zdůrazňovat, pohled z okna, z vězení, maliny s ostružinami*. V ostatních jevech dívky chybují v rozmezí od 1 do 3 chyb.

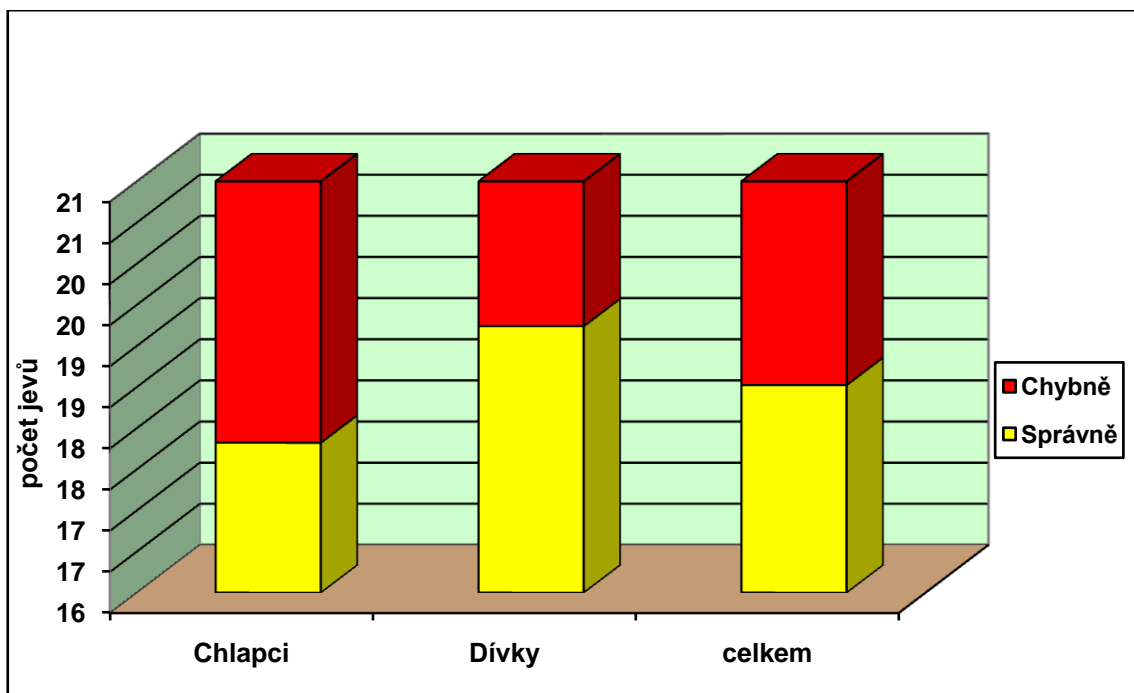
O nejvíce problematických jevech můžeme v souvislosti s integrovanými dívkami hovořit v následujících případech:

- *pořád si nestěžuj* – zde chybovalo 7 dívek,
- *spíchnout si šaty* – zde chybovalo 3 dívek.

Na výsledku rozboru je vidět, že integrované dívky a dívky bez integrace chybují v identických jevech. Největší shody v chybovosti nastaly v jevech: *pořád si nestěžuj, spíchnout si šaty*. Integrované dívky se nedopouštějí chyb v těchto slovních spojeních: *s dobrým úmyslem, s přítelem, babička zešedivěla, větný rozbor, velký rozdíl, letadlo vzlétlo, nebudu to zdůrazňovat, znám se s každým, chce spasit svět, pohled z okna, z vězení, maliny s ostružinami*. V ostatních jevech integrované dívky chybují v rozmezí od 1 do 2 chyb.

Z výzkumu plyne srovnání toho, že integrovaní i neintegrovaní dívky a chlapci chybují v identických pravopisných jevech (*zplodit potomstvo, pořád si nestěžuj, spíchnout si šaty*) a dále jsou tu pak ty jevy, které jim nedělají problémy a zvládnou je napsat bez chyb (*pohled z okna, velký rozdíl*). Nutné je zamyslet se nad tím, proč v některých případech dochází k chybám a v některých vůbec. Tam, kde respondenti chybují, se jedná hlavně o nepozornost a o uvědomění si poučky o pravopisu pro psaní *s, z*. Při pravopisu předložek *s/se-*, *z/ze-* se musí žáci řídit pádovou otázkou, tzn. ve 2. pádě píšeme *z* a se 7. pádem se pojí předložka *s*.

Při pravopisu předpon *s/se-*, *z/ze-*, *vz/vze-* je především nutné řídit se významem slov, *s* – směřování dohromady, *z* povrchu pryč, směřování shora dolů a *z* – vzhůru. Graf z pravopisného učiva o psaní *s, z* u všech sledovaných respondentů vypovídá o jejich úspěšnosti a chybovosti v pravopisných jevech.

Obrázek 4: Výsledky pravopisné problematiky zabývající se psaním s, z

3.6 Rozbor dotazníkového šetření – tvary zájmena já

Cvičení na tvary zájmena já, které respondenti doplňovali, obsahovalo celkem 21 jevů. Čas pro vypracování cvičení se pohyboval v rozmezí od 1 do 5 minut.

Zadání a řešení pravopisné problematiky psaní zájmena já

nehlásili se ke m_

nehlásili se ke **mně**

jde to mimo m_

jde to mimo **mě (i mne)**

teď m_ omluvte

teď **mě (i mne)** omluvte

poslechni m_

poslechni **mě (i mne)**

mluvil s ní o m_

mluvil s ní o **mně**

ušetři m_

ušetři **mě (i mne)**

opravdu se m_ to netýká

opravdu se **mě (i mne)** to netýká

zbytečně m_ obtěžujete

zbytečně **mě (i mne)** obtěžujete

m_ se nic nestane

mně se nic nestane

zdá se ti někdy o m_

zdá se ti někdy o **mně**

žalovala na m_

žalovala na **mě (i mne)**

pro m_ za m_

pro **mě (i mne)** za **mě (i mne)**

zastav se u m_

zastav se u **mě (i mne)**

pojd' ke m_

pojd' ke **mně**

opři se o m_

opři se o **mě (i mne)**

m_ tím neublížíš

mně tím neublížíš

m_ se to nelíbí

mně se to nelíbí

nezklamal se ve m_

nezklamal se ve **mně**

3.6.1 Vyhodnocení pravopisné problematiky tvarů zájmena já

Tabulka 11: Tvary zájmena já (respondenti bez integrace)

Respondent	Chlapci				Dívky			
	Správně		Chybně		Správně		Chybně	
	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%
1	8	42%	11	58%	10	53%	9	47%
2	11	58%	8	42%	16	84%	3	16%
3	13	68%	6	32%	9	47%	10	53%
4	19	100%	0	0%	11	58%	8	42%
5	11	58%	8	42%	18	95%	1	5%
6	12	63%	7	37%	9	47%	10	53%
7	15	79%	4	21%	12	63%	7	37%
8	17	89%	2	11%	15	79%	4	21%
9	13	68%	6	32%	19	100%	0	0%
10	18	95%	1	5%	17	89%	2	11%
11	8	42%	11	58%	11	58%	8	42%
12	10	53%	9	47%	13	68%	6	32%
13	11	58%	8	42%	18	95%	1	5%
14	13	68%	6	32%	18	95%	1	5%
15	19	100%	0	0%	11	58%	8	42%
16	9	47%	10	53%	16	84%	3	16%
17	10	53%	9	47%	9	47%	10	53%
18	19	100%	0	0%	12	63%	7	37%
19	15	79%	4	21%	13	68%	6	32%
20	18	95%	1	5%	9	47%	10	53%
21	12	63%	7	37%	11	58%	8	42%
22	12	63%	7	37%	13	68%	6	32%
23	1	5%	18	95%	11	58%	8	42%
24	14	74%	5	26%	12	63%	7	37%
25	18	95%	1	5%	18	95%	1	5%
26	17	89%	2	11%	18	95%	1	5%
27	18	95%	1	5%	19	100%	0	0%
28	12	63%	7	37%	19	100%	0	0%
29	10	53%	9	47%	19	100%	0	0%
30	11	58%	8	42%	19	100%	0	0%
31	9	47%	10	53%	19	100%	0	0%
32	9	47%	10	53%	19	100%	0	0%
33	10	53%	9	47%	19	100%	0	0%
34	12	63%	7	37%	19	100%	0	0%
35	19	100%	0	0%	19	100%	0	0%
36	18	95%	1	5%	18	95%	1	5%
37	19	100%	0	0%	19	100%	0	0%
38	19	100%	0	0%	19	100%	0	0%
39	18	95%	1	5%	19	100%	0	0%
40	19	100%	0	0%	19	100%	0	0%
41	3	16%	16	84%	19	100%	0	0%
celkem	13	70%	6	30%	15	81%	4	19%

Z tabulky 11 vyplývá úspěšnost a chybovost v jednotlivých pravopisných jevech ve tvarech zájmena já u chlapců a dívek bez integrace. Z údajů lze vyčíst, že chlapci ovládají znalosti problematiky v průměru na 70 %. Sebrané výsledky ukazují, že

hodnoty u chlapců byly velmi rozdílné. Někteří respondenti dosahují 100%⁴⁵ úspěšnosti. Někteří dosahují velmi nízkých výsledků, klesají pod 50 %⁴⁶ úspěšnosti. Dotazníkové šetření ukazuje, že dívky ovládají problematiku v průměru na 81 %. Některé dívky dosahují také 100%⁴⁷ úspěšnosti. I u dívek se v některých případech úspěšnost vyskytuje menší než 50 %.⁴⁸

Tabulka 12: Tvary zájmena já (integrování respondenti)

Respondent	Chlapci				Dívky			
	Správně		Chybně		Správně		Chybně	
	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%
42	7	37%	12	63%	10	53%	9	47%
43	16	84%	3	16%	12	63%	7	37%
44	13	68%	6	32%	11	58%	8	42%
45	10	53%	9	47%	13	68%	6	32%
46	12	63%	7	37%	10	53%	9	47%
47	13	68%	6	32%	14	74%	5	26%
48	18	95%	1	5%	15	79%	4	21%
49	11	58%	8	42%	12	63%	7	37%
50	13	68%	6	32%	17	89%	2	11%
51	11	58%	8	42%				
celkem	12	65%	7	35%	13	67%	6	33%

Z tabulky 12 vyplývá úspěšnost a chybovost v jednotlivých pravopisných jevech ve psaní tvarů zájmena já u integrovaných chlapců a dívek. Ze získaných hodnot lze vyčíst, že integrování chlapci ovládají pravopisnou problematiku s mezerami než chlapci neintegrování. Jejich úspěšnost se pohybuje v průměru na 65 %. Žádný z chlapců nedosahuje úspěšnosti 100 %. Jejich hodnoty výsledků jsou rovněž rozdílné jako u chlapců bez integrace. Integrované dívky ovládají problematiku v průměru na 67 %, je tedy nižší než u dívek bez integrace.

Tabulka 13: Součet všech respondentů

Respondent	celkem respondenti			
	Správně		Chybně	
	Počet	%	Počet	%
Chlapci 51	13	69%	6	31%
Dívky 50	14	74%	5	26%
celkem 101	14	74%	5	26%

Z tabulky 13 vyplývá chybovost a úspěšnost v jednotlivých pravopisných jevech psaní tvarů zájmena já u všech sledovaných respondentů. Z tabulky lze vyčíst, že

⁴⁵ Srov. respondent č. 4, 15, 18, 35, 37, 38, 40.

⁴⁶ Srov. respondent č. 1, 11, 16, 23, 31, 32, 41.

⁴⁷ Srov. respondent č. 9, 27–35, 37–41.

⁴⁸ Srov. respondent č. 3, 17, 20.

v průměru všichni respondenti ovládají danou problematiku na 74 %. Z výzkumu pravopisných dovedností žáků lze soudit, že chlapci a dívky nemají pravopis správně osvojený. Na sebraných výsledcích lze vidět rozdíly ve výkyvech úspěšnosti jednotlivých respondentů. U některých respondentů jsou znalosti stoprocentní a někteří respondenti se znalostmi klesají pod 50 % úspěšnosti. Proto je nutné zaměřit se na výše uvedenou problematiku a pravopis upevnit a zdokonalit tam, kde je to potřeba.

Rozbor problematiky tvarů zájmena já

V souvislosti s dotazováním chlapců šetření ukázalo, že k jevům nejobtížnějším patří následující:

- *mně tím neublížíš* – zde chybovalo 24 chlapců,
- *nehlásil se ke mně* – zde chybovalo 22 chlapců,
- *mně se to nelíbí* – zde chybovalo 21 chlapců,
- *mně se nic nestane* – zde chybovalo 20 chlapců.

V souvislosti s dotazováním integrovaných chlapců šetření ukázalo, že k jevům nejobtížnějším patří následující:

- *nezklamal se ve mně* – zde chybovalo 9 chlapců,
- *mně tím neublížíš* – zde chybovalo 7 chlapců,
- *mně se nic nestane* – zde chybovalo 7 chlapců.

Mezi málo problematické jevy dotazníkového šetření chlapců patří následující:

- *ted' mě (i mne) omluvte* – zde chybovali 4 chlapci,
- *poslechni mě* – zde chybovali 4 chlapci.

Mezi málo problematické jevy dotazníkového šetření integrovaných chlapců patří následující:

- *poslechni mě (i mne)* – zde chyboval 1 integrovaný chlapec,
- *zastav se u mě (i mne)* – zde chyboval 1 integrovaný chlapec.

Nevyskytl se žádný jev, který by všichni respondenti napsali správně. Výjimkou jsou integrovaní chlapci, kteří pravopisný jev *jde to mimo mě (i mne)* napsali všichni správně. Chlapci chybují v rozmezí od 4 do 24 chyb, což je celkem hodně a svědčí to o nesprávném osvojení pravopisu tvarů zájmena já. U integrovaných chlapců se chybovat pohybuje od 1 do 9 chyb.

O nejvíce problematických jevech můžeme v souvislosti s dívkami hovořit v následujících případech:

- *mně tím neublížíš* – zde chybovalo 17 dívek,
- *mně se nic nestane* – zde chybovalo 15 dívek,
- *mně se to nelíbí* – zde chybovalo 15 dívek,
- *nehlásil se ke mně* – zde chybovalo 13 dívek.

O nejvíce problematických jevech můžeme v souvislosti s integrovanými dívkami hovořit v následujících případech:

- *mluvil s ní o mně* – zde chybovalo 6 dívek,
- *mně se nic nestane* – zde chybovalo 6 dívek,
- *mně tím neublížíš* – zde chybovalo 6 dívek,
- *mně se to nelíbí* – zde chybovalo 6 dívek.

Mezi málo problematické jevy dotazníkového šetření dívek patří následující:

- *ted' mě (i mne) omluvte* – zde chybovaly 2 dívky,
- *zbytečně mě (i mne) obtěžujete* – zde chybovaly 2 dívky.

Mezi málo problematické jevy dotazníkového šetření integrovaných dívek patří následující:

- *jde to mimo mě (i mne)* – zde chybovala 1 integrovaná dívka,
- *poslechni mě (i mne)* – zde chybovala 1 integrovaná dívka,
- *žalovala na mě (i mne)* – zde chybovala 1 integrovaná dívka,
- *pro mě (i mne) za mě (i mne)* – zde chybovala 1 integrovaná dívka.

Všechny integrované dívky napsaly správně pravopisný jev *zastav se u mě (i mne)*. Dívky chybují v rozmezí od 2 do 17 chyb, což je o něco méně než chlapci, opět to svědčí o nesprávném osvojení pravopisu tvarů zájmena já. U integrovaných dívek se chybovost pohybuje od 1 do 6 chyb.

K důvodům proč k chybovosti dochází, může být hned několik:

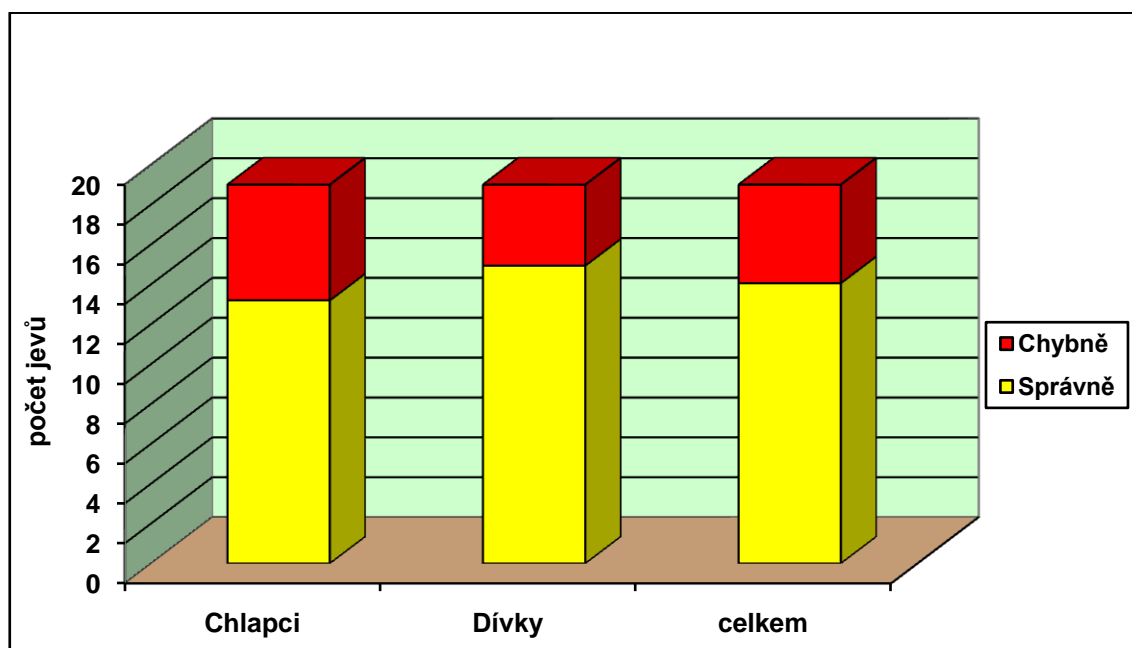
- neumějí se zeptat správnou pádovou otázkou,
- neznají poučení o pravidlech pro psaní tvarů zájmena já.

Při skloňování zájmena já je nutné, aby žáci ovládali správně pády. Pokud určí správně pád, pak stačí, aby si zapamatovali následující jednoduché pravidlo: tvar *mě*,

mne je ve 2. a 4. pádě (jako *tě, tebe*); tvar *mně* je ve 3. a 6. pádě (jako *tobě*). Z výzkumu pravopisu tvarů zájmena já dále vyplývá, že chlapci chybují v této problematice skoro jednou tolik co dívky.

Na základě zjištěných výsledků lze hovořit o jisté shodě v chybování v identických pravopisných jevech. Shody v chybování se vykytují ve spojeních: *mně tím neublížíš* – zde chybují 24 chlapců, 7 integrovaných chlapců, 17 dívek a 6 integrovaných dívek; *nehlásil se ke mně* – zde chybují 22 chlapců a 13 dívek; *mně se to nelíbí* – zde se dopouští chyb 21 chlapců a 15 dívek; *mně se nic nestane* – zde chybují 20 chlapců, 7 integrovaných chlapců, 15 dívek a 6 integrovaných dívek. Shody, kde pravopis nečiní velké potíže, jsou následující: *ted' mě (i mne) omluvte* – zde se dopouští chyb 4 chlapci, 2 dívky; *poslechni mě* – zde chybují 4 chlapci, 1 integrovaný chlapec, 1 integrovaná dívka.

Pravopis tvarů zájmena já je velmi obtížný, proto by se mělo této problematice věnovat pozornost a neustále jej s žáky procvičovat. Grafické znázornění představuje úspěšnost a chybovost v jednotlivých pravopisných jevech cvičení zaměřeného na tvary zájmena já u všech sledovaných respondentů dotazníkového šetření.

Obrázek 5: Výsledky pravopisného cvičení tvary zájmena já

3.7 Rozbor dotazníkového šetření – pravopis cizích/přejatých slov

Cvičení na pravopis cizích/přejatých slov, které respondenti doplňovali, obsahovalo celkem 24 jevů. Čas pro vypracování cvičení se pohyboval v rozmezí od 1 do 5 minut.

Zadání pravopisné problematiky pravopisu cizích/přejatých slov

s_non_ma	řecké m_ty	zdatný tur_sta
válečný konfl_kt	pojedeme m_krobusem	d_namický rozvoj
volební kom_se	s_lvestr se nám vydařil	k_logramové závaží
trag_cká bitva	ps_cholog	vegetar_án
studovat b_ologii	kop_rovací přístroj	prospěchové st_pend_um
l_r_cká a ep_cká díla	odešli z d_skotéky	závodní motoc_kl
	i_olace od světa	zelený c_přiš

Řešení pravopisné problematiky pravopisu cizích/přejatých slov

synonyma	řecké mýty	zdatný turista
válečný konflikt	pojedeme mikrobus em	dynamický rozvoj
volební komise	silvestr se nám vydařil	kilogramové závaží
tragická bitva	psycholog	vegetarián
studovat biologii	kopírovací přístroj	prospěchové stipendium
lyrická a epická díla	odešli z diskotéky	závodní motocykl
	izolace od světa	zelený cypřiš

3.7.1 Vyhodnocení cizích/přejatých slov

Tabulka 14: Cizí/přejatá slova (respondenti bez integrace)

Respondent	Chlapci				Dívky			
	Správně		Chybně		Správně		Chybně	
	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%
1	13	54%	11	46%	22	92%	2	8%
2	17	71%	7	29%	20	83%	4	17%
3	17	71%	7	29%	22	92%	2	8%
4	19	79%	5	21%	22	92%	2	8%
5	17	71%	7	29%	22	92%	2	8%
6	16	67%	8	33%	18	75%	6	25%
7	24	100%	0	0%	24	100%	0	0%
8	24	100%	0	0%	24	100%	0	0%
9	22	92%	2	8%	20	83%	4	17%
10	22	92%	2	8%	22	92%	2	8%
11	18	75%	6	25%	20	83%	4	17%
12	23	96%	1	4%	20	83%	4	17%
13	23	96%	1	4%	24	100%	0	0%
14	23	96%	1	4%	24	100%	0	0%
15	23	96%	1	4%	17	71%	7	29%
16	20	83%	4	17%	20	83%	4	17%
17	22	92%	2	8%	18	75%	6	25%
18	24	100%	0	0%	22	92%	2	8%
19	21	88%	3	13%	19	79%	5	21%
20	23	96%	1	4%	18	75%	6	25%
21	23	96%	1	4%	24	100%	0	0%
22	20	83%	4	17%	21	88%	3	13%
23	16	67%	8	33%	18	75%	6	25%
24	20	83%	4	17%	19	79%	5	21%
25	19	79%	5	21%	17	71%	7	29%
26	20	83%	4	17%	21	88%	3	13%
27	20	83%	4	17%	22	92%	2	8%
28	19	79%	5	21%	24	100%	0	0%
29	20	83%	4	17%	21	88%	3	13%
30	16	67%	8	33%	21	88%	3	13%
31	19	79%	5	21%	24	100%	0	0%
32	16	67%	8	33%	24	100%	0	0%
33	10	42%	14	58%	24	100%	0	0%
34	22	92%	2	8%	22	92%	2	8%
35	23	96%	1	4%	23	96%	1	4%
36	22	92%	2	8%	23	96%	1	4%
37	23	96%	1	4%	24	100%	0	0%
38	22	92%	2	8%	17	71%	7	29%
39	22	92%	2	8%	17	71%	7	29%
40	22	92%	2	8%	19	79%	5	21%
41	1	4%	23	96%	19	79%	5	21%
celkem	20	82%	4	18%	21	88%	3	12%

Z tabulky 14 vyplývá úspěšnost a chybovost v jednotlivých pravopisných jevech cizích/přejatých slov u chlapců a dívek bez integrace. Z údajů lze vyčíst, že chlapci

ovládají znalosti problematiky v průměru na 82 %. Někteří dosahují 100% ⁴⁹úspěšnosti. U dotazníkového šetření chlapců se vykazuje jeden extrém, respondent dosahuje pouhých 4 % ⁵⁰ úspěšnosti. Dotazníkové šetření ukazuje, že dívky ovládají problematiku v průměru na 88 %. Některé dívky dosahují také 100% ⁵¹ úspěšnosti. Všechny dívky dosahují úspěšnosti větší než je 70 %.

Tabulka 15: Cizí/přejatá slova (integrování respondenti)

Respondent	Chlapci				Dívky			
	Správně		Chybně		Správně		Chybně	
	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%
42	16	67%	8	33%	19	79%	5	21%
43	14	58%	10	42%	21	88%	3	13%
44	14	58%	10	42%	19	79%	5	21%
45	19	79%	5	21%	19	79%	5	21%
46	15	63%	9	38%	17	71%	7	29%
47	17	71%	7	29%	20	83%	4	17%
48	20	83%	4	17%	19	79%	5	21%
49	13	54%	11	46%	20	83%	4	17%
50	14	58%	10	42%	18	75%	6	25%
51	19	79%	5	21%				
celkem	16	67%	8	33%	19	80%	5	20%

Z tabulky 15 vyplývá úspěšnost a chybovost v jednotlivých pravopisných jevech cizích/přejatých slov u integrovaných chlapců a dívek. Z výsledků lze vyčíst, že integrování chlapci ovládají pravopisnou problematiku s velkými mezerami než chlapci neintegrování. Jejich úspěšnost se pohybuje v průměru na 67 %. Žádný z chlapců nedosahuje úspěšnosti 100 %. U integrovaných dívek se úspěšnost pohybuje v průměru na 80 %, tedy nižší než u dívek bez integrace.

Tabulka 16: Souhrn všech respondentů

Respondent	celkem respondenti			
	Správně		Chybně	
	Počet	%	Počet	%
Chlapci 51	18	75%	6	25%
Dívky 50	20	83%	4	17%
celkem 101	19	79%	5	21%

Z tabulky 16 vyplývá chybovost a úspěšnost v jednotlivých pravopisných jevech cizích/přejatých slov u všech sledovaných respondentů. Z tabulky lze vyčíst, že v průměru všichni respondenti ovládají danou problematiku na 79 %. Z výzkumu

⁴⁹ Srov. respondent č. 7, 8, 18.

⁵⁰ Srov. respondent č. 41.

⁵¹ Srov. respondent č. 7, 8, 13, 14, 21, 28, 31–33, 37.

pravopisných dovedností žáků lze soudit, že chlapci a dívky nemají pravopis dostatečně osvojený. Na sebraných výsledcích lze vidět rozdíly ve výkyvech úspěšnosti jednotlivých respondentů. Velmi zřetelné je to mezi chlapci bez integrace a integrovanými chlapci. Pravopis cizích/přejatých slov je nutné neustále připomínat a opakovat.

Rozbor problematiky psaní cizích/přejatých slov

V souvislosti s dotazováním chlapců šetření ukázalo, že k jevům nejobtížnějším patří následující:

- *synonyma* – počet chyb 16 – 25,
- *lyrická a epická díla* – počet chyb 16 – 3 – 3,
- *dynamický rozvoj* – počet chyb 17,
- *prospěchové stipendium* – počet chyb 10 – 5,
(zde se můžeme domnívat, že chyba nastala z toho důvodu, že si respondenti řekli, že *stipendium* se vylovuje tvrdě a tudíž po tvrdých souhláskách píšeme – y),
- *zelený cypřiš* – počet chyb 27,
(toto slovní spojení patří mezi velice obtížné, v tomto pravopisném jevu velice často chybují i dospělí),
- *závodní motocykl* – počet chyb 11.

Nevyskytuje se žádný jev, který by všichni respondenti napsali správně. Výjimkou jsou integrovaní chlapci, kteří pravopisný jev *psycholog* napsali všichni správně. V ostatních jevech chlapci chybují od 1 do 7 chyb.

V souvislosti s dotazováním integrovaných chlapců šetření ukázalo, že k jevům nejobtížnějším patří následující:

- *synonyma* – počet chyb 5 – 7,
- *lyrická a epická díla* – počet chyb 5 – 1 – 2,
- *dynamický rozvoj* – počet chyb 5,
- *zelený cypřiš* – počet chyb 6.

Integrovaní chlapci se nedopouštějí žádné chyby ve slově *psycholog*. Na výsledku rozboru můžeme vidět shodu mezi integrovanými chlapci a chlapci bez integrace v tom, že chybují v identických slovních spojeních (*synonyma*, *lyrická a epická díla*, *zelený cypřiš*). V ostatních jevech se integrovaní chlapci dopouštějí chyb

od 1 do 4. Některým integrovaným chlapcům stejně jako chlapcům bez integrace dělají problémy slovní spojení *izolace od světa*, přičemž jeden chlapec nedoplnil nic a jeden chlapec napsal *isolace*.

O nejvíce problematických jevech můžeme v souvislosti s dívkami hovořit v následujících případech:

- *synonyma* – počet chyb 6 – 20,
- *lyrická a epická díla* – počet chyb 14 – 5 – 1,
- *dynamický rozvoj* – počet chyb 15,
- *závodní motocykl* – počet chyb 12,
- *zelený cypřiš* – počet chyb 13.

Dívky se nedopouštějí chyb v těchto spojeních vůbec: *pojedeme mikrobusem*, *odešli z diskotéky*, *zdatný turista*, *vegetarián*. V ostatních jevech dívky chybují v rozmezí od 1 do 5 chyb.

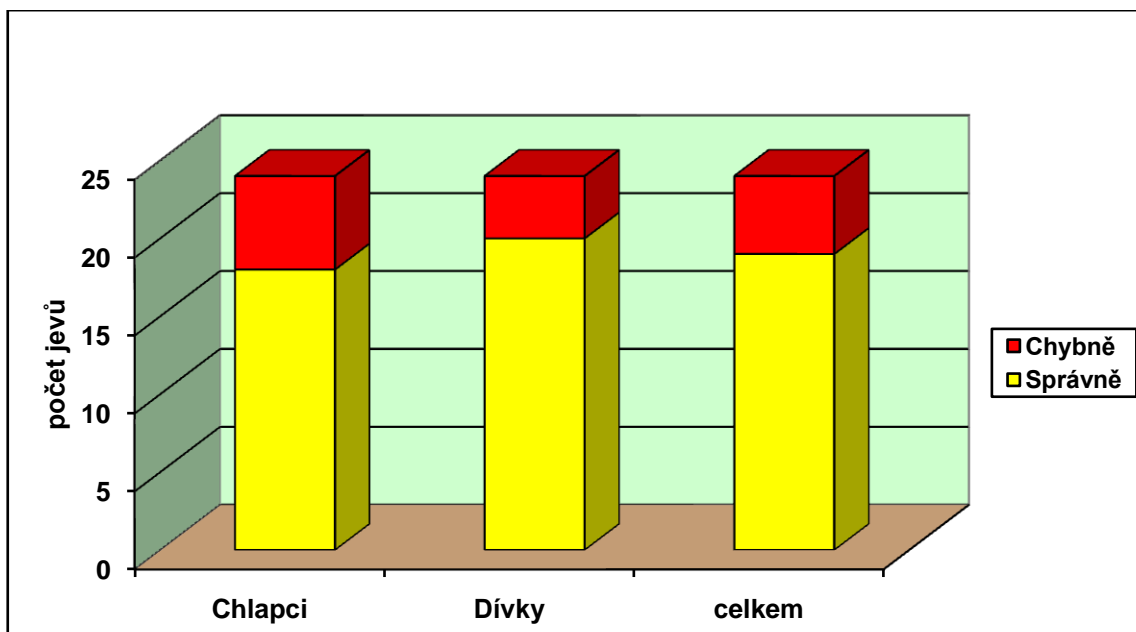
O nejvíce problematických jevech můžeme v souvislosti s integrovanými dívkami hovořit v následujících případech:

- *synonyma* – počet chyb 5 – 4,
- *zelený cypřiš* – počet chyb 6.

Integrované dívky nechybují v těchto spojeních: *válečný konflikt*, *volební komise*, *řecké mýty*, *pojedeme mikrobusem*, *Silvestr se nám vydařil*, *odešli z diskotéky*, *zdatný turista*. V ostatních jevech integrované dívky chybují v rozmezí od 1 do 3 chyb.

Můžeme zde vidět shodu v chybování jako u chlapců ve slovním spojení *izolace od světa*, kde dívky bez integrace ve dvou případech nedoplňily nic, v jednom případě napsaly *isolace*. Integrované dívky napsaly v jednom případě *üolace* (zde se můžeme domnívat, že dívky nepřemýšlely nad významem slovního spojení) a v jednom případě nedoplňily nic.

Chybovost v některých případech lze přičíst nepozornosti a špatnému porozumění slov. Dle sečtení všech uvedených odpovědí respondentů jsou výsledky pravopisu psaní cizích/přejatých slov následující. Chlapci bez integrace ovládají pravopis cizích/přejatých slov na 82 %, dívky bez integrace jej ovládají na 88 %. Chlapci s integrací ovládají pravopis cizích/přejatých slov na 67 % a integrované dívky na 80 %. Všichni respondenti (101) ovládají v průměru pravopisnou problematiku psaní cizích/přejatých slov na 79 % (pro objasnění skutečnosti slouží tabulka 16).

Obrázek 6: Výsledky cvičení zaměřeného na pravopis cizích/přejatých slov

Graf znázorňuje celkovou úspěšnost a chybovost v jednotlivých pravopisných jevech cvičení zaměřeného na pravopis cizích/přejatých slov u všech sledovaných respondentů dotazníkového šetření.

3.8 Rozbor dotazníkového šetření – znalosti interpunkce

Cvičení na znalosti interpunkce, které respondenti doplňovali, obsahovalo celkem 18 jevů. Čas pro vypracování cvičení se pohyboval v rozmezí od 3 do 5 minut. *Věta c* patřila ke složitějšímu typu, proto v ní respondenti nejčastěji chybovali. Bohužel ve většině případů respondenti doplňovali čárky, kde chtěli.

Zadání interpunkční problematiky

- a) Čivava{ } která má svůj původ v Mexiku{ } si svou okouzující povahou{ } a zvláštní inteligencí velice rychle získá vaši náklonnost.
- b) Již před mnoha tisíci lety{ } měla své předky u dávných středoamerických indiánů{ } čivavy žily zvláště mezi Mayi{ } a Aztéky.
- c) Těžko můžete na jiném plameni obdivovat{ } tak velké množství druhů zbarvení srsti{ } které sahá od bílé jako sníh{ } přes zlatou{ } hnědou{ } až po modrou{ } nebo černou.
- d) Máte-li již doma jiného psa{ } nemusíte se bát{ } že se čivava{ } velmi společenské zvířátko{ } s ním nesnese{ } dokonce jeho společností bude určitě potěšena.
- e) Budete-li mít štěstí{ } přijme větší pes roli ochránce maličké čivavy.

Řešení interpunkční problematiky

- a) Čivava, která má svůj původ v Mexiku, si svou okouzující povahou a zvláštní inteligencí velice rychle získá vaši náklonnost.
- b) Již před mnoha tisíci lety měla své předky u dávných středoamerických indiánů, čivavy žily zvláště mezi Mayi a Aztéky.
- c) Těžko můžete na jiném plameni obdivovat tak velké množství druhů zbarvení srsti, které sahá od bílé jako sníh, přes zlatou, hnědou, až po modrou nebo černou.
- d) Máte-li již doma jiného psa, nemusíte se bát, že se čivava, velmi společenské zvířátko, s ním nesnese, dokonce jeho společností bude určitě potěšena.
- e) Budete-li mít štěstí, přijme větší pes roli ochránce maličké čivavy.

3.8.1 Vyhodnocení interpunkční problematiky

Tabulka 17: Interpunkce (respondenti bez integrace)

Respondent	Chlapci				Dívky			
	Správně		Chybně		Správně		Chybně	
	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%
1	8	44%	10	56%	8	44%	10	56%
2	7	39%	11	61%	9	50%	9	50%
3	5	28%	13	72%	12	67%	6	33%
4	10	56%	8	44%	12	67%	6	33%
5	7	39%	11	61%	17	94%	1	6%
6	5	28%	13	72%	11	61%	7	39%
7	11	61%	7	39%	16	89%	0	0%
8	12	67%	6	33%	16	89%	2	11%
9	11	61%	7	39%	13	72%	5	28%
10	9	50%	9	50%	13	72%	5	28%
11	10	56%	8	44%	14	78%	4	22%
12	8	44%	10	56%	11	61%	7	39%
13	15	83%	3	17%	12	67%	6	33%
14	18	100%	0	0%	14	78%	4	22%
15	14	78%	4	22%	10	56%	8	44%
16	9	50%	9	50%	14	78%	4	22%
17	10	56%	8	44%	13	72%	5	28%
18	15	83%	3	17%	11	61%	7	39%
19	12	67%	6	33%	11	61%	7	39%
20	10	56%	8	44%	7	39%	11	61%
21	7	39%	11	61%	4	22%	14	78%
22	11	61%	7	39%	11	61%	7	39%
23	8	44%	10	56%	9	50%	9	50%
24	12	67%	6	33%	8	44%	10	56%
25	11	61%	7	39%	15	83%	3	17%
26	11	61%	7	39%	12	67%	6	33%
27	14	78%	4	22%	13	72%	5	28%
28	8	44%	10	56%	12	67%	6	33%
29	8	44%	10	56%	17	94%	1	6%
30	8	44%	10	56%	14	78%	4	22%
31	12	67%	6	33%	15	83%	3	17%
32	13	72%	5	28%	16	89%	2	11%
33	5	28%	13	72%	13	72%	5	28%
34	9	50%	9	50%	14	78%	4	22%
35	16	89%	2	11%	14	78%	4	22%
36	10	56%	8	44%	11	61%	7	39%
37	15	83%	3	17%	14	78%	4	22%
38	11	61%	7	39%	14	78%	4	22%
39	17	94%	1	6%	11	61%	7	39%
40	17	94%	1	6%	14	78%	4	22%
41	6	33%	12	67%	11	61%	7	39%
celkem	11	59%	7	41%	12	69%	6	31%

Z tabulky 17 vyplývá úspěšnost a chybovost v jednotlivých pravopisných jevech ze znalosti interpunkce u chlapců a dívek bez integrace. Interpunkce činí chlapcům potíže, jejich výsledky se od sebe velmi liší. Jeden chlapec dosáhl 100%⁵² úspěšnosti. Dívky, jsou se znalostmi interpunkce na tom velmi podobně jako chlapci, jejich výsledky se od sebe také zřetelně liší. V průměru dívky interpunkci ovládají na 69 %.

Tabulka 18: Interpunkce (integrování respondenti)

Respondent	Chlapci				Dívky			
	Správně		Chybně		Správně		Chybně	
	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%
42	1	6%	17	94%	6	33%	12	67%
43	13	72%	5	28%	11	61%	7	39%
44	7	39%	11	61%	10	56%	8	44%
45	5	28%	13	72%	11	61%	7	39%
46	9	50%	9	50%	11	61%	7	39%
47	8	44%	10	56%	14	78%	4	22%
48	11	61%	7	39%	8	44%	10	56%
49	5	28%	13	72%	11	61%	7	39%
50	3	17%	15	83%	13	72%	5	28%
51	10	56%	8	44%				
celkem	7	40%	11	60%	11	59%	7	41%

Z tabulky 18 vyplývá úspěšnost a chybovost v jednotlivých pravopisných jevech ve znalostech interpunkce u integrovaných chlapců a dívek. Ze získaných hodnot lze vyčíst, že integrování chlapci ovládají pravopisné znalosti s většími mezerami než chlapci neintegrování. Jejich úspěšnost se pohybuje v průměru pouhých 40 %. Výsledky chlapců jsou velmi slabé. Žádný z chlapců nedosahuje úspěšnosti 100 %. U integrovaných dívek se úspěšnost pohybuje v průměru 69 %, nižší než u dívek bez integrace.

Tabulka 19: Souhrn všech respondentů

Respondent	celkem respondenti			
	Správně		Chybně	
	Počet	%	Počet	%
Chlapci 51	10	55%	8	44%
Dívky 50	12	67%	6	33%
celkem 101	11	61%	7	39%

Z tabulky 19 vyplývá chybovost a úspěšnost v jednotlivých pravopisných jevech ve znalostech interpunkce u všech sledovaných respondentů. Z tabulky lze vyčíst, že v průměru všichni respondenti ovládají danou problematiku na 61 %. Z výzkumu

⁵² Srov. respondent č. 14.

pravopisných dovedností žáků lze soudit, že chlapci a dívky nemají interpunkci dostatečně osvojenou a dopouštějí se velmi často chyb. Výsledky v tabulce ukazují rozdíly ve výkyvech úspěšnosti jednotlivých respondentů. Velmi zřetelné je to mezi chlapci bez integrace a integrovanými chlapci.

Rozbor problematiky interpunkce

V souvislosti s dotazováním chlapců šetření ukázalo, že znalosti z interpunkce jsou následující:

a) Čivava{ } která má svůj původ v Mexiku{ } si svou okouzující povahou{ } a zvláštní inteligencí velice rychle získá vaši náklonnost.

- Počet chyb 10 – 19 – 1.⁵³

b) Již před mnoha tisíci lety{ } měla své předky u dávných středoamerických indiánů{ } čivavy žily zvláště mezi Mayi{ } a Aztéky.

- Počet chyb 7 – 10 – 2.

c) Těžko můžete na jiném plameni obdivovat{ } tak velké množství druhů zbarvení srsti{ } které sahá od bílé jako sníh{ } přes zlatou{ } hnědou{ } až po modrou{ } nebo černou.

- Počet chyb 3 – 12 – 31 – 32 – 28 – 5.

d) Máte-li již doma jiného psa{ } nemusíte se bát{ } že se čivava{ } velmi společenské zvířátko{ } s ním nesnese{ } dokonce jeho společností bude určitě potěšena.

- Počet chyb 18 – 11 – 21 – 22 – 5.

e) Budete-li mít štěstí{ } přijme větší pes roli ochránce maličké čivavy.

- Počet chyb 7.

V souvislosti s dotazováním integrovaných chlapců šetření ukázalo, že znalosti z interpunkce jsou následující:

a) Čivava{ } která má svůj původ v Mexiku{ } si svou okouzující povahou{ } a zvláštní inteligencí velice rychle získá vaši náklonnost.

- Počet chyb 3 – 5 – 0.

b) Již před mnoha tisíci lety{ } měla své předky u dávných středoamerických indiánů{ } čivavy žily zvláště mezi Mayi{ } a Aztéky.

- Počet chyb 3 – 6 – 0.

c) Těžko můžete na jiném plameni obdivovat{ } tak velké množství druhů zbarvení srsti{ } které sahá od bílé jako sníh{ } přes zlatou{ } hnědou{ } až po modrou{ } nebo černou.

⁵³ Počty chyb se vztahují k závorkám v textu.

- Počet chyb 3 – 4 – 9 – 9 – 8 – 0.
- d)** Máte-li již doma jiného psa{ }nemusíte se bát{ }že se čivava{ }velmi společenské zvířátko{ }s ním nesnese{ }dokonce jeho společností bude určitě potěšena.
- Počet chyb 8 – 5 – 7 – 8 – 5.
- e)** Budete-li mít štěstí{ }přijme větší pes roli ochránce maličké čivavy.
- Počet chyb 4.

Výzkumné šetření ukázalo, že znalosti z interpunkce u dívek jsou následující:

- a)** Čivava{ }která má svůj původ v Mexiku{ }si svou okouzující povahou{ }a zvláštní inteligencí velice rychle získá vaši náklonnost.
- Počet chyb 2 – 6 – 13.
- b)** Již před mnoha tisíci lety{ }měla své předky u dávných středoamerických indiánů{ }čivavy žily zvláště mezi Mayi{ }a Aztéky.
- Počet chyb 12 – 3 – 0.
- c)** Těžko můžete na jiném plameni obdivovat{ }tak velké množství druhů zbarvení srsti{ }které sahá od bílé jako sníh{ }přes zlatou{ }hnědou{ }až po modrou{ }nebo černou.
- Počet chyb 7 – 3 – 33 – 20 – 31 – 2.
- d)** Máte-li již doma jiného psa{ }nemusíte se bát{ }že se čivava{ }velmi společenské zvířátko{ }s ním nesnese{ }dokonce jeho společností bude určitě potěšena.
- Počet chyb 11 – 7 – 23 – 22 – 14.
- e)** Budete-li mít štěstí{ }přijme větší pes roli ochránce maličké čivavy.
- Počet chyb 8.

Výzkumné šetření ukázalo, že znalosti z interpunkce u integrovaných dívek jsou následující:

- a)** Čivava{ }která má svůj původ v Mexiku{ }si svou okouzující povahou{ }a zvláštní inteligencí velice rychle získá vaši náklonnost.
- Počet chyb 0 – 2 – 6.
- b)** Již před mnoha tisíci lety{ }měla své předky u dávných středoamerických indiánů{ }čivavy žily zvláště mezi Mayi{ }a Aztéky.
- Počet chyb 4 – 2 – 0.
- c)** Těžko můžete na jiném plameni obdivovat{ }tak velké množství druhů zbarvení srsti{ }které sahá od bílé jako sníh{ }přes zlatou{ }hnědou{ }až po modrou{ }nebo černou.
- Počet chyb 2 – 2 – 8 – 8 – 5 – 0.

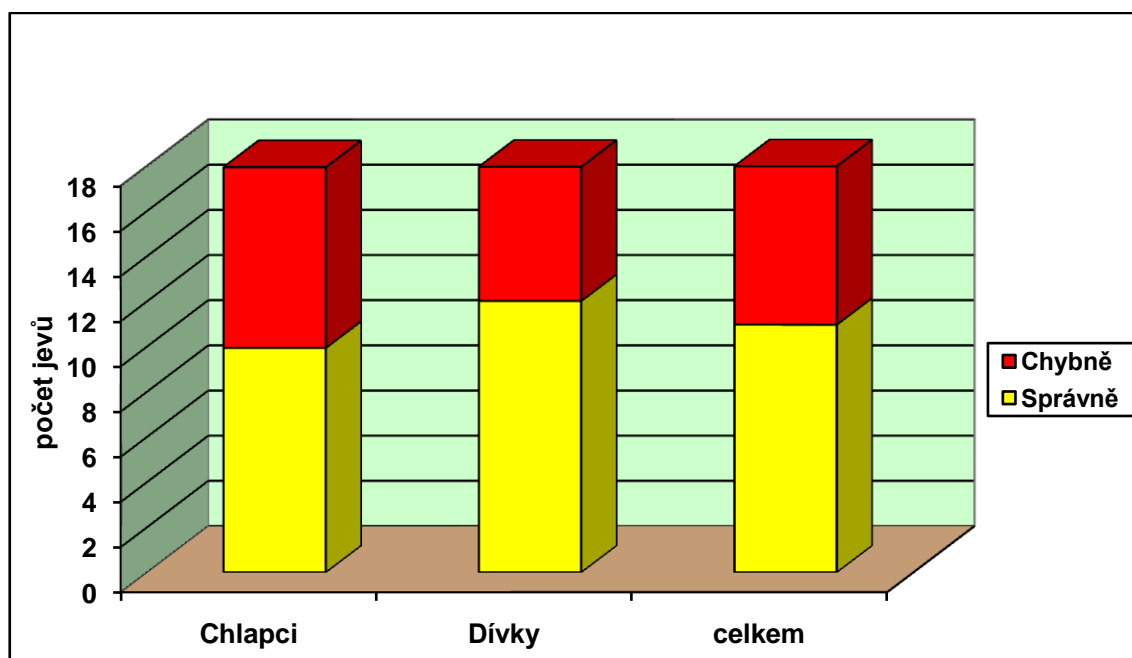
d) Máte-li již doma jiného psa{ }nemusíte se bát{ }že se čivava{ }velmi společenské zvířátko{ }s ním nesnese{ }dokonce jeho společností bude určitě potěšena.

- Počet chyb 5 – 1 – 5 – 5 – 4.

e) Budete-li mít štěstí{ }přijme větší pes roli ochránce maličké čivavy.

- Počet chyb 2.

Interpunkce činí respondentům velké potíže. Ve většině případů se stává, že respondenti čárky kladou, jak se jim chce. Nevěnují pozornost textu a spíš, jen koukají, kde jsou závorky a tam čárku napíší. Cvičení na interpunkci dopadlo ze všech cvičení nejhůře. Respondenti ovládají interpunkční problematiku v průměru na 61 % (pro objasnění skutečnosti slouží tabulka 19).

Obrázek 7: Vyhodnocení znalosti interpunkce

Graf představuje výsledky ze znalostí učiva o interpunkci, celkovou úspěšnost a chybovost v jednotlivých pravopisných jevech u všech sledovaných respondentů dotazníkového šetření.

3.9 Rozbor dotazníkového šetření – shoda přísudku s podmětem

Cvičení na pravopis shody přísudku s podmětem, které respondenti doplňovali, obsahovalo celkem 25 jevů. Čas pro vypracování cvičení se pohyboval v rozmezí od 3 do 5 minut.

Zadání a řešení pravopisné problematiky shody přísudku s podmětem

děti křičel_	děti křičely
ukazatelé byl_ publikováni	ukazatelé byli publikováni
listy knih se vytrhal_	listy knih se vytrhaly
lidé jim tleskal_	lidé jim tleskali
domy se objevil_ v mlze	domy se objevily v mlze
ohně plápolal_	ohně plápolaly
ženy vařil_	ženy vařily
družstva se zúčastnil_ soutěže	družstva se zúčastnila soutěže
lovci střílel_ bažanty	lovci stříleli bažanty
vystupoval_ z auta	vystupovali z auta
stovky návštěvníků shlédl_	stovky návštěvníků shlédly
lidé tančil_	lidé tančili
rajčata začal_ červenat	rajčata začala červenat
rozdýmchal_ oheň	rozdýmchali oheň
automobily stál_ u chodníku	automobily stály u chodníku
lidičky to slyšel_	lidičky to slyšeli
v zimě byl_ všechna hnízda opuštěna	v zimě byla všechna hnízda opuštěna
už jste umyl_ okna	už jste umyli okna
lidojedi skončil_ obřad	lidojedi skončili obřad
Japonci uzavřel_ dohodu	Japonci uzavřeli dohodu
pily řezal_	pily řezaly
světla se rozsvítil_	světla se rozsvítila
blížil_ jsme se k cíli	blížili jsme se k cíli
houštiny na západě řídil_	houštiny na západě řídly
Sýkorovi přijel_	Sýkorovi přijeli

3.9.1 Vyhodnocení cvičení na shodu přísudku s podmětem

Tabulka 20: Shoda přísudku s podmětem (respondenti bez integrace)

Respondent	Chlapci				Dívky			
	Správně		Chybně		Správně		Chybně	
	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%
1	14	56%	11	44%	18	72%	7	28%
2	20	80%	5	20%	18	72%	7	28%
3	12	48%	13	52%	18	72%	7	28%
4	18	72%	7	28%	23	92%	2	8%
5	16	64%	9	36%	25	100%	0	0%
6	12	48%	13	52%	18	72%	7	28%
7	21	84%	4	16%	25	100%	0	0%
8	25	100%	0	0%	24	96%	1	4%
9	23	92%	2	8%	21	84%	4	16%
10	22	88%	3	12%	22	88%	3	12%
11	20	80%	5	20%	21	84%	4	16%
12	17	68%	8	32%	20	80%	5	20%
13	22	88%	3	12%	23	92%	2	8%
14	23	92%	2	8%	23	92%	2	8%
15	20	80%	5	20%	22	88%	3	12%
16	18	72%	7	28%	17	68%	8	32%
17	18	72%	7	28%	18	72%	7	28%
18	21	84%	4	16%	21	84%	4	16%
19	20	80%	5	20%	15	60%	10	40%
20	20	80%	5	20%	12	48%	13	52%
21	20	80%	5	20%	11	44%	14	56%
22	22	88%	3	12%	17	68%	8	32%
23	22	88%	3	12%	18	72%	7	28%
24	23	92%	2	8%	7	28%	18	72%
25	23	92%	2	8%	17	68%	8	32%
26	23	92%	2	8%	24	96%	1	4%
27	23	92%	2	8%	21	84%	4	16%
28	17	68%	8	32%	23	92%	2	8%
29	13	52%	12	48%	24	96%	1	4%
30	13	52%	12	48%	24	96%	1	4%
31	13	52%	12	48%	23	92%	2	8%
32	17	68%	8	32%	24	96%	1	4%
33	12	48%	13	52%	25	100%	0	0%
34	12	48%	13	52%	25	100%	0	0%
35	23	92%	2	8%	25	100%	0	0%
36	22	88%	3	12%	23	92%	2	8%
37	23	92%	2	8%	24	96%	1	4%
38	19	76%	6	24%	21	84%	4	16%
39	24	96%	1	4%	21	84%	4	16%
40	23	92%	2	8%	23	92%	2	8%
41	12	48%	13	52%	22	88%	3	12%
celkem	19	76%	6	24%	21	83%	4	17%

Z tabulky 20 vyplývá úspěšnost a chybovost v jednotlivých pravopisných jevech ze cvičení zaměřeného na shodu přísudku s podmětem u chlapců a dívek bez integrace. Respondenti dosahují různých výsledků. Jeden chlapec dosáhl 100%⁵⁴ úspěšnosti. Chlapci dosahují v několika případech úspěšnosti pod 50 %.⁵⁵ Jejich znalosti z problematiky zabývající se shodou přísudku s podmětem dosahují v průměru na 76 % úspěšnosti. Dívky, jsou na tom se znalostmi učiva o shodě přísudku s podmětem o něco lépe. V průměru ovládají problematiku na 83 %. Některé dívky dosahují úspěšnosti 100 %.⁵⁶ Jejich výsledky jsou v některých případech menší než 50 %⁵⁷ úspěšnosti.

Tabulka 21: Shoda přísudku s podmětem (integrování respondenti)

Respondent	Chlapci				Dívky			
	Správně		Chybně		Správně		Chybně	
	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%
42	6	24%	19	76%	11	44%	14	56%
43	16	64%	9	36%	11	44%	14	56%
44	14	56%	11	44%	15	60%	10	40%
45	12	48%	13	52%	21	84%	4	16%
46	11	44%	14	56%	18	72%	7	28%
47	17	68%	8	32%	18	72%	7	28%
48	13	52%	12	48%	20	80%	5	20%
49	12	48%	13	52%	21	84%	4	16%
50	10	40%	15	60%	16	64%	9	36%
51	15	60%	10	40%				
celkem	13	50%	12	50%	17	67%	8	33%

Z tabulky 21 vyplývá úspěšnost a chybovost v jednotlivých pravopisných jevech ve znalostech shody přísudku s podmětem u chlapců a dívek s integrací. Ze získaných hodnot lze vyčíst, že integrování chlapci ovládají pravopisné znalosti s hodně velkými mezerami než chlapci neintegrování. Jejich úspěšnost se pohybuje v průměru na 50 %. Výsledky chlapců jsou slabé. Žádný z chlapců nedosahuje úspěšnosti 100 %. U integrovaných dívek se úspěšnost pohybuje v průměru 67 %, nižší než u dívek bez integrace.

⁵⁴ Srov. respondent č. 8.

⁵⁵ Srov. respondent č. 3, 6, 33, 34, 41.

⁵⁶ Srov. respondent č. 5, 7, 33–35.

⁵⁷ Srov. respondent č. 20, 21, 24.

Tabulka 22: Souhrn všech respondentů

Respondent	celkem respondenti			
	Správně		Chybně	
	Počet	%	Počet	%
Chlapci 51	16	64%	9	36%
Dívky 50	19	76%	6	24%
celkem 101	18	72%	7	28%

Z tabulky 22 vyplývá chybovost a úspěšnost v jednotlivých pravopisných jevech ve cvičení zaměřeného na znalosti o shodě přísudku s podmětem u všech sledovaných respondentů. Z tabulky lze vyčíst, že v průměru všichni respondenti ovládají danou problematiku na 72 %. Z výzkumu pravopisných dovedností žáků lze soudit, že chlapci a dívky nemají pravopisné učivo o shodě přísudku s podmětem dostatečně osvojené a dopouštějí se velmi často hrubých chyb. Z údajů lze vyčíst rozdíly ve výkyvech úspěšnosti jednotlivých respondentů. Velmi zřetelné je to mezi chlapci bez integrace a integrovanými chlapci.

Rozbor problematiky shody přísudku s podmětem

V souvislosti s dotazováním chlapců šetření ukázalo, že k jevům nejobtížnějším patří následující:

- *družstva se zúčastnila soutěže* – zde chybovalo 28 chlapců,
- *v zimě byla všechna hnízda opuštěna* – zde chybovalo 22 chlapců,
- *lidičky to slyšeli* – zde chybovalo 20 chlapců,
- *rajčata začala červenat* – zde chybovalo 20 chlapců,
- *světla se rozsvítila* – zde chybovalo 17 chlapců.

Všichni chlapci napsali správně slovní spojení *ženy vařily*.

V souvislosti s dotazováním integrovaných chlapců šetření ukázalo, že k jevům nejobtížnějším patří následující:

- *družstva se zúčastnila soutěže* – zde chybovalo 10 integrovaných chlapců,
- *blížili jsme se k cíli* – zde chybovalo 9 integrovaných chlapců,
- *v zimě byla všechna hnízda opuštěna* – zde chybovalo 9 integrovaných chlapců,
- *rajčata začala červenat* – zde chybovalo 8 integrovaných chlapců.

Mezi málo problematické jevy při dotazníkovém šetření chlapců patřilo následující:

- *lidé jim tleskali* – zde chyboval 1 chlapec,
- *lidé tančili* – zde chybovali 3 chlapci,
- *Japonci uzavřeli dohodu* – zde chybovali 2 chlapci.

V ostatních jevech se chybovost pohybuje od 5 do 14 chyb.

Mezi málo problematické jevy při dotazníkovém šetření integrovaných chlapců patřilo následující:

- *listy knih se vytrhaly* – zde chyboval 1 integrovaný chlapec,
- *lidé tančili* – zde chyboval 1 integrovaný chlapec,
- *Sýkorovi přijeli* – zde chyboval 1 integrovaný chlapec.

V ostatních jevech se chybovost pohybuje od 2 do 7 chyb.

O nejvíce problematických jevech můžeme v souvislosti s dívkami hovořit v následujících případech:

- *družstva se zúčastnila soutěže* – zde chybovalo 21 dívek,
- *lidičky to slyšeli* – zde chybovalo 20 dívek,
- *stovky návštěvníků shlédly* – zde chybovalo 17 dívek,
- *rajčata začala červenat* – zde chybovalo 17 dívek.

O nejvíce problematických jevech můžeme v souvislosti s integrovanými dívkami hovořit v následujících případech:

- *družstva se zúčastnila soutěže* – zde chybovalo 9 integrovaných dívek,
- *stovky návštěvníků shlédly* – zde chybovalo – zde chybovalo 7 integrovaných dívek,
- *světla se rozsvítla* – zde chybovalo 7 integrovaných dívek.

Mezi málo problematické jevy při dotazníkovém šetření dívek patřilo následující:

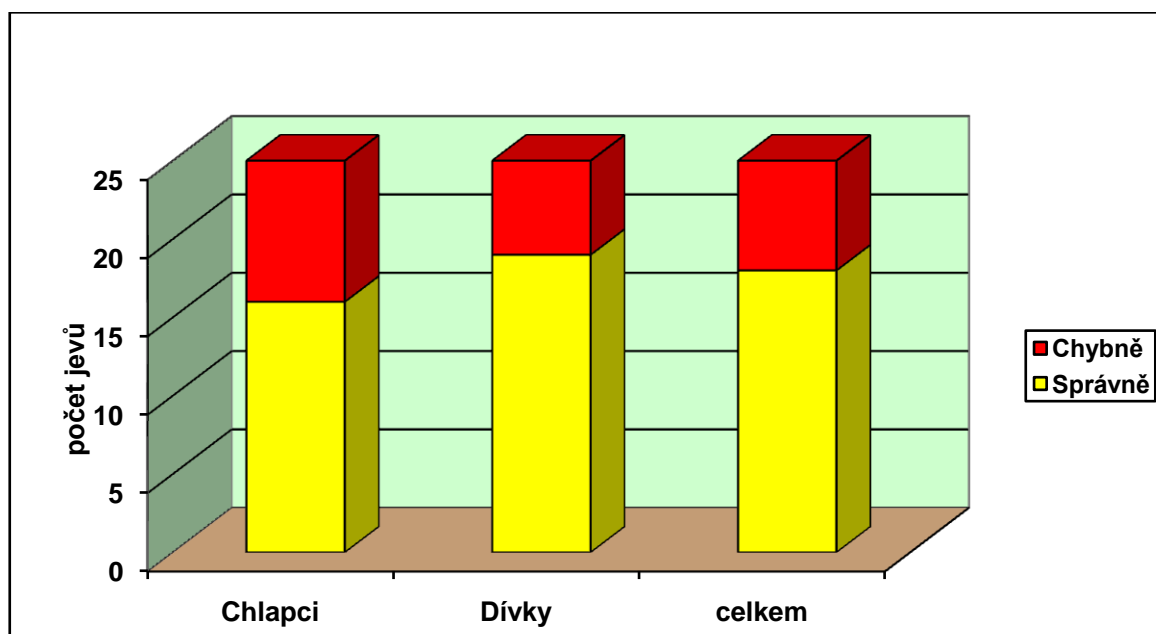
- *ženy vařily* – zde chybovala 1 dívka,
- *Japonci uzavřeli dohodu* – zde chybovala 1 dívka,
- *lidé tančili* – zde chybovaly 2 dívky,
- *lidojedi skončili obřad* – zde chybovaly 2 dívky,
- *pily řezaly* – zde chybovaly 2 dívky.

V ostatních jevech u dívek dochází k chybám od 3 do 14.

Mezi málo problematické jevy při dotazníkovém šetření integrovaných dívek patřilo následující:

- *ukazatelé byli publikováni* – zde chybovala 1 integrovaná dívka,
- *lidé jim tleskali* – zde chybovala 1 integrovaná dívka,
- *domy se objevily v mlze* – zde chybovala 1 integrovaná dívka,
- *ohně plápolaly* – zde chybovala 1 integrovaná dívka,
- *ženy vařily* – zde chybovala 1 integrovaná dívka,
- *automobily stály u chodníku* – zde chybovala 1 integrovaná dívka,
- *lidojedi skončili obřad* – zde chybovala 1 integrovaná dívka,
- *houštiny na západě řídly* – zde chybovala 1 integrovaná dívka,
- *Sýkorovi přijeli* – zde chybovala 1 integrovaná dívka.

Všechny integrované dívky napsaly správně slovní spojení *listy knih se vytrhaly*. V ostatních jevech integrované dívky chybují v rozmezí od 2 do 6 chyb. Grafická podoba představuje celkovou úspěšnost a chybovost v jednotlivých pravopisných jevech cvičení zaměřeného na shodu přísudku s podmětem u všech sledovaných respondentů dotazníkového šetření.

Obrázek 8: Výsledky cvičení shody přísudku s podmětem

3.10 Rozbor dotazníkového šetření – koncovek podstatných jmen

Cvičení na pravopis koncovek podstatných jmen, které respondenti doplňovali, obsahovalo celkem 25 jevů. Čas pro vypracování cvičení se pohyboval v rozmezí od 3 do 5 minut.

Zadání a řešení pravopisné problematiky psaní koncovek podstatných jmen

tiché údol_	tiché údolí
pálené cihl_	pálené cihly
bušit kladiv_	bušit kladivy
v brloz_ch	v brlozích
vzácné skladb_	vzácné skladby
ochutnat pokrm_	ochutnat pokrmy
voz_ byly naloženy	vozy byly naloženy
dojít až ke tvrz_	dojít až ke tvrzi
odborné škol_	odborné školy
lesní víl_	lesní víly
rekreační chalup_	rekreační chalupy
s vodními šídl_	s vodními šídly
světlo lamp_	světlo lampy
dobré zdrav_	dobré zdraví
na zeměkoul_	na zeměkouli
oblékl si košil_	oblékl si košili
o Janu Husov_	o Janu Husovi
krájet cibul_	krájet cibuli
pod sedadl_	pod sedadly
z vysoké skál_	z vysoké skály
hvězdné soustav_	hvězdné soustavy
vypadnout z kaps_	vypadnout z kapsy
vázat uzl_	vázat uzly
kyselé zel_	kyselé zelí
navštívit Povoltav_	navštívit Povoltaví

3.10.1 Vyhodnocení pravopisu koncovek podstatných jmen

Tabulka 23: Koncovky podstatných jmen (respondenti bez integrace)

Respondent	Chlapci				Dívky			
	Správně		Chybně		Správně		Chybně	
	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%
1	16	64%	9	36%	19	76%	6	24%
2	21	84%	4	16%	20	80%	5	20%
3	17	68%	8	32%	24	96%	1	4%
4	23	92%	2	8%	23	92%	2	8%
5	17	68%	8	32%	25	100%	0	0%
6	16	64%	9	36%	20	80%	5	20%
7	25	100%	0	0%	25	100%	0	0%
8	24	96%	1	4%	25	100%	0	0%
9	23	92%	2	8%	24	96%	1	4%
10	24	96%	1	4%	25	100%	0	0%
11	24	96%	1	4%	22	88%	3	12%
12	22	88%	3	12%	25	100%	0	0%
13	25	100%	0	0%	25	100%	0	0%
14	25	100%	0	0%	24	96%	1	4%
15	25	100%	0	0%	22	88%	3	12%
16	22	88%	3	12%	18	72%	7	28%
17	24	96%	1	4%	20	80%	5	20%
18	25	100%	0	0%	24	96%	1	4%
19	23	92%	2	8%	24	96%	1	4%
20	25	100%	0	0%	15	60%	10	40%
21	22	88%	3	12%	15	60%	10	40%
22	23	92%	2	8%	18	72%	7	28%
23	15	60%	10	40%	21	84%	4	16%
24	25	100%	0	0%	23	92%	2	8%
25	23	92%	2	8%	22	88%	3	12%
26	23	92%	2	8%	25	100%	0	0%
27	23	92%	2	8%	25	100%	0	0%
28	24	96%	1	4%	25	100%	0	0%
29	21	84%	4	16%	25	100%	0	0%
30	13	52%	12	48%	24	96%	1	4%
31	16	64%	9	36%	25	100%	0	0%
32	16	64%	9	36%	25	100%	0	0%
33	10	40%	15	60%	24	96%	1	4%
34	24	96%	1	4%	24	96%	1	4%
35	24	96%	1	4%	25	100%	0	0%
36	24	96%	1	4%	25	100%	0	0%
37	24	96%	1	4%	25	100%	0	0%
38	23	92%	2	8%	23	92%	2	8%
39	24	96%	1	4%	23	92%	2	8%
40	24	96%	1	4%	25	100%	0	0%
41	7	28%	18	72%	24	96%	1	4%
celkem	21	85%	4	15%	23	92%	2	8%

Z tabulky 23 vyplývá úspěšnost a chybovost v jednotlivých pravopisných jevech zaměřených na koncovky podstatných jmen u chlapců a dívek bez integrace.

Respondenti dosahují podobných výsledků. Někteří chlapci dosahují 100%⁵⁸ úspěšnosti. V některých případech se úspěšnost pohybuje pod 50 %.⁵⁹ Jejich znalosti z problematiky zabývající koncovkami podstatných jmen dosahují v průměru 85 % úspěšnosti. Dívky mají znalosti z učiva výše uvedené problematiky v průměru 92 % úspěšnosti. Některé dívky dosahují úspěšnosti 100 %.⁶⁰ Jejich nejnižším výsledkem je úspěšnost 60 %.⁶¹

Tabulka 24: Koncovky podstatných jmen (integrování respondenti)

Respondent	Chlapci				Dívky			
	Správně		Chybně		Správně		Chybně	
	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%
42	11	44%	14	56%	24	96%	1	4%
43	13	52%	12	48%	19	76%	6	24%
44	18	72%	7	28%	13	52%	12	48%
45	20	80%	5	20%	23	92%	2	8%
46	20	80%	5	20%	21	84%	4	16%
47	22	88%	3	12%	25	100%	0	0%
48	21	84%	4	16%	15	60%	10	40%
49	16	64%	9	36%	15	60%	10	40%
50	14	56%	11	44%	25	100%	0	0%
51	16	64%	9	36%				
celkem	17	68%	8	32%	20	80%	5	20%

Z tabulky 24 vyplývá úspěšnost a chybovost v jednotlivých pravopisných jevech ve cvičení zaměřeném na znalosti psaní koncovek podstatných jmen u chlapců a dívek s integrací. Ze získaných hodnot lze vyčíst, že integrování chlapci ovládají pravopisné znalosti s většími mezerami než chlapci neintegrování. Jejich úspěšnost se pohybuje v průměru na 68 %. Výsledky chlapců jsou slabší. Žádný z chlapců nedosahuje úspěšnosti 100 %. U integrovaných dívek se úspěšnost pohybuje v průměru 80 %, nižší než u dívek bez integrace. Dvě dívky dosahují úspěšnosti 100 %.⁶²

Tabulka 25: Souhrn všech respondentů

Respondent	celkem respondenti			
	Správně		Chybně	
	Počet	%	Počet	%
Chlapci 51	20	82%	5	18%
Dívky 50	22	90%	3	10%
celkem 101	21	86%	4	14%

⁵⁸ Srov. respondent č. 7, 13–15, 18, 20, 24.

⁵⁹ Srov. respondent č. 33, 41.

⁶⁰ Srov. respondent č. 5, 7, 8, 10, 12, 13, 26–29, 31, 32, 35–37, 40.

⁶¹ Srov. respondent č. 20, 21.

⁶² Srov. respondent č. 47, 50.

Z tabulky 25 vyplývá chybovost a úspěšnost v jednotlivých pravopisných jevech cvičení zaměřeného na problematiku spojenou se psaním koncovek podstatných jmen u všech sledovaných respondentů. Z tabulky lze vyčíst, že v průměru všichni respondenti ovládají danou problematiku na 86 %. Z výzkumu pravopisných dovedností žáků lze soudit, že chlapci a dívky mají pravopis koncovek podstatných jmen osvojený s nedostatky. V některých případech se vyskytují výkyvy ve výsledcích. Velmi zřetelné je to mezi chlapci bez integrace a integrovanými chlapci. Pravopis je nutno s žáky procvičovat, opakovat a upevňovat získané znalosti z učiva o koncovkách podstatných jmen.

Rozbor problematiky pravopisu koncovek podstatných jmen

V souvislosti s dotazováním chlapců šetření ukázalo, že k jevům nejobtížnějším patří následující:

- *pod sedadly* – zde chybovalo 15 chlapců,
- *oblékl si košili* – zde chybovalo 14 chlapců,
- *vypadnout z kapsy* – zde chybovalo 13 chlapců.

V ostatních jevech chlapci chybovali od 2 do 10 chyb. Nevyskytl se žádný jev, který by všichni respondenti napsali správně. Výjimkou byli integrovaní chlapci, kteří slovní spojení *kyselé zelí* napsali všichni správně.

V souvislosti s dotazováním integrovaných chlapců šetření ukázalo, že k jevům nejobtížnějším patří následující:

- *pod sedadly* – zde chybovalo 6 chlapců,
- *dobré zdraví* – zde chybovalo 6 chlapců,
- *oblékl si košili* – zde chybovalo 5 chlapců,
- *o Janu Husovi* – zde chybovalo 5 chlapců,
- *lesní víly* – zde chybovalo 5 chlapců,
- *dojít až ke tvrzi* – zde chybovalo 5 chlapců,
- *rekreační chalupy* – zde chybovalo 5 chlapců.

V ostatních slovních spojeních integrovaní chlapci chybují v rozmezí od 1 do 4 chyb.

Mezi málo problematické jevy při dotazníkovém šetření chlapců patřilo následující:

- *vzácné skladby* – zde chyboval 1 chlapec,
- *světlo lampy* – zde chyboval 1 chlapec,
- *dobré zdraví* – zde chybovali 2 chlapci.

Mezi málo problematické jevy při dotazníkovém šetření integrovaných chlapců patřilo následující:

- *dobré zdraví* – zde chybovalo 6 chlapců,
- *pod sedadly* – zde chybovalo 6 chlapců.

Integrovaní chlapci neudělali žádnou chybu ve slovním spojení *kyselé zelí*. Na výsledku rozboru můžeme vidět shodu mezi integrovanými chlapci a chlapci bez integrace v tom, že chybovali ve stejném slovním spojení – *pod sedadly*. V ostatních jevech integrovaní chlapci chybují od 1 do 4 chyb.

V některých pravopisných jevech místo *i/í*, *y/ý* integrovaní chlapci doplňovali svoje vlastní významy slovních spojení (*bušit kladivech*, *rekreační chalupa*, *lesní vilce*). Příčinou chyb v těchto případech bylo ulehčení si pravopisu, aby respondenti nemuseli přemýšlet nad koncovkou podstatných jmen.

O nejvíce problematických jevech můžeme v souvislosti s dívkami hovořit v následujících případech:

- *dojít až k tvrzi* – zde chybovalo 9 dívek,
- *oblékl si košili* – zde chybovalo 9 dívek,
- *pálené cihly* – zde chybovalo 8 dívek.

Dívky se nedopouštějí chyb v těchto spojeních vůbec: *tiché údolí*, *vzácné skladby*, *odborné školy*, *rekreační chalupy*, *světlo lampy*, *hvězdné soustavy*, *kyselé zelí*. V ostatních jevech dívky chybují v rozmezí od 1 do 7 chyb.

O nejvíce problematických jevech můžeme v souvislosti s integrovanými dívkami hovořit v následujících případech:

- *dojít až k tvrzi* – zde chybovaly 4 dívky,
- *s vodními šídly* – zde chybovalo 4 dívky.

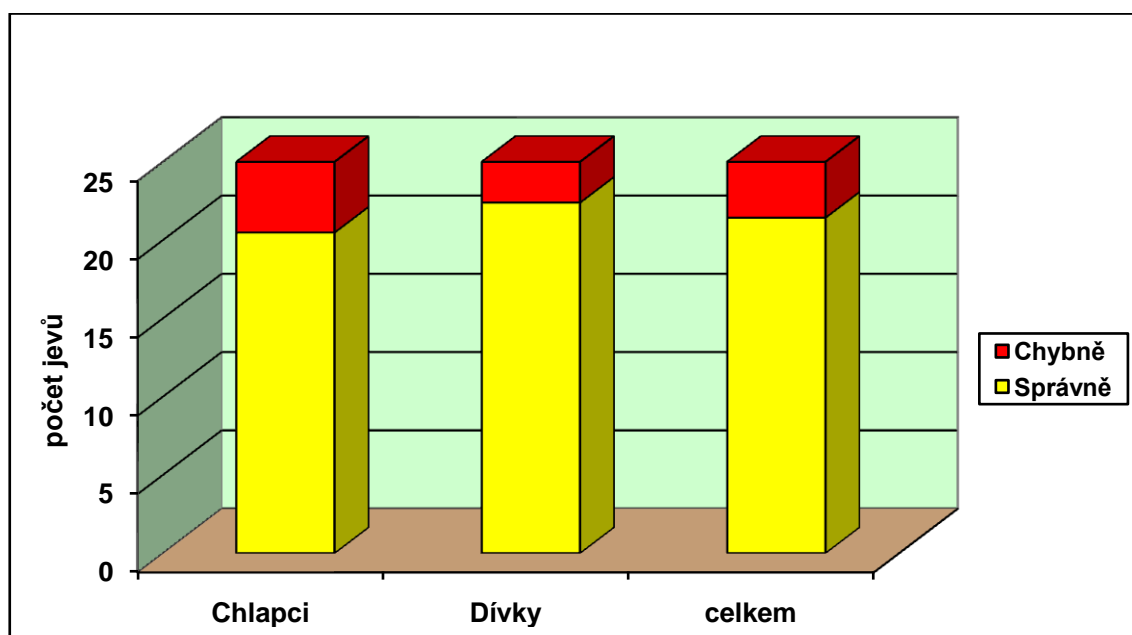
Integrované dívky nechybují v těchto spojeních vůbec: *tiché údolí*, *kyselé zelí*. V ostatních jevech integrované dívky chybují v rozmezí od 1 do 3 chyb.

Některé dívky místo doplňování *i/i, y/y* doplňovaly samohlásky *a, e* (*oblékl si košile*, v jednom případě – *krájet cibule, bušit kladiva, vázat uzle*). Tato chyba se vyskytuje i u integrovaných dívek (*bušit kladiva, rekreační chalupa, lesní víla, vázat uzle*). Příčinou chyb v těchto případech bylo opět ulehčení si pravopisu, aby respondenti nemuseli přemýšlet nad koncovkou podstatných jmen.

Při pravopisu koncovek podstatných jmen docházelo ke shodám v chybování. Mezi největší shody při chybování patřila následující slovní spojení: *oblékl si košili, dojít až ke tvrzi*. Problematika psaní koncovek podstatných jmen patří do učiva prvního stupně, proto by jej respondenti měli mít osvojený a psát koncovky automaticky, ale bohužel v některých případech tomu tak není a většina respondentů doplňuje koncovky podstatných jmen automaticky bez přemýšlení. Důležité pro pravopis koncovek podstatných jmen je, aby žáci uměli podstatné jméno přiřadit ke správnému vzoru. Pokud tak neučiní, napíše v koncovce chybu.

Respondenti by se měli více věnovat nácviku koncovek podstatných jmen, aby se dopouštěli menších chyb. V některých slovních spojeních se vyskytovalo velmi mnoho chyb (*pod sedadly, oblékl si košili, vypadnout z kapsy*) v těchto spojeních chybovalo více jak deset respondentů.

Grafické znázornění představuje celkovou úspěšnost a chybovost v jednotlivých pravopisných jevech cvičení zaměřeného na koncovky podstatných jmen u všech sledovaných respondentů dotazníkového šetření.

Obrázek 9: Výsledky cvičení na koncovky podstatných jmen

3.11 Rozbor dotazníkového šetření – koncovek přídavných jmen

Cvičení na pravopis shody přísudku s podmětem, které respondenti doplňovali, obsahovalo celkem 25 jevů. Čas pro vypracování cvičení se pohyboval v rozmezí od 3 do 5 minut.

Zadání a řešení pravopisné problematiky psaní koncovek přídavných jmen

sněhobíl_ poprašek	sněhobílý poprašek
o znám_ch hercích	o známých hercích
štíhl_ch hochů	štíhlých hochů
vesel_m lidem	veselým lidem
vynálezcov_ pokusy	vynálezcovy pokusy
nov_ komín	nový komín
z Nerudov_ch básní	z Nerudových básní
mal_m chlapcům	malým chlapcům
Petrov_ kamarádi	Petrovi kamarádi
Seifertov_ verše	Seifertovy verše
Ježíšov_ učedníci	Ježíšovi učedníci
otcov_ zlozvyky	otcovy zlozvyky
pronikav_ křik	pronikavý křik
učitelov_ žáci	učitelovi žáci
koz_ mléko	kozí mléko
s čerstv_m ovocem	s čerstvým ovocem
před starobyl_mi hrady	před starobylými hrady
zdrav_ muž	zdravý muž
bratrov_ boty	bratrovy boty
ve lv_ch spárech	ve lvích spárech
s mil_mi rodiči	s milými rodiči
mezi veselým_ lidmi	mezi veselými lidmi
Karlovy_ boty	Karlovy boty
nosil tatínkov_ oběd	nosil tatínkovi oběd
lékařov_ asistenti	lékařovi asistenti

3.11.1 Vyhodnocení pravopisu koncovek přídatných jmen

Tabulka 26: Koncovky přídatných jmen (respondenti bez integrace)

Respondent	Chlapci				Dívky			
	Správně		Chybně		Správně		Chybně	
	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%
1	12	48%	13	52%	13	52%	12	48%
2	18	72%	7	28%	16	64%	9	36%
3	15	60%	10	40%	16	64%	9	36%
4	25	100%	0	0%	18	72%	7	28%
5	19	76%	6	24%	25	100%	0	0%
6	18	72%	7	28%	19	76%	6	24%
7	21	84%	4	16%	24	96%	1	4%
8	18	72%	7	28%	25	100%	0	0%
9	24	96%	1	4%	21	84%	4	16%
10	24	96%	1	4%	24	96%	1	4%
11	18	72%	7	28%	18	72%	7	28%
12	18	72%	7	28%	21	84%	4	16%
13	22	88%	3	12%	25	100%	0	0%
14	24	96%	1	4%	25	100%	0	0%
15	23	92%	2	8%	14	56%	11	44%
16	18	72%	7	28%	13	52%	12	48%
17	20	80%	5	20%	11	44%	14	56%
18	24	96%	1	4%	20	80%	5	20%
19	24	96%	1	4%	18	72%	7	28%
20	21	84%	4	16%	17	68%	8	32%
21	19	76%	6	24%	16	64%	9	36%
22	19	76%	6	24%	9	36%	16	64%
23	20	80%	5	20%	18	72%	7	28%
24	24	96%	1	4%	15	60%	10	40%
25	19	76%	6	24%	21	84%	4	16%
26	19	76%	6	24%	22	88%	3	12%
27	19	76%	6	24%	18	72%	7	28%
28	17	68%	8	32%	23	92%	2	8%
29	18	72%	7	28%	25	100%	0	0%
30	9	36%	16	64%	24	96%	1	4%
31	12	48%	13	52%	24	96%	1	4%
32	10	40%	15	60%	25	100%	0	0%
33	12	48%	13	52%	25	100%	0	0%
34	16	64%	9	36%	24	96%	1	4%
35	23	92%	2	8%	24	96%	1	4%
36	16	64%	9	36%	24	96%	1	4%
37	24	96%	1	4%	25	100%	0	0%
38	14	56%	11	44%	23	92%	2	8%
39	24	96%	1	4%	21	84%	4	16%
40	24	96%	1	4%	21	84%	4	16%
41	1	4%	24	96%	19	76%	6	24%
celkem	19	75%	6	25%	20	81%	5	19%

Z tabulky 26 vyplývá úspěšnost a chybovost v jednotlivých pravopisných jevech zaměřených na koncovky přídatných jmen u chlapců a dívek bez integrace.

Respondenti dosahují odlišných výsledků. Jeden z chlapců dosahuje 100%⁶³ úspěšnosti. V některých případech se úspěšnost pohybuje pod 50 %.⁶⁴ Z tabulky je zřejmý jeden extrém, chlapec dosahuje úspěšnosti pouhých 4 %, ⁶⁵ což znamená v tomto případě, že doplnil správně pouze jeden pravopisný jev. Jejich znalosti z problematiky zabývající se koncovkami přídavných jmen dosahují v průměru 75% úspěšnosti. Dívky mají znalosti z učiva výše uvedené problematiky v průměru 81% úspěšnosti. Některé dívky dosahují úspěšnosti 100 %.⁶⁶ Jejich nejnižším výsledkem je úspěšnost 36 %.⁶⁷

Tabulka 27: Koncovky přídavných jmen (integrování respondenti)

Respondent	Chlapci				Dívky			
	Správně		Chybně		Správně		Chybně	
	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%
42	14	56%	11	44%	19	76%	6	24%
43	11	44%	14	56%	20	80%	5	20%
44	16	64%	9	36%	14	56%	11	44%
45	11	44%	14	56%	14	56%	11	44%
46	10	40%	15	60%	17	68%	8	32%
47	22	88%	3	12%	13	52%	12	48%
48	15	60%	10	40%	21	84%	4	16%
49	11	44%	14	56%	13	52%	12	48%
50	21	84%	4	16%	15	60%	10	40%
51	12	48%	13	52%				
celkem	14	57%	11	43%	16	65%	9	35%

Z tabulky 27 vyplývá úspěšnost a chybovost v jednotlivých pravopisných jevech ve cvičení zaměřeném na znalosti psaní koncovek přídavných jmen u chlapců a dívek s integrací. Z výsledku plyne, že integrování chlapci ovládají pravopisné znalosti opět s většími mezerami než chlapci neintegrování. Jejich úspěšnost se pohybuje v průměru 57 %. Žádný z chlapců nedosahuje 100% úspěšnosti. U integrovaných dívek se úspěšnost pohybuje v průměru 65 %, nižší než u dívek bez integrace.

Tabulka 28: Souhrn všech respondentů

Respondent	celkem respondenti			
	Správně		Chybně	
	Počet	%	Počet	%
Chlapci	18	71%	7	29%
Dívky	20	78%	6	22%
celkem	19	75%	6	25%

⁶³ Srov. respondent č. 4.

⁶⁴ Srov. respondent č. 1, 31–33.

⁶⁵ Srov. respondent č. 41.

⁶⁶ Srov. respondent č. 5, 8, 13, 14, 29, 32, 33, 37.

⁶⁷ Srov. respondent č. 22.

Z tabulky 28 vyplývá chybovost a úspěšnost v jednotlivých pravopisných jevech cvičení zaměřeného na problematiku spojenou se psaním koncovek přídavných jmen u všech sledovaných respondentů. Průměrná úspěšnost všech respondentů ze znalostí problematiky je 75 %. Z výzkumu pravopisných dovedností žáků lze soudit, že chlapci a dívky mají pravopis koncovek podstatných jmen osvojený s nedostatky. Vyskytují se v některých případech výkyvy ve výsledcích. Velmi zřetelné je to mezi chlapci bez integrace a integrovanými chlapci. Pravopis je nutno s žáky procvičovat, opakovat a upevňovat získané znalosti z učiva o koncovkách přídavných jmen.

Rozbor problematiky pravopisu koncovek přídavných jmen

V souvislosti s dotazováním chlapců šetření ukázalo, že k jevům nejobtížnějším patří následující:

- *štíhlých hochů* – zde chybovalo 17 chlapců
- *otcovy zlozvyky* – zde chybovalo 15 chlapců,
- *sněhobílý poprašek* – zde chybovalo 14 chlapců,
- *bratrovy boty* - zde chybovalo 14 chlapců,
- *o známých hercích* – zde chybovalo 13 chlapců,
- *z Nerudových básní* – zde chybovalo 12 chlapců,
- *Karlovy boty* – zde chybovalo 12 chlapců.

V souvislosti s dotazováním integrovaných chlapců šetření ukázalo, že k jevům nejobtížnějším patří následující:

- *Ježíšovi učedníci* – zde chybovalo 8 integrovaných chlapců,
- *sněhobílý poprašek* – zde chybovalo 7 integrovaných chlapců,
- *veselým lidem* – zde chybovalo 6 integrovaných chlapců.

Všichni integrovaní chlapci napsali správně pravopisný jev ve *lvích spárech*.

Mezi málo problematické jevy při dotazníkovém šetření chlapců patří následující:

- *Petrovi kamarádi* – zde chybovalo 5 chlapců,
- *pronikavý křik* – zde chybovalo 5 chlapců.

V ostatních jevech se chybovost pohybovala od 7 do 11 chyb.

Mezi málo problematické jevy při dotazníkovém šetření integrovaných chlapců patří následující:

- *vynálezcovy pokusy* – zde chyboval 1 integrovaný chlapec,
- *z Nerudových básní* – zde chybovali 2 integrovaní chlapci.

V ostatních jevech se integrovaní chlapci dopouštějí chyb od 3 do 4.

O nejvíce problematických jevech můžeme v souvislosti s dívkami hovořit v následujících případech:

- *štíhlých hochů* – zde chybovalo 17 dívek,
- *zdravý muž* – zde chybovalo 15 dívek,
- *sněhobílý poprašek* – zde chybovalo 13 dívek,
- *veselým lidem* – zde chybovalo 13 dívek,
- *s čerstvým ovocem* – zde chybovalo 11 dívek.

O nejvíce problematických jevech můžeme v souvislosti s integrovanými dívkami hovořit v následujících případech:

- *štíhlých hochů* – zde chybovalo 8 integrovaných dívek,
- *o známých hercích* – zde chybovalo integrovaných 5 dívek,
- *malým chlapcům* – zde chybovalo integrovaných 5 dívek,
- *učitelovi žáci* – zde chybovalo 5 integrovaných dívek,
- *s čerstvým ovocem* – zde chybovalo 5 integrovaných dívek,
- *s milými rodiči* – zde chybovalo 5 integrovaných dívek.

Do dotazníkového šetření byly zahrnuty dvě velmi shodná slovní spojení: *bratrovy boty* – *Karlovy boty*. Pozoruhodné na tom bylo, že respondenti v těchto spojeních chybovali velice odlišně:

- *bratrovy boty*
 - chybovalo zde 14 chlapců, 4 integrovaní,
 - chybovalo zde 12 dívek a 4 integrované,
- *Karlovy boty*
 - chybovalo zde 12 chlapců, 3 integrovaní,
 - chybovalo zde 6 dívek a 4 integrované.

Mezi málo problematické jevy při dotazníkovém šetření dívek patří následující:

- *Petrovi kamarádi* – zde chybovala 1 dívka,
- *kozí mléko* – zde chybovala 1 dívka,

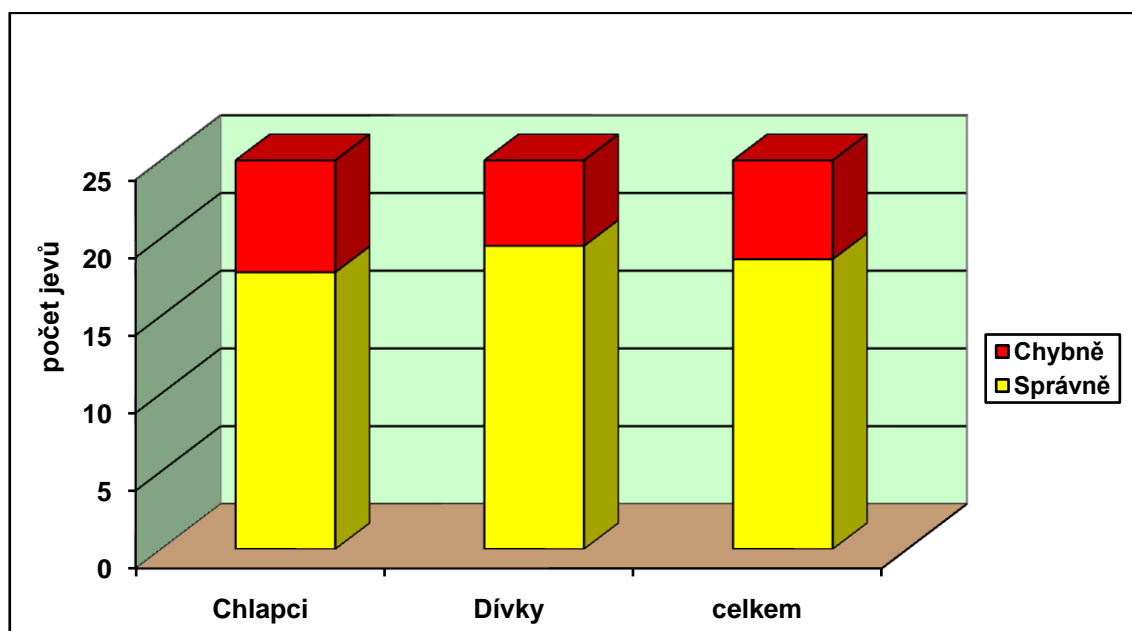
- *mezi veselými lidmi* – zde chybovala 1 dívka,
- *nový komín* – zde chybovaly 2 dívky.

V ostatních jevech dívky chybují od 4 do 10 chyb.

Mezi málo problematické jevy při dotazníkovém šetření integrovaných dívek patří následující:

- *kozí mléko* – zde chybovala 1 integrovaná dívka,
- *zdravý muž* – zde chybovala 1 integrovaná dívka,
- *ve lvích spárech* – zde chybovala 1 integrovaná dívka.

Všechny integrované dívky napsaly správně tato slovní spojení: *nový komín*, *pronikavý křik*, *před starobylými hrady*.

Obrázek 10: Výsledky cvičení koncovek přídavných jmen

Graf znázorňuje úspěšnost a chybovost u všech respondentů dotazníkového šetření v jednotlivých pravopisných jevech koncovek přídavných jmen.

3.12 Diskuse

Cílem mé práce bylo zjistit úroveň žákovského pojetí pravopisné problematiky, důležitosti a relevantnosti gramatických jevů a gramatické korektnosti v současné komunikaci na druhém stupni základních škol. Dalším cílem práce bylo analyzování efektivity implementace teoretického učiva do praktických úkolů, příčiny nejčastějších pravopisných chyb a postoje žáků k výuce pravopisu. Na základě zjištěných výsledků jsou v poslední části práce vypracovány metody pro motivaci žáků, tudíž i pro zvýšení efektivity výuky pravopisného učiva v prostředí sekundární školy.

Své předpoklady jsem ověřovala na vzorku 101 respondentů. První předpoklad (**VT 1: Předpokládám, že největší potíže budou mít respondenti se psaním velkých a malých písmen. Problematika bude mít více jak padesát procent chybovosti**) se nepotvrdil. Na základě sesbíraných a vyhodnocených hodnot vyplynulo, že respondenti ovládají pravopisnou problematiku velkých a malých písmen v průměru na 80 % (pro objasnění skutečnosti slouží tabulka 7).⁶⁸ Chlapci bez integrace ovládají problematiku velkých a malých písmen v průměru na 81 %, dívky bez integrace v průměru na 86 % (pro objasnění slouží tabulka 5).⁶⁹ Chlapci s integrací ovládají pravopisnou problematiku velkých a malých písmen v průměru na 73 % a dívky s integrací v průměru na 81 % (pro objasnění skutečnosti slouží tabulka 6).⁷⁰

Respondenti podle sesbíraných a vyhodnocených výsledků prokázali dobrou znalost problematiky velkých a malých písmen, která patří do těžší oblasti pravopisného učiva.

Druhý předpoklad (**VT 2: Domnívám se, že interpunkce bude respondentům činit značné potíže. Zvládnutí interpunkční problematiky by mohlo mít padesát procent úspěšnosti**) se spíše potvrdil. Na základě sesbíraných a vyhodnocených hodnot vyplynulo, že respondenti ovládají problematiku interpunkce v průměru na 61 % (pro objasnění skutečnosti slouží tabulka 19).⁷¹ Chlapci bez integrace ovládají interpunkci v průměru na 59 %, dívky bez integrace v průměru na 69 % (pro objasnění skutečnosti slouží tabulka 17).⁷² Chlapci s integrací ovládají interpunkční problematiku v průměru

⁶⁸ Viz str. 40.

⁶⁹ Viz str. 39.

⁷⁰ Viz str. 40.

⁷¹ Viz str. 64.

⁷² Viz str. 63.

na 40 % a dívky s integrací v průměru na 59 % (pro objasnění skutečnosti slouží tabulka 18).⁷³

V interpunkční problematice respondenti prokázali slabší znalost než u jiné pravopisné problematiky. Chlapci s integrací ovládají interpunkci velmi málo (40 %). Proto je třeba s žáky na základních školách interpunkci neustále procvičovat a zařazovat ji do vyučovacích hodin co nejčastěji to jde.

Třetí předpoklad (**VT 3: Soudím, že by respondenti nemuseli chybovat v koncovkách podstatných a přídavných jmen. Ovládaná problematika by mohla mít úspěšnost devadesát procent a více**) se spíše nepotvrdil. Na základě sesbíraných a vyhodnocených hodnot vyplynulo, že respondenti ovládají problematiku psaní koncovek podstatných jmen v průměru na 86 % (pro objasnění skutečnosti slouží tabulka 25)⁷⁴ a problematiku psaní koncovek přídavných jmen v průměru na 75 % (pro objasnění slouží tabulka 28).⁷⁵ Chlapci bez integrace ovládají problematiku psaní koncovek podstatných jmen v průměru na 85 %, dívky v průměru na 92 % (pro objasnění slouží tabulka 23).⁷⁶ Chlapci s integrací ovládají psaní koncovek přídavných jmen v průměru na 75 %, dívky na 81 % (pro objasnění slouží tabulka 26).⁷⁷ Chlapci s integrací ovládají psaní koncovek přídavných jmen v průměru na 57 % a dívky s integrací v průměru na 65 % (pro objasnění skutečnosti slouží tabulka 27).⁷⁸ Předpoklad splnily jen dívky bez integrace a to v pravopise koncovek podstatných jmen, kde jejich úspěšnost dosáhla v průměru 92 % (pro objasnění slouží tabulka 23).⁷⁹

Pravopisnému aspektu, zaměřeného na psaní koncovek podstatných a přídavných jmen je nutno se věnovat, opakovat jej a neustále upevňovat znalosti.

Čtvrtý předpoklad (**VT 4: Domnívám se, že dívkám, které mají – z hlediska genderových stereotypů – lepší předpoklady pro zvládnání jazyků, bude pravopis činit menší obtíže a budou dosahovat lepších výsledků**) se potvrdil. Ve všech devíti pravopisných cvičeních dívky dosahují lepších výsledků než chlapci. Nevyskytl se jediný případ, kdy by chlapci dosahovali větší úspěšnosti než dívky.

Pátý předpoklad (**VT 5: Předpokládám, že u integrovaných a neintegrovaných žáků se výsledky budou lišit. Integrovaní respondenti pravopisnou problematiku budou**

⁷³ Viz str. 64.

⁷⁴ Viz str. 76.

⁷⁵ Viz str. 82.

⁷⁶ Viz str. 75.

⁷⁷ Viz str. 81.

⁷⁸ Viz str. 82.

⁷⁹ Viz str. 75.

zvládat s obtížemi, ale i přesto soudím, že by jejich úspěšnost nemusela klesnout pod padesát procent) se potvrdil. Respondenti bez integrace ovládají pravopisné učivo s lepšími výsledky než chlapci integrovaní. Jejich úspěšnost klesla pod 50 % pouze v následujících případech: interpunkční znalosti u integrovaných chlapců dosahují úspěšnosti pouhých 40 % (pro objasnění slouží tabulka 18),⁸⁰ problematickým cvičení rovněž pro integrované chlapce je cvičení na shodu přísudku s podmětem jejich úspěšnost se pohybuje na 50 % (pro objasnění skutečnosti slouží tabulka 20).⁸¹

⁸⁰ Viz str. 64.

⁸¹ Viz str. 69.

4 Metody pro motivaci žáků a zvýšení efektivity výuky pravopisného učiva na druhém stupni základních škol

4.1 Metody a motivace žáků

Vzhledem, k převládající neoblíbenosti pravopisného učiva u žáků je nutno najít formy práce, které budou žáky motivovat a zajímat, aby je učení ve škole bavilo a aby při výuce dosahovali lepších výsledků. MAŇÁK (2003: 46–49) klasifikuje výukové metody na klasické, aktivizující a komplexní. Výběr metody není jednoduchý a je zaměřený na cíl, kterého chceme dosáhnout. Úkolem této části není popisovat a klasifikovat metody, ale vytvořit zajímavé způsoby pro motivaci žáků a zvýšit tím efektivitu výuky pravopisu na školách.

Nejrůznější hry efektivně pomáhají při vyučování v edukačních činnostech. Přispívají nejen k přirozenému rozvoji dětí, ale hlavně děti mají možnost zajímavými způsoby a formami se vzdělávat.

Při výuce pravopisu učitel pracuje nejen s učebnicemi pro daný ročník, ale může využít i nejrůznější příručky, publikace, internetové stránky, CD-ROMY určené k zábavnému učení. Samozřejmostí je vytváření vlastních nápadů do vyučovacích hodin. Pedagogům by mělo jít především o zvyšování efektivity výuky a dosahování lepších výsledků žáků.

4.2 Motivační hry pro zvýšení efektivity výuky pravopisu

4.2.1 Náměty pro práci v českém jazyce – pravopis vyjmenovaných slov

VÍŠKA se zabývá využitím moderních výchovně-vzdělávacích metod, tvořivých přístupů a netradičních forem v hodinách českého jazyka na všech stupních ZŠ. Pro motivaci žáků a zvýšení efektivity výuky pravopisného učiva na sekundárních školách je vhodné využít následující hry:⁸²

⁸² Aktivity uvedené v této kapitole vycházejí z VÍŠKA, V. *Didaktické hry*. [online]. [cit. 2010-10-14] Hry zaměřené na český jazyk. Dostupné z WWW: <<http://vviska.files.wordpress.com/2009/03/zabavne-formy.ppt/>>.

Seznámení s vyjmenovanými slovy

Pravidla: děti si mohou vyrobit netradiční přehled vyjmenovaných slov. Na velký papír si napíší B, F, L, M, P, S, V, Z a do těchto písmen řadí samotná vyjmenovaná slova a slova příbuzná.

Obměna: ve velkém se mohou vyrobit plakáty, kde budou obrázky se slovem (ujasní se tak význam slov).

Škatulata, hýbejte se!

Zaměření: paměťové osvojení vyjmenovaných slov.

Pomůcky: židle, kartičky s vyjmenovanými slovy (vyjmenovaná slova se na kartičkách budou opakovat 2× až 4×), seznam vybraných vyjmenovaných slov.

Pravidla: žáci si vylosují kartičky. Poté se určí jeden hráč – vypravěč, který má k dispozici seznam vyjmenovaných slov, jež mají ostatní žáci na svých kartičkách. Vypravěč stojí uprostřed kruhu a vypráví příběh. Během příběhu vysloví vyjmenované slovo, žáci, kteří mají toto slovo na své kartičce, se v tu chvíli stávají „škatulaty“ a mění své pozice. V tomto okamžiku se vypravěč snaží zaujmout jedno z uvolněných míst. Kdo zůstane stát, stává se vypravěčem.

Černý Petr

Zaměření: paměťové osvojení vyjmenovaných slov.

Pomůcky: sady kartiček vyrobených na principu hry „Černý Petr“ – každá sada bude mít asi 10 párů karet (z každého páru bude na jedné obrázek, např. páv a na druhé vyjmenované slovo „pýcha“; nebo obrázek klíče a k němu slovo „zamykat“) a jednoho Černého Petra.

Pravidla: žáci si mohou karty vyrobit sami, a tím si vyjmenovaná slova procvičí rovněž. Učitel žáky rozdělí do skupin, které budou mít 4 až 6 členů. Každá skupina dostane sadu kartiček, úkolem každého hráče je shromáždit co nejvíce karetních dvojic. Na koho nakonec zbude Černý Petr, prohrál.

Příbuzná slova

Zaměření: pravopis psaní y u vyjmenovaných slov a slov příbuzných.

Pomůcky: tabule, křída, psací pomůcky.

Pravidla: učitel napíše na tabuli několik vyjmenovaných slov vedle sebe a podtrhne je. Žáci mají za úkol vymyslet a v lavici zapsat ke každému slovu na tabuli co nejvíce slov příbuzných. Po jednom je poté chodí zapisovat pod vybrané slovo na tabuli a vysvětlují jeho význam ostatním.

4.2.2 Hry zaměřené na různé typy učiva v českém jazyce

Velká a malá písmena⁸³

Pomůcky: psací pomůcky.

Pravidla: žáci si vysunou židle z lavic, aby měli dostatek místa pro pohyb. Učitel předčítá text. V okamžiku, kdy žák uslyší slovo, ve kterém se píše velké písmeno, udělá předem smluvený pohyb: poskok, tlesknutí, dřep s výskokem atd. Když učitel dočte text, děti se posadí do lavic, a pokusí se slova, ve kterých se vykytovala velká písmena, zapsat. Kdo si vzpomene na nejvíce slov?

Obměna: žáci se mohou pokusit začlenit všechna slova do věty. Vyhrává ten, kdo vymyslí nejvtipnější.

Neomezený vládce

Pravidla: kdo chce být neomezený vládce, češtinář, sedne si na židli před tabuli. Žáci mu v předem určeném pořadí kladou otázky vztahující se ke všem složkám češtiny (gramatice, pravopisu, slohu, literatuře). Vládce na otázky odpovídá, ostatní dávají pozor a kontrolují správnost odpovědí společně s učitelem. Kdo položí otázku, na kterou vládce neumí odpovědět nebo odpoví nesprávně, střídá jej. Vítězí ten, kdo odpověděl správně na největší počet otázek v jednom sledu.

⁸³ Aktivity (pokud není uvedeno jinak) vycházejí z VÍŠKA, V. *Didaktické hry*. [online]. [cit. 2010-10-14] Hry zaměřené na český jazyk. Dostupné z WWW: <<http://vviska.files.wordpress.com/2009/03/zabavne-formy.ppt/>>.

Na císaře

Zaměření: určování slovních druhů (druhů souhlásek, pravopis psaní i/í, y/ý v kořenech slov).

Pravidla: učitel rozdělí žáky do skupin po 5-8 členech. V každé skupině je vybrán jeden žák – císař musí vždy odpovědět, o jaký slovní druh se jedná. Pokud císař odpoví špatně, provede se výměna a na jeho místo nastupuje žák, který mu zadal poslední slovo.

Kartičky Y – I

Zaměření: pravopis psaní i/y, lze aplikovat na řadu dalších pravopisných i jiných jevů (ž/š, mě/mně...).

Pomůcky: žáci si zhotoví dvě kartičky, na jedné z nich je napsáno y, na druhé i.

Pravidla: první dvě minuty v některých hodinách češtiny může probíhat pravopisná rozcvička celé třídy. Učitel říká slova, žáci zvedají kartičku s patřičným písmenem nad hlavu; učitel vyvolá pokaždé někoho ze třídy a ten pravopis odůvodní.

Obměna: žák, který má zájem o jedničku, si stoupne před tabuli bokem ke třídě a čelem k učiteli a hry se účastní zde, zbytek třídy v „rozcvičce“ pokračuje s ním. Každý jev odůvodňuje žák před tabulí. Za určitý počet správných odpovědí získá jedničku nebo jinou odměnu.

Krátké úkoly a náměty – pravopis

Napište pět slov, ve kterých se vyskytuje y po c – co mají tato slova společného?

Napište deset slov s předponou z.

Napište co nejdelší větu, ve které má každé slovo alespoň jedno i.

Napište větu, ve které všechna slova začínají velkým písmenem

Napište pět slov, ve kterých se uprostřed píše ú.

Procvičování s-, z-, vz-

Následující dvojice činností pojmenujte slovesy, která se budou lišit pouze počátečním písmenem – jednou jím bude s a podruhé z:

- a) dostat dolů dřevím
přílišnou námahou ztrhat
- b) pohlédnout shora dolů
spatřit v zrcadle, vidět v divadle

- c) rmoutit, trápit
činit úzkým nebo užším
- d) vyzvat k shromáždění na jednom místě
hlasitě se projevit

Řešení:

- a) *sedřít x zedřít*
- b) *shlédnout x zhlédnout*
- c) *sužovat x zužovat*
- d) *svolat x zvolat* (ČECHOVÁ A KOL.⁸⁴ 2007: 118)

S tímto typem cvičení je možno pracovat dále. Žáci mohou využít pomoci slovníku spisovné češtiny vyhledat daný výraz a pak ostatním spolužáků sdělit, jaké poučení praví odborná literatura. Slova si mohou napsat na velký papír a rozvěsit po třídě. Další variantou je, že se žáci do příští hodiny rozmyslí a přinesou další slova, která jsou si podobná, ale liší se významem a za využití odborné literatury a konzultací učitele si budou významy vysvětlovat a upevňovat jejich významy.

Cvičení zaměřené na interpunkci

Vymyslet zábavné cvičení na znalosti interpunkce je velice náročné. Dá se vůbec interpunkce vysvětlovat hravě a zábavně? Zkusme to pomocí následujícího cvičení.

Zadání: může být zcela jednoduché, najděte chyby v interpunkci. Už když si žáci přečtou zadaný úkol, tak je zřejmé, že se jim moc s chutí pracovat nebude. Jejich úkolem bude sice najít chyby v interpunkci a opravit je, ale nejdříve děti budou rozděleny do skupinek podle uvážení učitele. Každá skupinka dostane na papíru A4 napsaných osm vět, ve kterých budou interpunkční chyby a ony si budou moci k jejich opravení vybrat jakoukoliv příručku, učebnici a za jejího využití se pokusí chyby ve větách opravit. Po ukončení práce bude každá skupina ostatním skupinkám vysvětlovat věty, které učitel určí. Ostatní skupinky budou mít možnost se k problematice dané věty vyjádřit. Na závěr si všichni žáci do svého sešitu opíšou věty tak, jak mají správně být. Pro cvičení slouží Příloha 3 – Najděte chyby v interpunkci.

⁸⁴ Další cvičení na psaní *s*, *z*, nalezneme na str. 119–120

4.3 Vlastní nápady do hodin českého jazyka pro zvýšení efektivity pravopisného učiva

4.3.1 Cvičení na opakování souhrnných pravopisných dovedností žáků

Souhrnné cvičení obsahuje nejrůznější pravopisné jevy (vyjmenovaná slova, velká písmena, psaní předpon a předložek s, z, interpunkci, shodu přísudku s podmětem, koncovky podstatných a přídavných jmen apod.).

Cvičení je vhodné pro žáky šestých až devátých tříd. Použit se dá jako rozcvička na začátku hodiny. Po procvičení všech pravopisných jevů, které texty obsahují, může učitel jeden text vybrat a v hodině ho využít jako diktát.

Zadání: žáci se rozdělí do skupinek max. po 4. Každá skupinka dostane rozstříhaný text a jejich úkolem bude text doplnit a seřadit tak, jak by měl jít za sebou.

Obměna: texty lze mít i doplněné a to s chybami a úkolem žáků bude vyhledání chyb a jejich správné odůvodnění.

Pro opakování souhrnných pravopisných cvičení slouží Příloha 4 – Texty. Texty jsou převzaty z [CD-ROM] TERASOFT Český jazyk 3 Diktáty.

Běhací diktát

Zadání: učitel rozvěsí po třídě na různá místa text a úkolem žáků bude text přepsat do sešitu.

Obměna: učitel rozvěsí po třídě jeden stejný text, kde budou vynechané jevy. Úkolem žáků bude text přepsat do sešitu a vynechané jevy doplnit. (možno využít Přílohy 4)

Procvičování tvarů zájmena já, procvičování i/í, y/ý

Určeno pro: 5. – 9. ročník

Zadání: žáci si rozstříhají kartičky (je možno je podlepit tvrdým papírem nebo ztavit do folie pro větší uchovatelnost) nechají si je před sebou položené na lavici. Učitel říká jednotlivá slovní spojení nebo věty a žáci ukazují kartičky.⁸⁵ Příloha 5 – obsahuje připravené Karty pro žáky k rozstříhání.

⁸⁵ Srov. nápad VIŠKA kapitola 4.2.2 Kartičky I/Y.

4.3.2 Procvičování cizích/přejatých slov

Učitel vymyslí slova s cizími/přejatými slovy⁸⁶ a napíše je na papír. Ten potom rozstříhá a nechá vynechaná písmena pro doplnění problematického jevu. Úkolem žáků bude pravopisný jev doplnit a z druhé strany na kartičku napsat, co dané slovo znamená. Využít může slovníku spisovné češtiny, pravidel českého pravopisu, slovníku cizích slov apod. Předlohu karet s pravopisnou problematikou cizích/přejatých slov obsahuje Příloha 6 – Karty s cizími/přejatými slovy.

4.3.3 Osmisměrka na procvičení shody přísudku s podmětem

Zadání: každý žák dostane osmisměrku zaměřenou na procvičení shody přísudku s podmětem. Doplní vynechaná slova do slovních spojení tak, aby to dávalo smysl. Slova najde v osmisměrce. Z písmen, která zůstanou nevyškrtnutá, vyjde tajenka. Příloha 7 obsahuje řešení Osmisměrky na procvičení shody přísudku s podmětem.

⁸⁶ Výběr slov převzat z příručky *Chvilky s pravopisem* (2008: 57–58).

Osmisměrka na shodu přísudku s podmětem

Zadání: doplň vynechaná slova do slovních spojení tak, aby to dávalo smysl. Slova najdi v osmisměrce. Z písmen, která zůstanou nevyškrtnutá, vyjde tajenka.

J	S		P	A	L		Z	R	Á	L	
S	B	L	U	V	E	L	A	O	M		L
	Í	U	K	Y	T	Á	T	K	K	L	E
L	R	L	A	L		R	R	R	O	I	Č
A	A	P	L	É	L	H	O	Á	K	B	I
V	L	Y		T	A	Y	U	D	R	U	Ř
O		V	O	L	K	V	B	A	H	O	K
K	L	Z	A		Ň	Z	I	L	A	L	L
A	A	E	A	S	U	I	L		L	H	K
K	S	U	L	Č	K	A		,		U	
S	P	L	E/É	T	A	L		Ž	T	O	L
O	U	L	L	E	Z	L		M	I	M	Ě
P		L	E	Ž	Á	V		Ř	P	!	P

- Kořata po zemi,
- sněhové vločky se,
- třešně,
- děvčata písně,
- parníky,
- skály,
- děti,
- zloději,
- krtci chodbičky,
- stavitelé stavět most,
- trubači na fanfáry,
- úředníci zprávy,
- sojky z lesa,
- řidiči zboží,
- žabky u tůně,
- kohouti na dvoře,
- komáři,
- veverky po stromech,
- čmeláci a pyl,
- ženy turnaj,
- holky copánky ze svých vlasů.

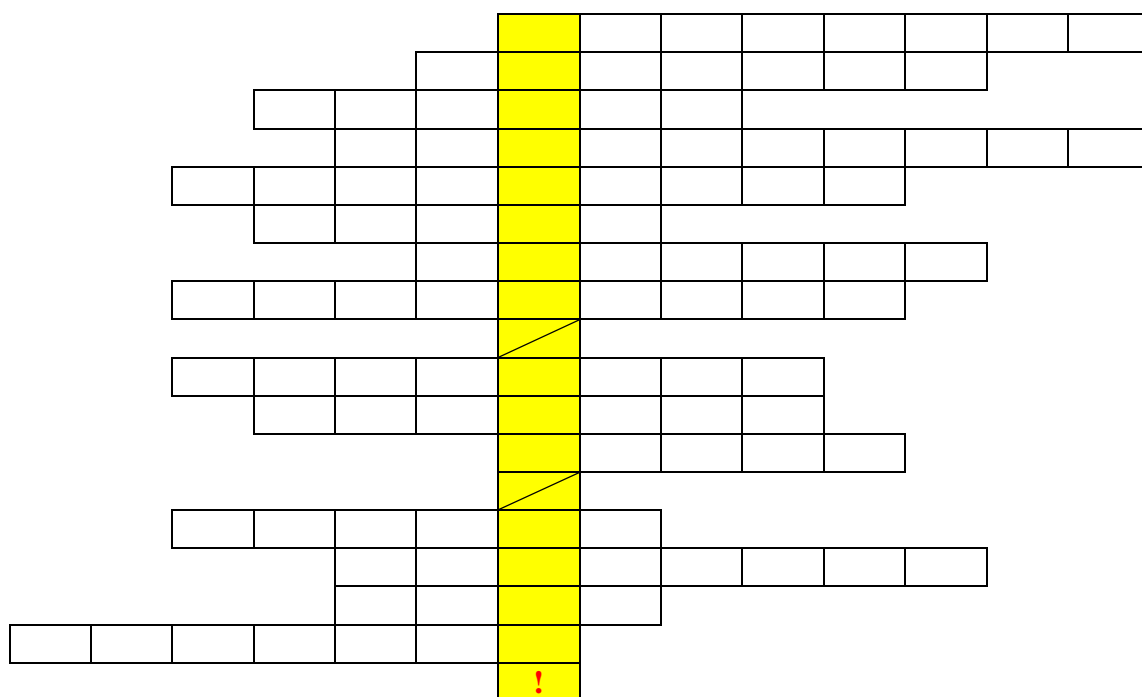
Slova pro doplnění: lezl-, splétal-, poskakoval-, vyplul-, zatroubil-, psal-, kokrhal-, vyhrál-, křičel-, sbíral-, pěl-, zrál-, vylétl-, začal-, hloubil-, zakuňkal-, bzučel-, přivážel-, okrádal-, sypal-, pukal-, bzučel-.

4.3.4 Křížovka na pravopis podstatných a přídavných jmen

Zadáni: každý žák dostane na papíře vytisknutou křížovku. Jejich úkolem bude luštit jednotlivé věty. Doplněvaná slova jsou zaměřena na pravopis podstatných a přídavných jmen. Kontrolu je nejlépe provést s vyučujícím a odůvodnit si pravopis doplňovaných problematických slov. Po správném doplnění všech jevů, vyjde žákům tajenka. Příloha 8 obsahuje řešení křížovky na pravopis podstatných a přídavných jmen.

Křížovka na koncovky podstatných a přídavných jmen

- 1) Někteřým žákům činí pravopis
- 2) Mezi ptáky nechyběl ani orel skalní.
- 3) Svůj příběh popiš jednoduchými
- 4) Pani učitelka nám ve škole četla Tyrolské elegie.
- 5) Babiččin šperk byl vyzdoben nejdražšími
- 6) kocourek se po narození přitulil ke svojí kočičí mamince.
- 7) V lese nastal boj mezi vztekl-m-
- 8) Mezi knihy patří F. L. Věk, Psohlavci, Temno.
- 9) Mezi balady patří Vodník, Polednice, Svatební košile ad.
- 10) Zkažené vynesla maminka z ledničky.
- 11) zásoby stačily celé rodince syslů.
- 12) Dědeček měl bolavé
- 13) Loď plula se stažen-m-
- 14) spolužák si ve třídě našel hned kamarády.
- 15) vlci roztrhali v lese malé zajíce.

5 Závěr

Tato diplomová práce s názvem *Výzkum žákovského pojetí pravopisné problematiky na 2. stupni základních škol* se zabývá důležitostí a relevantností gramatických jevů a gramatické korektnosti v současné komunikaci na druhém stupni základních škol.

Za důležitou skutečnost lze považovat zjištění, že žáci druhého stupně základní školy ovládají pravopisnou problematiku jako celku na dobré úrovni. Někteří respondenti přistupovali ze začátku k vyplňování dotazníku s pravopisným učivem s nechtí. Po přečtení textu se pustili do vyplňování a některé výsledky dosahovaly hodnot větších jak 90 % úspěšnosti (pro objasnění slouží tabulka 2 a 3).⁸⁷

Pravopisné učivo ze znalostí velkých a malých písmen žáci mají osvojené s menšími nedostatky. Jejich úspěšnost se pohybuje v průměru na 80 % (pro objasnění slouží tabulka 7).⁸⁸

Znalosti z oblasti psaní s, z u žáků druhého stupně jsou zvládnuty v průměru na 88 % úspěšnosti (pro objasnění slouží tabulka 10).⁸⁹ Lze soudit, že pravopis mají celkem osvojený, avšak nějaké nedostatky se v jednotlivých jevech objevují.

Z výzkumu pravopisných dovedností žáků ve psaní tvarů zájmena já lze usuzovat, že chlapci a dívky nemají pravopis dostatečně osvojený. Pravopisnou problematiku ovládají v průměru na 74 % (pro objasnění slouží tabulka 13).⁹⁰

Znalosti z psaní cizích/přejatých slov u všech sledovaných respondentů jsou v průměru zvládnuty na 79 % úspěšnosti (pro objasnění slouží tabulka 16).⁹¹ Žáci se dopouštějí v jednotlivých jevech mnoho hrubých chyb. Pravopis cizích/přejatých slov patří mezi těžší druhy pravopisu a je nutno ho s žáky pečlivě probírat a neustále opakovat.

Nejhorších výsledků žáci dosahují ve znalostech interpunkce. Čárky doplňují bez přemýšlení. Úspěšnost v dané problematice činí 61 % (pro objasnění slouží tabulka 19).⁹² Znalost z oblasti interpunkce patří k nejtěžším druhům pravopisného učiva. Proto jej žáci neovládají a problematika jim činí značné potíže.

⁸⁷ Viz str. 33-34.

⁸⁸ Viz str. 40.

⁸⁹ Viz str. 46.

⁹⁰ Viz str. 52.

⁹¹ Viz str. 58.

⁹² Viz str. 64.

Znalosti žáků o psaní shody přísudku s podmětem dosahují v průměru 72 % úspěšnosti (pro objasnění slouží tabulka 22).⁹³ Žáci sekundárních škol nemají správně osvojený pravopis, dopouštějí se značných chyb a to i v jednoduchých pravopisných jevech.

Úspěšnost v pravopisné problematice zaměřené na koncovky podstatných jmen činí v průměru 86 % (pro objasnění slouží tabulka 25).⁹⁴ Žáci znají poučení o pravopise v dané problematice, ale neumějí jej správně používat.

Poslední cvičení zabývající se pravopisnou problematikou koncovek přídavných jmen žáci druhého stupně ovládají v průměru na 75 % (pro objasnění slouží tabulka 28).⁹⁵ Ve většině případů docházelo k velkým chybám. Pravopis je nutno s žáky opakovat, procvičovat jednotlivé pravopisné jevy a upevňovat získané znalosti.

Předpokládaným přístupem by mělo být využívání počítače v českém jazyce. Žáci preferují ve vyučovacích hodinách práci s počítačem. Proto je dobré jej v hodinách využívat. Pokud učitel rozdává v tištěné podobě pravopisné cvičení, žáci k němu přistupují s nechtí. Jestliže se mohou pravopisnému cvičení věnovat na počítači (např. pomocí výukového CD ROMU) do práce se pouštějí s větší motivací a chutí pracovat. Žijeme v době moderní techniky, tak proč vyučovací hodiny nezpestřit a nevyučovat zábavněji, tudíž i efektivněji.

Někteří pedagogové přistupují k novým vyučovacím metodám neochotně, mají svůj zaběhnutý „osvědčený“ stereotyp učení a toho se drží. Záleží na osobnosti každého pedagoga, jakými metodami a formami práce bude děti vzdělávat a motivovat pro další vzdělávání.

Získané hodnoty představují pro společnost důležitý význam, hlavně v oblasti školství. Jednotlivé výsledky pravopisných dovedností respondentů mohou sloužit i do budoucna pro srovnání s dalším výzkumem pravopisného pojetí žáků sekundárních škol. Využití představuje důležitou hodnotu nejen pro začínající učitele, ale i pro učitele s mnohaletou praxí. Na základě sebraných údajů mohou vyučující porovnávat výsledky ostatních žáků na jiných typech sekundárních škol.

⁹³ Viz str. 71.

⁹⁴ Viz str. 76.

⁹⁵ Viz str. 82.

Literatura

Odborné a seriálové publikace

BARONE, H. – BUŠOVÁ, L. – CHALUPNÍKOVÁ, M. – PRCHALOVÁ, J. - TOBOLÍKOVÁ, V. *Cvičebnice českého jazyka aneb co byste měli znát ze základní školy*. Brno: Nakladatelství Didaktis spol.s.r.o., 2007. 248 s. ISBN 978-80-7358-084-1.

BRABCOVÁ, R. *Pravopis a tvarosloví. V čem často chybujeme*. KAVA – PECH 2010, 3. vydání. 96 s. ISBN 978-80169-17-9.

CVRČEK, V. a kolektiv autorů. *Mluvnice současné češtiny*. Nakladatelství Karolinum Praha, 2010. 354 s. ISBN 978-80-246-1743-5.

ČECHOVÁ, M. – OLIVA, K. – NEJEDLÝ, P. *Hrátky s češtinou*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 2007. 224 s. ISBN 97880-7235-340-3.

ČECHOVÁ, M. – STYBLÍK, V. *Čeština a její vyučování*. Praha: SPN, 1998. 264 s. ISBN 80-85937-47-6.

ČECHOVÁ, M. – ZIMOVÁ, L. *Pravopisné problémy žáků cizinců*. Český jazyk a literatura, 2004-2005, roč. 55, č. 2, s. 59-67.

DOBEŠOVÁ, V. – FIALOVÁ, V. *Průvodce českým jazykem aneb co byste měli znát ze základní školy*. Brno: Nakladatelství Didaktis spol.s.r.o., 2007. 104 s. ISBN 80-7358-019-5.

DOLEJŠÍ, P. *Základní pravopisné jevy a pravopisná pravidla s podrobným výkladem českého pravopisu*. Pelhřimov: Pavel Dolejší, vydavatelství a nakladatelství, 2005. 163 s. ISBN 80-86480-69-0.

EISLEROVÁ, J. *Český jazyk. Příprava k přijímacím zkouškám na střední školy*. Havlíčkův Brod. Čtvrtý dotisk 1. vydání 2007. 143s. ISBN 978-80-7200-733-2.

FRYDRYCHOVÁ, M. *Co chybí výuce pravopisu*. Český jazyk a literatura, 1993-1994, roč. 44, č. 1/2, s. 30-33.

GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. 207 s. ISBN 80-85931-79-6.

GREPL, M. a kol. *Příruční mluvnice češtiny*. Praha: Lidové noviny, 2003. 799 s. ISBN 80-7106-134-4.

HAUSER, P. – KLÍMOVÁ, K. – KNESELOVÁ, H. – MARTINEC, I. *Didaktika českého jazyka pro 2. stupeň ZŠ*. Brno: Masarykova univerzita, 2007. 139 s. ISBN 978-80-210-4244-5.

HAVRÁNEK, B. – JEDLIČKA, A. *Stručná mluvnice česká*. Praha: Nakladatelství Fortuna, 2002. 248 s. ISBN 80-7168-555-0.

HLAVÁČOVÁ, E. – SEDLÁČEK, B. *Český pravopis*. Praha: Blug, 1996. 112 s. ISBN 80-85635-66-6.

HLAVÁČOVÁ, E. a kol. *Přehled učiva českého jazyka a procvičování pravopisných jevů, s poučením a klíčem správnosti pro 6. – 9. ročník ZŠ a odpovídající ročníky gymnázia*. Praha: Blug 2010. 384s. ISBN 978-80-7274-016-1.

HOŠNOVÁ, E. – ŠMEJKALOVÁ, M. *Souhlásky tvrdé, měkké, obojetné, či písmena tvrdá, měkká, obojetná? Český jazyk a literatura*, 2008 – 2009, roč. 59, č. 2, s. 53-58.

HUBÁČEK, J. – JANDOVÁ, E. – SVOBODOVÁ J. *Čeština pro učitele*. Vademecum BOHEMIAE,s.r.o., 3 vydání, 2002. 324 s. ISBN 80-86041-30-1.

KALANDRA, F. – STRAKOVÁ, H. *Jak psát bez chyb aneb I pravopis se dá naučit*. CERM 2011. 214s. ISBN 978-80-7204-733-8.

KNESELOVÁ, H. *Rozbor pravopisných chyb v testech z českého jazyka*. Český jazyk a literatura, 1993-1994, roč. 44, č. 3-4, s. 65-69.

KOTEN, T. *Škola? V pohodě! Metody, hry a formy práce pro realizaci učiva, pro dosažení očekávaných výstupů a rozvoj klíčových kompetencí*. Nakladatelství Hněvín 2006. 288 s. ISBN 80-86654-18-4.

KOUŠOVÁ, N. *Chvilky s pravopisem pro 2. stupeň základních škol*. Praha: Fortuna, 2008. 144 s. ISBN 978-80-7373-023-9.

KROBOTOVÁ, M. – JODASOVÁ, H. *Základy českého pravopisu a pravopisná cvičení*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, PedF, 2002. 97 s. ISBN 80-244-0511-3.

- LINHART, J. a kol. *Správně česky*. Litvínov: Dialog, 2005. 320 s. ISBN 80-85843-55-2.
- MAŇÁK, J. – ŠVEC, V. *Výukové metody*. Brno: Paido 2003. 219s. ISBN 80-7315-039-5.
- MIKOŠOVÁ, V. *Nejčastější pravopisné chyby u žáků pátých ročníků*. Pedagogická orientace 2007, č. 2, s. 53-66.
- PECH, J. *Schůzky s češtinou aneb hezky česky*. Praha: Svoboda, 2007. 148 s. ISBN 978-80-205-0593-4.
- Pravidla českého pravopisu s kompletním zapracováním dodatku MŠMT ČR*. Dotisk prvního vydání. Computer Press, a.s. Brno, 2009. 480 s. ISBN 978-80-251-2252-5.
- PRŮCHA, J. *Pedagogický výzkum uvedení do teorie a praxe*. Praha: Karolinum, 1995. 132 s. ISBN 80-71-84-132-3.
- SEDLAČEK, M. *K vývoji českého pravopisu (část 1)*. Naše řeč, 1993, roč. 76, č. 1, s. 57-71.
- SEDLAČEK, M. *K vývoji českého pravopisu (Část 2)*. Naše řeč, 1993, roč. 76, č. 2, s. 120-138.
- SCHNEIDEROVÁ, E. *Jazykové hry a hříčky*. Praha: Portál, 2010. 120 s. ISBN 978-80-7367-657-5.
- SCHNEIDEROVÁ, E. *Zábavná cvičení z češtiny aneb kuna nese nanuk*. Praha: Albatros, 2008. 136 s. ISBN 978-80-00-02126-3.
- SKUTIL, M. a kol. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál 2011. 256s. ISBN 978-80-7367-778-7.
- SVOBODOVÁ, I. *O jednom diktátu*. Český jazyk a literatura, 1999-2000, roč. 50, č. 7-8, s. 181-183.
- SVOBODOVÁ, I. *O pravopisné kodifikaci*. Český jazyk a literatura, 2005-2006, roč. 56, č. 3, s. 138-139.
- SVOBODOVÁ, I. *Pravopis a počítač*. Český jazyk a literatura, 2001-2002, roč. 52, č. 5-6, s. 143-145.

SVOBODOVÁ, I. *Shoda přísudku s podmětem*. Český jazyk a literatura, 2010-2011, roč. 61, č. 1, s. 44-45.

SVOBODOVÁ, J. a kolektiv autorů. *Didaktika českého jazyka s komunikačními prvky*. Ostrava: Pedagogická fakulta 2003. 90 s. ISBN 80-7042-300-5.

TEREMOVÁ, L. Netradičné spôsoby opravovania pravopisných chýb ako prostriedok aktívnej výučby. In *Sborník tradiční a netradiční metody a formy práce ve výuce českého jazyka na základní škole*. Olomouc: UP, 2009. 406 s. ISBN 978-80-244-2240-4.

VÍŠKA, V. Metody a formy práce uplatitelné v jazykové složce předmětu český jazyk a literatura. In *Sborník tradiční a netradiční metody a formy práce ve výuce českého jazyka na základní škole*. Olomouc: UP, 2009. 406 s. ISBN 978-80-244-2240-4.

Výukové CD-ROMY

[CD-ROM] TERASOFT Český jazyk1 Pravopis

[CD-ROM] TERASOFT Český jazyk 2 Jazykové rozbor

[CD-ROM] TERASOFT Český jazyk 3 Diktáty

[CD-ROM] TERASOFT Český jazyk 4 Čeština pro 2. a více tříd

Internetové zdroje:

BOLDIŠ, J. *Boldis.cz : stránky o citacích podle ISO 690* [online]. 2001 [cit. 2010-11-26]. Dostupné z WWW: <<http://www.boldis.cz/citace/citace.html>>.

Citace 2.0: vše o citování literatury a dokumentů [online]. ©2004-2011 [cit. 2010-10-22]. Dostupné z WWW: <<http://www.citace.com/>>.

Digitální učební materiály RVP [online]. 2011 [cit. 2011-02-28]. Dostupné z WWW: <<http://dum.rvp.cz/index.html>>.

HUSA, J. *Diktáty.ewa.cz* [online]. 2009-2011 [cit. 2011-02-28]. Dostupné z WWW: <<http://diktaty.ewa.cz/diktold/>>.

KOTLANT, T. *Testpark.cz : online testy zdarma* [online]. 2005-2011 [cit. 2011-02-28]. Dostupné z WWW: <<http://www.testpark.cz/testy/cesky-jazyk> >.

Pravidla českého pravopisu [online]. 2011 [cit. 2010-08-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.pravidla.cz/>>.

SVOBODOVÁ, J. *Ostravská univerzita v Ostravě* [online]. 2003 [cit. 2010-10-14]. Pravopis jako integrovaná složka komunikačně pojaté výuky mateřštiny. Dostupné z WWW: <<http://www.osu.cz/fpd/kcd/dokumenty/dcj/ODKAZ%2035.pdf>>.

SVOBODOVÁ, J. *Ostravská univerzita v Ostravě* [online]. 2004 [cit. 2010-07-15]. Český pravopis a interpunkce. Dostupné z WWW: <http://www.osu.cz/fpd/kcd/dokumenty/pravopis_interpunkce.pdf>.

SVOBODOVÁ, J. *Ostravská univerzita v Ostravě* [online]. 2004 [cit. 2010-10-14]. Čeština jako mateřština. Dostupné z WWW: <<http://www.osu.cz/fpd/kcd/dokumenty/dcj/ODKAZ%206.pdf>>.

ÚJČ AV ČR, v. v. i. *Internetová jazyková příručka* [online]. ©2008 [cit. 2011-03-09]. Dostupné z WWW: <<http://prirucka.ujc.cas.cz/>>.

VÍŠKA, V. *Didaktické hry*. [online]. [cit. 2010-10-14]. Hry zaměřené na český jazyk. Dostupné z WWW: <<http://vviska.files.wordpress.com/2009/03/zabavne-formy.ppt/>>.

Seznam tabulek a obrázků

Tabulka 1: Dělení a počet respondentů.....	30
Tabulka 2: Souhrnné pravopisné cvičení (respondenti bez integrace)	33
Tabulka 3: Souhrnné pravopisné cvičení (integrování respondentů)	34
Tabulka 4: Souhrnné pravopisné cvičení (souhrn všech respondentů).....	34
Tabulka 5: Velká písmena (respondenti bez integrace).....	39
Tabulka 6: Velká písmena (integrování respondentů).....	40
Tabulka 7: Součet všech respondentů.....	40
Tabulka 8: Psaní s, z (respondenti bez integrace).....	45
Tabulka 9: Psaní s, z (integrování respondentů).....	46
Tabulka 10: Součet všech respondentů.....	46
Tabulka 11: Tvary zájmena já (respondenti bez integrace)	51
Tabulka 12: Tvary zájmena já (integrování respondentů).....	52
Tabulka 13: Součet všech respondentů.....	52
Tabulka 14: Cizí/přejatá slova (respondenti bez integrace).....	57
Tabulka 15: Cizí/přejatá slova (integrování respondentů).....	58
Tabulka 16: Souhrn všech respondentů	58
Tabulka 17: Interpunkce (respondenti bez integrace).....	63
Tabulka 18: Interpunkce (integrování respondentů).....	64
Tabulka 19: Souhrn všech respondentů	64
Tabulka 20: Shoda přísudku s podmětem (respondenti bez integrace)	69
Tabulka 21: Shoda přísudku s podmětem (integrování respondentů)	70
Tabulka 22: Souhrn všech respondentů	71
Tabulka 23: Koncovky podstatných jmen (respondenti bez integrace).....	75
Tabulka 24: Koncovky podstatných jmen (integrování respondentů).....	76
Tabulka 25: Souhrn všech respondentů	76
Tabulka 26: Koncovky přídavných jmen (respondenti bez integrace)	81
Tabulka 27: Koncovky přídavných jmen (integrování respondentů)	82
Tabulka 28: Souhrn všech respondentů	82

Obrázek 1: Psaní předpon s-, vz-	13
Obrázek 2: Výsledky souhrnného pravopisného cvičení.....	37
Obrázek 3: Výsledky cvičení zaměřeného na pravopis velkých a malých písmen	43
Obrázek 4: Výsledky pravopisné problematiky zabývající se psaním s, z.....	49
Obrázek 5: Výsledky pravopisného cvičení tvary zájmena já.....	55
Obrázek 6: Výsledky cvičení zaměřeného na pravopis cizích/přejatých slov	61
Obrázek 7: Vyhodnocení znalosti interpunkce	67
Obrázek 8: Výsledky cvičení shody přísudku s podmínkem	73
Obrázek 9: Výsledky cvičení na koncovky podstatných jmen	79
Obrázek 10: Výsledky cvičení koncovek přídavných jmen	85

Seznam příloh

Příloha 1: Dotazník – zadání.....	108
Příloha 2: Dotazník – řešení.....	110
Příloha 3: Interpunkce – zadání	112
Příloha 4: Texty na rozstříhání k procvičování souhrnného pravopisného cvičení	114
Příloha 5: Karty k vystřížení	120
Příloha 6: Karty s cizími/přejatými slovy	122
Příloha 7: Osmisměrka (procvičení shody přísudku s podmínkem)	125
Příloha 8: Křížovka na pravopis podstatných a přídavných jmen	126
Příloha 9: Ukázka vyplněných dotazníků	127

Příloha 1: Dotazník – zadání

Dotazník

1. Doplňte souhrnné pravopisné cvičení:

Poznámka: Místa, kde se má žák rozhodnout o doplnění čárky, jsou označena {}.

Procházka _eskou krajinou

Letošní prázdniny jsem _tráv_l se sv_m_ bl_zkým_ v překrásném koutě _eské _epubliky {} na _umav_. B_dlel_ jsme v b_valé m_sl_vně, která patřila mému strýci. B_la dokonale skryta mez_v_sokým_ strom_, neprostupným_ křov_nam_ {} a mláz_m. Pob_t nám poskytl mnohá dobrodružstv_. Ráno jsme brz_vstával_ a podnikal_v_lety do okol_ {}ob_voval_ temné les_ {}palouky a m_tiny {} lov_l_ ryb_ a pozoroval_zvěř. B_l_ jsme okouzlení _umavským_ hvozdy. Les b_l_ nejkrásnější v ra__ím slunci {} když se na pavučinách třp_til_ kapky ros_ {} pestří motýl_ již sháněl_ potravu a _v_šin se oz_val_l_bezný ptačí _pěv. B_lo to neuv_řitelné {} ale v potocích žil_i duhov_pstruz_ {} které jinde nenajdete. Ke konci našeho pob_tu jsme si v_pom_l_, že b_chom se měl_v_dat i k nedaleké ro_sedlině {} která nás lákala svou nepřístupností.

2. Doplňte správně velké či malé písmeno:

_parta _raha {s; p}

_ražský primátor {p}

_ino _etropol {k; m}

_ákladní kola __ořovicích {z; š; v; h}

_lice _ratří _pků {u; b; ě}

náčelník _rlí _ero {o; p}

před úsvitem _itřenka bledne {j}

žije v _lici_a _melnici {u; n; ch}

uložit do _eské _pořitelny {č; s}

zastoupeni byli _meričané a _rancouzi {a; f}

_lice _ipám {u; k; l}

podle _istiny _idských _ráv a _vobod {l; l; p; s}

_ové _ěsto_a _oravě {n; m; n; m}

_kres _eroun {o; b}

obchodní dům _otva {k}

osobní _utomobil _koda _avorit {a; š; f}

_alkánský _oloostrov {b; p}

hledět na _léčnou _ráhu {m; d}

_oupaliště _žbán {k; d}

_inárna __elené _áby {v; u; z; ž}

_aldštejnský _alác {v; p}

kniha _evatero _ohádek {d; p}

_itomyšlský rodák _edřich _metana {l; b; s}

3. A) Doplňte správně písmeno s nebo z:

_ dobrým úmyslem

_ přítelem

babička _ešedivěla

sejít _mysli

pořád si ne_těžuj

větný ro_bor

velký ro_díl

letadlo v_létlo

bolestný ro_chod

_lehka

slyšel píseň _rádia

_automatizovat výrobu

_píchnout si šaty

_nastydnutí

nebudu to _důrazňovat

znám se _každým

chce _pasit svět

pohled _okna

_vězení

_plodit potomstvo

maliny _ostružinami

B) Doplňte tvary zájmena já

nehlásili se ke m_

jde to mimo m_

teď m_ omluvte

poslechni m_

mluvil s ní o m_

ušetřil m_

opravdu se m_ to netýká

zbytečně m_ obtěžujete

m_ se nic nestane

zdá se ti někdy o m_

žalovala na m_

pro m_ za m_

zastav se u m_

pojď ke m_

opři se o m_

m_ tím neublížíš

m_ se to nelíbí

nezklamal se ve m_

4. Pravopis cizích/přejatých slov

s__non__ma	řecké m__ty	zdatný tur__sta
válečný konfl__kt	pojede m__krobusem	d__namický rozvoj
volební kom__se	s__lvestr se nám vydařil	k__logramové závaží
trag__cká bitva	ps__cholog	vegetar__án
studovat b__ologii	kop__rovací přístroj	prospěchové st__pend__um
l__r__cká a ep__cká díla	odešli z d__skotéky	závodní motoc__kl
	i__olace od světa	zelený c__příš

5. Interpunkce

a) Čivava { } která má svůj původ v Mexiku { } si svou okouzující povahou { } a zvláštní inteligencí velice rychle získá vaši náklonnost. b) Již před mnoha tisíci lety { } měla své předky u dávných středoamerických indiánů { } čivavy žily zvláště mezi Mayi { } a Aztéky. c) Těžko můžete na jiném plameni obdivovat { } tak velké množství druhů zbarvení srsti { } které sahá od bílé jako sníh { } přes zlatou { } hnědou { } až po modrou { } nebo černou. d) Máte-li již doma jiného psa { } nemusíte se bát { } že se čivava { } velmi společenské zvířátko { } s ním nesnese { } dokonce jeho společností bude určitě potěšena. e) Budete-li mít štěstí { } přijme větší pes roli ochránce maličké čivavy.

6. Doplňte koncovky ve shodě přísudku s podmětem

děti křičel__	vystupoval__ z auta	už jste umyl__ okna
ukazatelé byl__ publikováni	stovky návštěvníků shlédl__	lidojedi skončil__ obřad
listy knih se vytrhal__	lidé tančil__	Japonci uzavřel__ dohodu
lidé jim tleskal__	rajčata začal__ červenat	pily řezal__
domy se objevil__ v mlze	rozdmýchal__ oheň	světla se rozsvítil__
ohně plápolal__	automobily stál__ u chodníku	blížil__ jsme se k cíli
ženy vařil__	lidičky to slyšel__	houštiny na západě řídil__
družstva se zúčastnil__ soutěže	v zimě byl__ všechna hnízda	Sýkorovi přijel__
lovci střílel__ bažanty	opuštěna	

7. A) Doplňte koncovky podstatných jmen

tiché údol__	dojít až ke tvrz__	na zeměkoul__	hvězdné soustav__
pálené cihl__	odborné škol__	oblékl si košil__	vypadnout z kaps__
bušit kladiv__	lesní víl__	o Janu Husov__	vázat uzl__
v brloz__ch	rekreační chalup__	krájet cibul__	kyselé zel__
vzácné skladb__	s vodními šídl__	pod sedadl__	navštívit Povltav__
ochutnat pokrm__	světlo lamp__	z vysoké skál__	
voz__ byly naloženy	dobré zdrav__		

B) Doplňte koncovky přídavných jmen

sněhobíl__ poprašek	Seifertov__ verše	zdrav__ muž
o znám__ch hercích	Ježíšov__ učedníci	bratrov__ boty
štíhl__ch hochů	otcov__ zlozvyky	ve lv__ch spárech
vesel__m lidem	pronikav__ křik	s mil__mi rodiči
vynálezcov__ pokusy		
nov__ komín		
z Nerudov__ch básní		
mal__m chlapcům		
Petrov__ kamarádi		
učitelov__ žáci		

Příloha 2: Dotazník – řešení

Dotazník

1. Doplňte souhrnné pravopisné cvičení:

Procházka českou krajinou

Letošní prázdniny jsem strávil se svými blízkými v překrásném koutě České republiky {,} na Šumavě. Bydleli jsme v bývalé myslivně, která patřila mému strýci. Byla dokonale skryta mezi vysokými stromy, neprostupnými křovinami {} a mlázím. Pobyt nám poskytl mnohá dobrodružství. Ráno jsme brzy vstávali a podnikali výlety do okolí {,}objevovali temné lesy{,}palouky a mýtiny {,} lovili ryby a pozorovali zvěř. Byli jsme okouzleni šumavskými hvozdy. Les byl nejkrásnější v ranním slunci {,} když se na pavučinách třeptaly kapky rosy{,}pestití motýli již sháněli potravu a z výšin se ozýval líbezný ptačí zpěv. Bylo to neuvěřitelné{,} ale v potocích žili i duhová pstruzi {,} které jinde nenajdete. Ke konci našeho pobytu jsme si vzpomněli, že bychom se měli vydat i k nedaleké rozsedlině {,} která nás lákala svou nepřístupností.

Poznámka: Místa, kde se má žák rozhodnout o doplnění čárky, jsou označena {}.

2. Doplňte správně velké či malé písmeno:

Sparta Praha

pražský primátor

kino Metropol

Základní škola v Hořovicích

ulice Bratří Čapků

náčelník Orlí pero

před úsvitem jitřenka bledne

žije v ulici Na Chmelnici

uložit do České spořitelny

zastoupeni byli Američané a Francouzi

ulice K Lipám

podle Listiny lidských práv a svobod

Nové Město na Moravě

okres Beroun

obchodní dům Kotva

osobní automobil Škoda Favorit

Balkánský poloostrov

hledět na Mléčnou dráhu

koupaliště Džbán

vinárna U Zelené žáby

Valdštejnský palác

kniha Devatero pohádek

litomyšlský rodák Bedřich Smetana

3. A) Doplňte správně písmeno s nebo z:

s dobrým úmyslem

s přítelem

babička zešedivěla

sejít z mysli

pořád si nestěžuj

větný rozbor

velký rozdíl

letadlo vzlétlo

bolestný rozchod

zlehka

slyšel píseň z rádia

zautomatizovat výrobu

spíchnout si šaty

z nastydnutí

nebudu to zdůrazňovat

znám se s každým

chce spasit svět

pohled z okna

z vězení

zplodit potomstvo

maliny s ostružinami

B) Tvary zájmena já

nehlásili se ke mně

jde to mimo mě (i mne)

teď mě (i mne) omluvte

poslechni mě (i mne)

mluvil s ní o mně

ušetří mě (i mne)

opravdu se mě (i mne) to netýká

zbytečně mě (i mne)obtěžujete

mně se nic nestane

zdá se ti někdy o mně

žalovala na mě (i mne)

pro mě (i mne)za mě (i mne)

zastav se u mě (i mne)

pojď ke mně

opři se o mě (i mne)

mně tím neublížíš

mně se to nelíbí

nezklamal se ve mně

1. Pravopis cizích/přejatých slov

synonyma válečný konflikt volební komise tragická bitva studovat biologii lyrická a epická díla	řecké mýty pojedeme mikrobusem silvestr se nám vydařil psycholog kopírovací přístroj odešli z diskotéky izolace od světa	zdatný turista dynamický rozvoj kilogramové závaží vegetarián prospěchové stipendium závodní motocykl zelený cypřiš
--	--	---

2. Interpunkce

a) Čivava, která má svůj původ v Mexiku, si svou okouzující povahou a zvláštní inteligencí velice rychle získá vaši náklonnost. b) Již před mnoha tisíci lety měla své předky u dávných středoamerických indiánů, čivavy žily zvláště mezi Mayi a Aztéky. c) Těžko můžete na jiném plameni obdivovat tak velké množství druhů zbarvení srsti, které sahá od bílé jako sníh, přes zlatou, hnědou, až po modrou nebo černou. d) Máte-li již doma jiného psa, nemusíte se bát, že se čivava, velmi společenské zvířátko, s ním nesnese, dokonce jeho společností bude určitě potěšena. e) Budete-li mít štěstí, přijme větší pes roli ochránce maličké čivavy.

3. Shoda přísudku s podmětem

děti křičely ukazatelé byli publikováni listy knih se vytrhaly lidé jim tleskali domy se objevily v mlze ohně plápolaly ženy vařily družstva se zúčastnila soutěže lovci stříleli bažanty	vystupovali z auta stovky návštěvníků shlédly lidé tančili rajčata začala červenat rozdmýchali oheň automobily stály u chodníku lidičky to slyšeli v zimě byla všechna hnízda opuštěna	už jste umyli okna lidojedi skončili obřad Japonci uzavřeli dohodu pily řezaly světla se rozsvítila blížili jsme se k cíli houštiny na západě řídly Sýkorovi přijeli
---	---	---

4. A) Koncovky podstatných jmen

tiché údolí pálené cihly bušit kladivý v brlozích vzácné skladby ochutnat pokrmy vozy byly naloženy	dojít až ke tvrzi odborné školy lesní víly rekreační chalupy s vodními šídly světlo lampy dobré zdraví	na zeměkouli oblékl si košili o Janu Husovi krájet cibuli pod sedadly z vysoké skály	hvězdné soustavy vypadnout z kapsy vázat uzly kyselé zeli navštívit Povltaví
---	--	---	--

B) Koncovky přídavných jmen

sněhobílý poprašek o známých hercích štíhlých hochů veselým lidem vynálezcovy pokusy nový komín z Nerudových básní malým chlapcům Petrovi kamarádi	Seifertovy verše Ježíšovi učedníci otcovy zlozvyky pronikavý křik učitelovi žáci kozí mléko s čerstvým ovocem před starobylými hrady	zdravý muž bratrovy boty ve lvích spárech s milými rodiči mezi veselými lidmi Karlovy boty nosil tatínkovi oběd lékařovi asistenti
--	---	---

Příloha 3: Interpunkce – zadání

Najděte chyby v interpunkci

1. Váš oděv vyčistíme do 24. hodin.
2. Napadlo nás, že to bude nejspíš tím, že se právě chystáme hovořit o teple rodinného krbu.
3. První větší zkoušku dá se říci zatěžkávací jsem prodělali vloni.
4. Váš Jirka udělal podstatně víc chyb, než náš bratranec Mirek.
5. Amatéri dostali tolik peněz, jako předtím profesionálové.
6. Je nejvyšší čas, abychom si ujasnili koho představují a kdo se za nimi skrývá.
7. Otevření hranic k volnému cestování neznamena, že každý člověk si může jít přes hranice, kudy chce.
8. Do redakce našich novin stále docházejí dopisy čtenářů, věnované otázce sudetských Němců.

Interpunkce – řešení

Řešení:

1. *24 hodin* (významový rozdíl: 24. hodina = půlnoc)
2. *nejspíš tím, že...* (odkazovací výraz patří do řídicí věty)
3. *dá se říci zatěžkávací* – oddělit po obou stranách čárkami, pomlčkami, závorkami apod. (je to vsuvka)
4. *chyb než;*
5. *jako předtím* (než jako ve 4. a 5. větě nespojují věty, ale pouze připojují rozvíjející větné členy)
6. *abychom si ujasnili, koho představují* (čárka na rozhraní dvou vedlejších vět, druhá věta vedlejší je závislá na první)
7. ve větě nejsou chyby v interpunkci
8. *dopisy čtenářů věnované* (přívlastek těsný, je nutný vzhledem k základnímu sdělení)

(ČECHOVÁ A KOL.⁹⁶ 2007: 127)

⁹⁶ Další cvičení na procvičení interpunkční problematiky se nacházejí na str. 128.

Příloha 4: Texty na rozstříhání k procvičování souhrnného
pravopisného cvičení

TEXT A – zadání

Hastrman

Povídka Hastrman je kniha Aloise Jiráska, která vyšla v roce 1878. Neruda do této knihy uložil své vzpomínky na Alou, svou první lásku, kterou znal z dětství, kdy tato čtvrť vlastně tvořila svérázné město ve městě.

Povídky Aloise Jiráska nejsou jen vzpomínkami, jsou to i ostře vyzkoušené realistické obrázky lidí různých vrstev a charakterů. Za neobvyklým postavám, které se podivínsky chovají, se často skrývají citliví lidé.

Takto Neruda představil v povídce Hastrman pana Jiráska a jeho zeta, pana Jiráska. Avšak zatímco pan Jirásek se objevil v povídce jen jako jedna z postav, pan Jirásek je její hlavní postavou.

Je pečlivě vyzkoušen popis jeho zevnějšek a jeho zvyky a několikrát opakuje prouřidku o moři, která vzbuzuje dojem tajemna.

Poznámka: Místa, kde se má žák rozhodnout o doplnění čárky, jsou označena {}.

TEXT A – řešení

Hastrman

Povídka Hastrman je z knihy Povídky malostranské, která vyšla v roce 1878. Neruda do této knihy uložil své vzpomínky na Malou Stranu svého dětství, kdy tato čtvrť vlastně tvořila svérázné město ve městě. Povídky malostranské nejsou jen vzpomínkami, jsou to ostře vykreslené obrázky lidí různých vrstev a charakterů. Za neobvyklými postavami, které se podivínsky chovají, se často skrývají citliví lidé. Takto Neruda představil v povídce Hastrman pana Rybáře a jeho zetě, pana Šajlva. Avšak zatímco pan Šajvl se objeví mimochodem na konci povídky, je pan Rybář její hlavní postavou. Je pečlivě vykreslen, je popsán jeho zevnějšek a jeho zvyky a několikrát opakuje průpovídku o moři, která vyvolává dojem tajemna.

TEXT B – zadání

Král Ječmínek

Když král _vatopluk beze stop__m_zel {} _vol_l__oravané jeho nástupcem zemana {} který s_dl_l v _rop_ni. Nov_ král chtěl poznat všechny končiny své říše {} proto se v_dal na dlouhou cestu.

.....

Všude ho v_tal_ a hosti_ {} aby s_z_skal_ jeho přízeň. Král_ se bujně hodování a život v přep_chu tak zal_b_l, že i po návratu na _rop_ňský hra_ v radovánkách pokračoval. Prohýřil se sv_m_i hosty celé dny a noci.

.....

Královna ho marně pros_la {} aby si raději hleděl panovnických povi_ostí {} ale král jejích prose_ nedbal. Jednou se roz_lob-l a v_hnal královnu _ hradu. Královna se před jeho hněvem skryla v ječném lánu. Tam j_ i jeho s_náčka našl_ vesnické ženy.

.....

Vzal_ je do vs_ a královskému s_nkov_ dal_ jméno _ečm_nek. Nešťastný král už nikdy svého s_nka nespatrił. Od úst k ústům se však neslo proroctv_, že král Ječmínek se znovu ob_v_, až bude na zem_ nejhůře.

Poznámka: Místa, kde se má žák rozhodnout o doplnění čárky, jsou označena {}

TEXT B – řešení

Král Ječmínek

Když král Svatopluk beze stopy zmizel, zvolili Moravané jeho nástupcem zemana, který sídlil v Chropyni. Nový král chtěl poznat všechny končiny své říše, proto se vydal na dlouhou cestu. Všude ho vítali a hostili, aby si získali jeho přízeň. Králi se bujné hodování a život v přepychu zalíbily, že i po návratu na chropyšský hrad v radovánkách pokračoval. Prohýřil se svým hosty celé dny a noci. Královna ho marně prosila, aby si raději hleděl panovnických povinností, ale král jejích proseb nedbal. Jednou se rozlítl a vyhnal královnu z hradu. Královna se před jeho hněvem skryla v ječném lánu. Tam ji i jejího synáčka našly vesnické ženy. Vzaly je do vsi a královskému synkovi daly jméno Ječmínek. Nešťastný král už nikdy svého synka nespatriil. Od úst k ústům se však neslo proroctví, že král Ječmínek se znovu objeví, až bude na zemi nejhůře.

TEXT C – zadání

Jak jsem potkal ryb_

B_lo m_ tak kolem šesti. Bráškové m_ do své společnosti moc nebral_. Neb_l jsem jich hoden. Při hl_žel jsem jejich radovánkám _ dálky. V_tšinou jsem si na břehu řeky _erounky jenom cucal prst.

.....

Nejraději chodil _ugo s _irkou na ostrůvek {} kde chytl_ do ruky ryb_ v zelených řasách. Hugo b_l hezký a jemný. Jirka b_l pořízek a lump {} s kdekým se pral. Na ostrůvku rostl_ dlouhé {}čarokrásné {}zelené řas_ {} které se podobal_ rozpleteným vlasům říčního vodníka _skara. Ty vlas_ mu vlál_ po proudu {} jako b_ ležel utopený v žlutém písku.

.....

Občas na řasách rostl_ kv_tky {} nevím už {} jakou měl_ barvu {}snad růžovob_lou jako nev_sty. B_lo tu m_lko a v řasách se pásl_ {} jak na louce buchanky a berušky vodní.

.....

Parm_ _ ostatním_ rybam_ sem přijížděl_ a čapal_ po broučkách a mlaskal_ přitom {}jak prasátka. V té době nastoup_l _ bratři jen v trenýrkách a promakával_ řas_, až sáhl_ na tělo ryb_.

Poznámka: Místa, kde se má žák rozhodnout o doplnění čárky, jsou označena {}.

TEXT C – řešení

Jak jsem potkal ryby

Bylo mi tak kolem šesti. Bráškové mě do své společnosti moc nebrali. Nebyl jsem jich hoden. Přihlížel jsem jejich radovánkám z dálky. Většinou jsem si na břehu řeky Berounky jenom cucal prst. Nejraději chodil Hugo s Jirkou na ostrůvek, kde chytali do ruky ryby v zelených řasách. Hugo byl hezký a jemný. Jirka byl pořízek a lump, s kdekým se pral. Na ostrůvku rostly dlouhé, čarokrásné řasy, které se podobaly rozpleteným vlasům říčního vodníka Oskara. Ty vlasy mu vlály po proudu, jako by ležel utopený v žlutém písku. Občas na řasách rostly kvítky, nevím už, jakou měly barvu, snad růžovobílou jako nevěsty. Bylo tu mělko a v řasách se pásly jak na louce buchanky a berušky vodní. Parmy s ostatními rybami sem přijížděly a čapaly po broučkách a mlaskaly přitom jako prasátka. V té době nastoupili bratři jen v trenýrkách a promakávali řasy, až sáhli na tělo ryby.

Příloha 5: Karty k vystřížení

<p>MĚ MNE</p> <p>2. a 4. pád</p>	<p>MNĚ</p> <p>6. pád</p>
<p>MNĚ MI</p> <p>3. pád</p>	<p>Y/Ý</p>

	<p>MOŽNO DOPLNIT DALŠÍ PÍSMENA DLE POTŘEBY</p>
---	---

Slova pro doplňování: „*Překvapil mě, zapomněl na mě, hovořil o mně, přišel ke mně, hněvají se na mě, daroval to mně, vina bude na mně, nezačínajte beze mě, neříkej to mně, dotkl se mě, všichni se smáli mně, zastavte se pro mě, zklamali se ve mně, důvěřovat můžeš mně, přišel až po mně, nestarej se o mě.*“ (EISLEROVÁ 2007: 9)

„*M... se nechce nic psát, nebaví m... to, proč m... do toho pořád nutí, nudí m... to, o ... se nikdo starat nemusí, m... se nechce uklízet, nikdo to však za m... neudělá, všichni to svádějí jen na m..., m... nepořádek nevadí, m... to nepovídal, proč musí vyvolat k tabuli právě m..., podej m... ruku, jak ty m..., tak já tobě, m... už se dnes vůbec nechce učit, dejte m... všichni pokoj, už m... konečně být.*“ (SCHNEIDEROVÁ 2008: 39)

Příloha 6: Karty s cizími/přejatými slovy

i_olace od okolního světa	zdatný tur_sta	šikovný mechan_smus
odešli z d_skotéky	třída gymná_ia	pr_mář ch_rurg_cké klin_ky
impul_ivní chlapec	malíř impres_on_sta	akademický t_tul
filmový reži_ér	návštěvníci k_na	pyšná pr_ncezna

pr_ncip akce a reakce	demokrat_cká republika	má plod k_wi
příspěvek do disku_e	c_klus drobných skladeb	prasklá pneumat_ika
úspěšný polit_k	vybroušený d_amant	moudrý rab_n
d_plom z Karlovy un_ver_ity	r_ziko podnikání	sportovní kar_éra

západní kult_ra	prodloužený v_kend	státní arch_v
kr_t_cký postoj	předvedl neznámý tr_k	letištní term_nál
vypůjčit si skr_pta	kred_tní karta	zuřivá best_e
ant_b_ot_ka	amer_cký obchodník	n_kot_n

Příloha 7: Osmisměrka (procvičení shody přísudku s podmětem)

ŘEŠENÍ

Osmisměrka na shodu přísudku s podmětem

J	S	Y	P	A	L	Y	Z	R	Á	L	Y
S	B	L	U	V	E	L	A	O	M	I	L
Y	Í	U	K	Y	T	Á	T	K	K	L	E
L	R	L	A	L	Y	R	R	R	O	I	Č
A	A	P	L	É	L	H	O	Á	K	B	I
V	L	Y	Y	T	A	Y	U	D	R	U	Ř
O	I	V	O	L	K	V	B	A	H	O	K
K	L	Z	A	Y	Ň	Z	I	L	A	L	L
A	A	E	A	Š	U	I	L	I	L	H	K
K	S	U	L	Č	K	A	I	,	I	U	A
S	P	L	E/É	T	A	L	Y	Ž	T	O	L
O	U	L	L	E	Z	L	A	M	Í	M	Ě
P	I	L	E	Ž	Á	V	I	Ř	P	!	P

- Kořata *lezla* po zemi,
- sněhové vločky se *sypaly*,
- třešně *zrály*,
- děvčata *pěla* písně,
- parníky *vypluly*,
- skály *pukaly*,
- děti *křičely*,
- zloději *okrádali*,
- krtci *hloubili* chodbičky,
- stavitelé *začali* stavět most,
- trubači *zatroubili* na fanfáry,
- úředníci *psali* zprávy,
- sojky *vylétly* z lesa,
- řidiči *přivázeli* zboží,
- žabky *zakuňkaly* u tůně,
- kohouti na dvoře *kokrhali*,
- komáři *bzučeli*,
- veverky *poskakovaly* po stromech,
- čmeláci *bzučeli* a *sbírali* pyl,
- ženy *vyhrály* turnaj,
- holky *splétaly* copánky ze svých vlasů.

Tajenka: Jsem to ale šikula, už to umím!

Příloha 8: Křížovka na pravopis podstatných a přídavných jmen

ŘEŠENÍ

				P	R	O	B	L	É	M	Y
			D	R	A	V	Ý	M	I		
	V	Ě	T	A	M	I					
		H	A	V	L	Í	Č	K	O	V	Y
D	R	A	H	O	K	A	M	Y			
	S	L	E	P	Ý						
			L	I	Š	K	A	M	I		
J	I	R	Á	S	K	O	V	Y			
E	R	B	E	N	O	V	Y				
	S	A	L	A	M	Y					
				S	Y	S	L	Í			
	K	L	O	B	Y						
			P	A	CH	T	A	M	I		
			N	V	Ý						
H	L	A	D	Í							
				!							

Tajenka: Pravopis nás baví!

Příloha 9: Ukázka vyplněných dotazníků

Pohlaví: Dívka Věk: 14 Třída: 9 C

Dotazník

1. Doplňte souhrnné pravopisné cvičení:
Pravidlo: Města, kde se má šlák rozhodnout o doplnění čárky, jsou označena {}.
 Procházka českou krajinou
 Letošní prázdniny jsem strávil se svými blízkými v překrásném koutě české republiky {} na úmavě Býdletě, jsme v bývalé myslivně, která patřila mému strýci. Býdla dokonale skryta mezi vysokými stromy, neprosypným křovím {} a mlázem. Pobyt nám poskytl mnohá dobrodružství. Ráno jsme brzy vstávali a podnikali výlety do okolí {} obývali; temné lesy {} palouky a mýtiny {} lovívali ryby a pozorovali zvěř. Býdla jsme okouzleni čumavskými hvozdy. Les býl nejkrásnější v našem slunci {} když se na pavučinách třpytily kapky ros, pestří motýli již sháněli potravu a z vyšší se ozvali bezný ptáci zpěv. Býdlo to neuvěřitelné {} ale v potocích žili i duhovi pastuzi {} které jinde nenajdete. Ke konci našeho pobytu jsme si vzpomněli, že bychom se měli vydat i k nedaleké rozsedlině {} která nás lákala svou nepřístupností.

2. Doplňte správně velké či malé písmeno:

Sparta Praha {s; p}	úroveň {t; s; t; o; r; a; v; e; } {n; m; n; n; m}
pražský primátor {p}	okres Jeroun {o; b}
úino {t; e; p; o; l; } {k; m}	obchodní dům {o; t; a; } {k}
Základní škola v Hořovicích {z; š; v; h}	osobní automobil Škoda Favorit {a; š; f}
úlice {r; a; t; i; } {a; p; k; } {u; b; e}	Balkánský poloostrov {b; p}
názevník {r; i; } {e; r; o; } {o; p}	hledět na {l; e; c; n; o; u; } {r; á; h; u; } {m; d}
před úsvitem {t; i; t; e; n; a; } {b; l; e; d; n; e; } {j}	zoupaliště {t; i; } {b; á; n; } {k; d}
žije v úlici {h; a; } {m; e; l; n; i; c; } {u; n; c; h}	v úinámě {t; } {z; e; l; e; n; é; } {z; á; b; y; } {v; u; z; z}
uložit do {e; s; k; é; } {s; p; o; i; t; e; l; n; y; } {t; e; s}	v úaldstejný púalác {v; p}
zastoupení byli {m; e; r; i; c; á; n; e; } a {r; a; n; c; o; u; z; i; } {a; f}	knihna {e; v; a; t; e; r; o; } {p; o; h; á; d; e; k; } {d; p}
úlice {t; } {t; } {p; á; m; } {u; k; l}	{t; i; m; y; s; k; ý; } {r; o; d; á; k; } {t; e; d; r; í; c; h; } {m; e; t; a; n; a; } {t; b; s}
podle {t; i; t; i; n; y; } {l; í; d; s; k; ý; c; h; } {p; r; á;v; a; } {s; v; o; b; o; d; } {t; l; p; s}	

3. A) Doplňte správně písmeno s nebo z:

ú dobrým úmyslem	letadlo vzlétlo	nebudu to zdůrazňovat
ú přítel	bolestný rozhod	znám se ú každým
babička z ešedivěla	z úlehka	chce spatit svět
sejít z mysli	slyšel píseň z rádia	pohled z okna
poříd si neútěžuj	z automatizovat výrobu	z vězení
větný rozbor	zpechnout si šaty	zplodit potomstvo
velký rozdíl	z nastýdnuti	maliny ú ostružinami

B) Doplňte tvary zájmena já

nehlásili se ke m _ě	opravdu se m _ě to netýká	zastav se u m _ě
jde to mimo m _ě	zbytečně m _ě obtěžujete	pojď ke m _ě
teď m _ě omluvte	m _ě se nic nestane	opři se o m _ě
poslechni m _ě	zná se ti někdy o m _ě	m _ě tím neublížíš
mluvil s ním o m _ě	žalovala na m _ě	m _ě se to nelíbí
ušetři m _ě	pro m _ě za m _ě	nezklamal se ve m _ě

Pohlaví: Věk: Třída:

4. Pravopis cizích/přejatých slov

s ú non ú ma	řecké m ú ty	zlatný tur ú sta
válečný konfl ú kt	pojede me m ú krobusem	d ú namický rozvoj
volební kom ú se	s ú lvestr se nám vydáril	k ú logramové závaží
stud ú cká bitva	ps ú cholog	vegetár ú n
trudovat b ú ologii	kop ú rovaci přístroj	prospěchové st ú pend ú um
f ú r ú cka a ep ú cká díla	odešli z d ú skotěky	závodní motocykl
	ú olace od světa	zelený c ú přis

5. Interpunkce

a) Čivava která má svůj původ v Mexiku; si svou okouzující povahou a zvláštní inteligencí velice rychle získá vaší náklonnost. b) Již před mnoha tisíci lety měla své předky u dávných středoamerických indiánů čivavy žily zvláště mezi Mayi a Aztěky. c) Těžko můžete na jiném plameni obdivovat tak velké množství druhů zbarvení srsti; které sahá od bílé jako sniř; přes zlatou; hnědou až po modrou nebo černou. d) Máte-li již doma jiného psa; nemusíte se bát; že se čivava; velmi společenské zvířátko; s ním nesnese; dokonce jeho společnosti bude určitě potěšena. e) Budete-li mít štěstí; přijme větší pes roli ochránce malické čivavy.

6. Doplňte koncovky ve shodě přísudku s podmětem

děti křičel ú	vystupoval ú z auta	už jste umyl ú okna
ukazatele byl ú publikování	stovky návštěvníků shlédly	lidojedi skončil ú obřad
listy knih se vytrhal ú	lidé tančil ú	Japonci uzavřel ú dohodu
lidé jim tleskal ú	rajčata začal ú červenat	pily řezal ú
domy se objevl ú v mlze	rozmýchal ú oheň	světla se rozsvítla
ohně plápolal ú	automobily stál ú u chodníku	blížil ú jsme se k cíli
ženy vařil ú	lidičky to slyšel ú	houštiny na západě řídil ú
družstva se zářestní ú soutěže	v zimě byl ú všechna hnízda	Sýkorovi přijel ú
lovci střelil ú hažanty	opuštěna	

7. A) Doplňte koncovky podstatných jmen

tiché údol ú	dojit až ke tvrz ú	na zeměkou ú	hvězdné soustav ú
pálené cihl ú	odborné škol ú	oblékl si košil ú	vypadnout z kaps ú
bušit klavir ú	lesní vil ú	o Janu Husov ú	vázat uzl ú
v brloz ú ch	rekreační chalup ú	krájet cibul ú	kyselé zel ú
vzácné skladb ú	s vodními šidl ú	pod sedadl ú	navštívit Povltav ú
ochutnat pokrm ú	světlo lamp ú	z vysoké skál ú	
voz ú byly naloženy	dobré zdrav ú		

B) Doplňte koncovky přídavných jmen

sněhobíl ú poprušek	Seifertov ú verše	zdrav ú muž
o znám ú ch herech	Jeřáb ú úředníci	bratrov ú boty
stihl ú ch hoch	otecov ú zlozvyky	ve lv ú ch spárech
vesel ú m lidem	pronikav ú křik	s ml ú m rodíci
vynálezcov ú pokusy	učitelov ú žáci	mezi vesel ú m lidmi
nov ú komín	koz ú mléko	Karlov ú boty
z Nerudov ú ch básní	s čerstv ú m ovocem	nosil ú tatínkov ú oběd
malý m chlapec ú m	před starobyl ú mi hrady	lékařov ú asistenti
Petrov ú kamarádi		

Dotazník

1. Doplňte souhrnné pravopisné cvičení:

Poznámka: Místa, kde se má žák rozhodnout o doplnění čárky, jsou označena {}.

Procházka českou krajinou

Letošní prázdniny jsem strávil se svými blízkými v krásném koutě české republiky na úmavě. B. dle jsme v b. valé m. s. l. vně, která patříla mému strýci. B. la dokonale skryta mezi v. s. kým i stromy, neprostupným křovínam. {} a mlázim. Pobyt nám poskytl mnohá dobrodružství. Ráno jsme brzy vstávali a podnikali výlety do okolí {} ohovárali temné lesy {} palouky a mačiny {} lovili ryba, a pozorovali zvěř. B. l. jsme okouzleni úmavským hvězdy. Les b. l. nejkrásnější v r. s. ím slunci {} když se na pávučinách t. p. íl i kapky ros. {} pětří motýl i již sháněl potravu a v. v. šin se oz. val l / bezný ptáčí p. v. B. lo to neuřititelné {} ale v potocih žil i duhová pstruz {} které jinde nenajdete. Ke konci našeho pobytu jsme si v. z. pom. i. l. že b. chom se měl. v. ídat i k nedaleké ro. šedlině {} která nás lákala svou nepřístupností.

2. Doplňte správné velké či malé písmeno:

Table with 2 columns: words with missing letters and their correct forms. Includes words like 'část', 'pražský', 'metropol', 'okolo', 'raťák', 'náčelník', 'žije', 'uložit', 'zastoupení', 'podle', 'letadlo', 'bolestný', 'lehka', 'slyšel', 'příchout', 'nastýdnutí', 'nebudu', 'znám', 'chce', 'pohled', 'vězení', 'plodit', 'maliny'.

3. A) Doplňte správné písmeno s nebo z:

Table with 3 columns: words with missing s/z and their correct forms. Includes words like 'dobrým', 'přítelem', 'babička', 'sejít', 'pořadí', 'větný', 'velký', 'letadlo', 'bolestný', 'lehka', 'slyšel', 'příchout', 'nastýdnutí', 'nebudu', 'znám', 'chce', 'pohled', 'vězení', 'plodit', 'maliny'.

B) Doplňte tvary zájmena já

Table with 2 columns: sentences with missing pronouns and their correct forms. Includes words like 'nehlásili', 'jde', 'teď', 'poslechni', 'mluvil', 'ušetři'.

4. Pravopis cizích/přejatých slov

Table with 3 columns: words in Czech script and their correct spellings. Includes words like 'konflikt', 'kroubem', 'cholog', 'skotěky', 'díla', 'turista', 'rozvoj', 'závazi', 'vegetar', 'pendulum', 'závodní', 'zelený'.

5. Interpunkce

a) Čivavka která má svůj původ v Mexiku si svou okouzující povahou a zvláštní inteligenci velice rychle získala vaši náklonnost. b) Již před mnoha tisíci lety měla své předky u dávných středoamerických indiánů čivavy žily zvláště mezi Mayy a Aztěky. c) Těžko můžete na jiném plameni obdivovat tak velké množství druhů zbarvení srsti které sahá od bílé jako sněhu přes zlatou až po modrou nebo černou. d) Máte-li již doma jiného psa nemusíte se bát že se čivavka velmi společenské zvířátko s ním nesnese. dokonce jeho společnosti bude určité pošetena. e) Budete-li mít štěstí přijme větší pes roli ochránce maličké čivavy.

6. Doplňte koncovky ve shodě přísudku s podmětem

Table with 3 columns: sentences with missing endings and their correct forms. Includes words like 'křičel', 'byl', 'vyrhal', 'tleskal', 'plápolal', 'vařil', 'střílel', 'vystupoval', 'shlédl', 'tančil', 'začal', 'rozdmýchal', 'stáli', 'slyšeli', 'opuštěna', 'umyl', 'skončil', 'obřad', 'uzavřel', 'fezal', 'rozsvítila', 'blížili', 'přijel'.

7. A) Doplňte koncovky podstatných jmen

Table with 3 columns: words with missing endings and their correct forms. Includes words like 'údolí', 'cihly', 'kladiv', 'brázoch', 'skladb', 'ochutnat', 'naloženy', 'tvrz', 'školy', 'vily', 'chalupy', 'sídl', 'lampy', 'zdraví', 'zeměkou', 'košil', 'Husov', 'cibul', 'sedadl', 'skal'.

B) Doplňte koncovky přídavných jmen

Table with 3 columns: words with missing endings and their correct forms. Includes words like 'poprašek', 'hercích', 'hochů', 'lidem', 'pokusy', 'komín', 'básni', 'chlapcům', 'kamarádí', 'Seifertovy', 'učedníci', 'zlozvyky', 'křik', 'žáci', 'mléko', 'ovocem', 'hrady', 'muž', 'boby', 'spárech', 'rodiči', 'lidmi', 'boby', 'oběd', 'asistenti'.

Pohlaví: obě

Věk: 13

Třída: 8.B

Dotazník

51.

1. Doplňte souhrnné pravopisné cvičení:

Poznámka: Místa, kde se má táž rozhodnout o doplnění čárky, jsou označena {}

Procházka českou krajinou

Letošní prázdniny jsem ztrávil se svými blízkými v překrásném koutě české republiky na úmavě. Bydlel jsem v bývalé myslivně, která patřila mému strýci. Byla dokonale skryta mezi vysokými stromy, neprostupnými křovinatými {} a mlázím. Pobyt nám poskytl mnohá dobrodružství. Ráno jsme brzy vstávali a podnikali výlety do okolí {} obývali temné lesy {} palouky a myšiny {} lovili ryby a pozorovali zvěř. Byli jsme okouzlení úmavskými hvozdy. Les byl nejkrásnější v rájím slunci {} když se na pavučinách třeptaly kapky rosy {} pestří motýli již sháněli potravu a z vyšší se ozývali bezný ptáci zpěv. Bylo to neuvěřitelné {} ale v potocích žil i duhový prstevník {} které jinde nenajdete. Ke konci našeho pobytu jsme si vzpomněli, že bychom se měli vydat i k nedaleké rojedině {} která nás lákala svou nepřístupností.

2. Doplňte správné velké či malé písmeno:

Sparta Praha {s; p}
pražský primátor {p}
Vinořetopole {k; m}
základní škola v Hofovicích {z; š; v; h}
lice v Praze {a; p; k; ě}
náčelník Čelácko {o; p}
před úsvitem třenka bídně {j}
žije v ulici čmelnicí {u; n; ch}
uložit do české pořitelny {č; s}
zastoupení byli Američané a Francouzi {a; ň}
lice v Praze {u; k; l}
podle šesti lidských práv a zákonů {t; l; p; s}

Nové Jičesto pařovavě {n; m; n; m}
okres Peroun {o; b}
obchodní dům Koryva {k}
osobní automobil Kodak {a; š; f}
balkánský poloostrov {b; p}
hledět na mětnou ráhu {m; d}
koupaliště Libbáb {k; d}
vinárna u Zelené Láby {v; u; z; z}
Valdštejnský palác {v; p}
kniha Devatero pohádek {d; p}
litomyšlský rodák Bedřich Šmetana {l; b; s}

3. A) Doplňte správné písmeno s nebo z:

dobrým úmyslem
přitelem
babička z ešedivěla
scít z myslí
pořad si nezřezuj
větný rozbob
velký rozdil

letadlo vzléto
bolestný rozchod
zlehka
slyšel píseň z rádia
zautomatizovat výrobu
zřpichnout si šaty
zastydnuti

nebudu z důrazňovat
znám se s každým
chce zpsát svět
pohled z okna
z vězení
zplodit potomstvo
maliny z ostružinami

B) Doplňte tvary zájmena já

nehlásili se ke mě
jde to mimo mě
teď mě omluvte
poslechni mě
mluvil s ní o mě
ušetřil mě

opravdu se mě to netýká
zbytečně mě obtěžujete
mě se nic nestane
zda se ti někdy o mě
žalovala na mě
pro mě za mě

zastav se u mě
pojd' ke mě
opři se o mě
mě s tím neublížíš
mě se to nelíbí
nezkřámal se ve mě

Pohlaví:

Věk:

Třída:

4. Pravopis cizích/přejatých slov

poníma
volební komit
volební komise
tragická bitva
studovat bibliologii
tráčka epická díla

řecké měty
pojedeme m krobusem
s invest se nám vydařil
psicholog
kopírovací přístroj
odešli z diskotéky
izolace od světa

zdatný turista
dynamický rozvoj
kogramové závaží
vegetarián
prospěchové stipendium
závodní motocykl
zelený cpráš

5. Interpunkce

a) Čivava která má svůj původ v Mexiku si svou okouzující povahou a zvláštní inteligencí velice rychle získá vaši náklonnost. b) Již před mnoha tisíci lety měla své předky u dávných středoamerických indiánů čivavy žily zvláště mezi Mayi a Aztéky. c) Těžko můžete na jiném plameni obdivovat tak velké množství druhů zbarvení srsti které sahá od bílé jako sníh přes zlatou hnědou až po modrou nebo černou. d) Máte-li již doma jiného psa, nemusíte se bát že se čivava velmi společenské zvířátko s ním nesnese, dokonce jeho společností bude určitě potěšena. e) Budete-li mít štěstí přijme větš pes roli ochránce malých čivavy.

6. Doplňte koncovky ve shodě přísudku s podmětem

děti křičel
ukazatelé byli publikováni
lidé jim tanečtili
domy se objevily v mlze
ohně plápolal
ženy varily
družstva se zúčastnil
lovci stíleli bazantů

vystupoval z auta
stovky návštěvníků shlédly
lidé tanečtili
rajčata začala červenat
rozdmýchal oheň
automobily stály u chodníku
lidičky to slyšely
v zimě byl většina hnízda
opuštěna

už jste umyl okna
lidé jedli skončily obřad
Japonci uzavřeli dohodu
pily řezaly
světla se rozsvítili
blížily jsme se k cíli
houštiny na západě řidi
Sýkorovi přijeli

7. A) Doplňte koncovky podstatných jmen

tiché údolí
pálené cihly
busň kladiv
v brkoz ch
zvácné skladby
ochutnat pokrm
voz byly naloženy

dojit až ke tvrz
odborné škol
lesní víř
rekreační chalup
s vodními šidly
světlo lamp
dobré zdraví

na zeměkouli
oblékl si košili
o Janu Husov
krájet cibul
pod sedadly
z vysoké skály

hvězdné soustavy
vypadnout z kapsy
vázat uzly
kyselé zelí
navštívit Povltav

B) Doplňte koncovky přídavných jmen

sněhobílý poprašek
o známých hercích
šuhulích hochů
veselím lidem
vynálezcov pokusy
novými komín
z Nerudových básní
malými chlapci
Petrovi kamarádi

Seifertovy verše
Jeřňšov úředníci
otcovy zrcovky
pronikavý drák
učitelovy žáci
kozí mléko
s čerstvým ovocem
před starobylými hrady

zdravý muž
bratrové boty
ve tvých spárech
s milými rodiči
mezi veselými lidmi
Karlovy boty
nosil tašinkov oběd
lékařovy asistenti

39

Pohlaví: chlapec

Věk: 14 let

Třída: IX C

Dotazník

1. Doplňte souhrnné pravopisné cvičení:

Poznámka: Místa, kde se má ták rozhodnout o doplnění čárky, jsou označena {}.

Procházka českou krajinou

Letošní prázdniny jsem trávil se svými blízkými v překrásném koutě české republiky na úmavě. Bědile jsme v bovalé mládež, která patříla mému strýci. Běla dokonale skryta mezi vysokými stromy, neprostupným křovím a mlázem. Pobyt nám poskytl mnohá dobrodružství. Ráno jsme brzo vstávali a podnikali výlety do okolí obkložením temné lesy palouky a mýtiny. lovili rybníky a pozorovali zvěř. Běla jsme okouzleni úmavským hvězdy. Les byl nejkrásnější v rážím slunci když se na pavučinách třpytila kapky rosy. pestří motýli již shánějí potravu a vší se ozval bezný ptáčí zpěv. Bělo to neuvěřitelné ale v potociích žil i duhová pstruz, které jinde nenajdete. Ke konci našeho pobytu jsme si vzpomínali, že bychom se měli vrátit i k nedaleké rozsedlině která nás lákála svou nepřístupností.

2. Doplňte správné velké či malé písmeno:

šparta Praha {s; p}	Nové Město a Horavě {n; m; n; m}
pražský primátor {p}	okreseroun {o; b}
ino{etropol {k; m}	obchodní dům {otva {k}
Základní kola, Hořovicích {z; s; v; h}	osobní automobil Skoda Favorit {a; s; f}
alice Bratří Čapků {u; b; č}	alkánský poloostrov {b; p}
názebník {třl žero {o; p}	hledět na věčnou ráhu {m; d}
před úsvitem třenka bledne {j}	oupaliště žbán {k; d}
žije v lici a mělnici {u; n; ch}	inárna, Zelené žaby {v; u; z; ž}
uložit do české poštovní {č; s}	aldštejnský alác {v; p}
zastoupení byli američané a francouzi {a; f}	kniha evatero ohádek {d; p}
lice a lipám {u; k; l}	itomyslský rodák Bedřich metana {t; b; s}
podle listiny lidských práv a vobod {t; l; p; s}	

3. A) Doplňte správné písmeno s nebo z:

dobrým úmyslem	letadlo v létlo	nebudu to důrazňovat
přítelem	bolestný rozechod	znám se každým
babička z esedivěla	lehka	chce pasit svět
sejít z myslí	slyšel píseň z rádia	pohled z okna
pořád si nezřbuj	automatizovat výrobu	z vězení
věčný rozběr	připchnout si šaty	plodit potomstvo
velký rozdl	nastydnutí	maliny ostružinami

B) Doplňte tvary zájmena já

nehlásili se ke mě e	opravdu se mě to netýká	zastav se u mě
jde to mimo mě e	zbytečně mě obtěžujete	pojď ke mě n e
teď mě omluvte	mě se nic nestane	opři se o mě
poslechni mě e	zdá se ti někdy o mě e	mým neublížís
mluvil s ní o mě e	žalovala na mě e	mě se to nelíbí
ušetř mě e	pro mě za mě e	neklamla se ve mě e

Pohlaví:

Věk:

Třída:

4. Pravopis cizích/přejatých slov

S nona ma	řecké m ty	zlatný tur sta
válečný/konfl kt	pojedeme m krobusem	d namický rozvoj
volební kom se	svest se nám vydařil	k logramové zvaží
trag cká bitva	ps cholog	vegetar án
studovat b ologii	kop rovací přístroj	prospěchové st pend um
l r cká a ep cká díla	odešl z skotěky	závodní motocykl
	olace od světa	zelený e přís

5. Interpunkce

a) Čivava, která má svůj původ v Mexiku si svou okouzující povahou a zvláštní inteligencí velice rychle získá vaši náklonnost. b) Již před mnoha tisíci lety měla své předky u dávných středoamerických indiánů. Čivavy žily zvláště mezi Mayi a Aztěky. c) Těžko můžete na jiném plameni obdivovat tak velké množství druhů zbarvení srsti, které sahá od bílé jako sníl, přes zlatou, hnědou, až po modrou nebo černou. d) Máte-li již doma jiného psa, nemusíte se bát, že se čivava velmi společenské zvířátko, s ním nesnese dokonce jeho společnosti bude určitě potěšena. e) Budete-li mít štěstí, přijme větší pes roli ochránce malické čivavy.

6. Doplňte koncovky ve shodě přísudku s podmětem

děti křičel	vystupoval z ruta	už jste umyl okna
ukazatele býi publikování	stovky návštěvníků shlédli	lidojedi skončil obřad
listy knih se vytrhal	lidé tančil	Japonci uzavřel dohodu
lidé jim tleskali	rajčata začal červenat	pily feznal
domy se objevily v mlze	rozdmýchal oheň	světla se rozsvítla
ohně plápolal	automobily stál u chodníku	blížil jsme se k cíli
ženy vařil	lidičky to slyšeli	houštiny na západě řídil
družstva se zápasnil, součte	v zimě byl všechna hrázda	Sýkorovi přijel
lovci střelil bažanty	opuštěna	

7. A) Doplňte koncovky podstatných jmen

tiché údol	dojít až ke tvrzi	na zeměkouli	hvězdné soustavy
pálené cihly	odborné škol	oblekl si košil	vypadnout z kaps
bušit klavír	lesní vil	o Janu Husov	vázat uzel
v brlozch	rekreační chalupy	krájet cibul	kyselé zel
vznicné skladby	s vodními sídli	pod sedadl	navštívit Povltav
ochumlat pokrm	světlo lamp	z vysoké skál	
voz, byly naloženy	dobré zdraví		

B) Doplňte koncovky přídavných jmen

sněhobíl poprašek	Seifertov verše	zdrav muž
o známých hercích	Jeřšov učedníci	bratřov boty
šňůl, chl hochů	otcov zlozvyky	ve lv, eh spárech
vesel m lidem	pronikav, křik	s milými rodiči
vynálezcov, pokusy	učitelov žáci	mezi veselým lidmi
nový komín	koz mléko	Karlova boty
z Nerudov, ch básní	s čerstv m ovoce	nosil tátnikov, obéd
mal, m chlapcům	před starobylými brady	lékařov, asistenti
Petrov, kamarádi		